

พรรณไม้ ใน มทส.

Flora of SUT

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สนองพระราชดำริโดย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
กลุ่มที่ 5 กลุ่มมหาวิทยาลัยที่ร่วมสนองพระราชดำริ

ISBN 978-974-533-686-5

พรรณไม้ใน **ukol.** Flora of SUT

โดย โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (อพ.สธ.-มทส.)

ที่ปรึกษา	ดร.ปิยรัชฎ์ ปริญาพงษ์ เจริญทรัพย์
บรรณาธิการ	ผศ. ดร.หนูเดือน เมืองแสน อ. ดร.พอล เจ โกรติ อรนุช อวิรุทธไพบูลย์
กองบรรณาธิการ	ผศ. ดร.ดวงกมล แม่นศิริ ดร.เทียมหทัย ชูพันธ์ ชญานันท์ สิริสิทธิกุล อธิฐาน โนนกระโทก
ภาพประกอบ	รศ. ดร.กิตติ อรรถกิจมงคล อ. ดร.พอล เจ โกรติ ผศ. ดร.หนูเดือน เมืองแสน ดร.เทียมหทัย ชูพันธ์ อธิฐาน โนนกระโทก
จัดพิมพ์โดย	สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 111 ถ. มหาวิทยาลัย ต. สุรนารี อ. เมือง จ. นครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 044-224995 โทรสาร 044-224979 จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม พ.ศ. 2557 สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2548
สนับสนุนโดย	ศูนย์นวัตกรรมการและเทคโนโลยีการศึกษา และเทคโนโลยีธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
สำหรับการอ้างอิง	หนูเดือน เมืองแสน พอล เจ โกรติ 2557 พรรณไม้ใน มทส. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา Website: http://rspg.sut.ac.th/ Website: http://technopolis.sut.ac.th Facebook: www.facebook.com/TNSUT
พิมพ์ที่	บริษัท สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด 254/1 มิตรภาพ ซอย 4 ถ.มิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 044-954222-6 โทรสาร 044-954227

คำนำ

หนังสือพรรณไม้ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส.) เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริ ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้จากการศึกษาและสำรวจความหลากหลายของพรรณไม้ในมหาวิทยาลัยและรวบรวมข้อมูลจากนักวิจัยก่อนหน้านี้ ซึ่งพบพืชพรรณต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 400 ชนิด ทั้งไม้ต้น ไม้พุ่มและไม้ล้มลุก พรรณไม้เหล่านี้ล้วนแต่เป็นพืชที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น เต็ง (*Shorea obtuse* Wall. ex blume) มีเนื้อไม้ที่ใช้ในงานก่อสร้างได้ดี มะค่าแต้ (*Sindora siamensis* Teijsm. & Miq.) ใช้ในการก่อสร้าง ประังป่า (*Cycas siamensis* Miq.) ใช้เป็นไม้ประดับ เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ประกอบไปด้วยข้อมูลชื่อชนิดพันธุ์ไม้ ชื่อวิทยาศาสตร์ ลักษณะทางสัณฐานวิทยา ช่วงเวลาการมีดอก และผล ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ พร้อมด้วยรูปภาพประกอบของพรรณพืช 37 วงศ์ 69 สกุล 82 ชนิด เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถใช้หนังสือเล่มนี้เป็นคู่มือในการท่องเที่ยวและศึกษาพรรณไม้ในมหาวิทยาลัยได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเนื้อหาในส่วนของการนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมเอกสารการวิจัยหนังสือพรรณไม้ต่าง ๆ หรือจากการบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านก่อนการนำไปใช้จริงควรปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญก่อน นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษาหาความรู้ทางด้านพรรณไม้ได้อีกด้วย คณะผู้จัดทำขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือในการสำรวจและจัดทำหนังสือ อันได้แก่ หัวหน้างาน ภูมิทัศน์ บุคลากรของส่วนอาคารและสถานที่ นักศึกษา ผู้ช่วยวิจัย และศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลในหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านที่สนใจงานทางด้านพืชต่อไป

สารบัญ

คำนำ.....	3
บทนำ.....	7
การใช้หนังสือ.....	10
1. วงศ์บานไม่รู้โรย (AMARANTHACEAE).....	13
2. วงศ์มะม่วง (ANACARDIACEAE).....	15
3. วงศ์กระดังงา (ANNONACEAE).....	19
4. วงศ์ตีนเป็ด (APOCYNACEAE).....	22
5. วงศ์หน่อไม้ฝรั่ง (ASPARAGACEAE).....	26
6. วงศ์ทานตะวัน (ASTERACEAE) (COMPOSITAE).....	28
7. วงศ์ป๊อบ (BIGNONIACEAE).....	30
8. วงศ์มะกอกเกลี้น (BURSERACEAE).....	35
9. วงศ์กุ่ม (CAPPARACEAE).....	37
10. วงศ์ดอกดิ่ง (COLCHICACEAE).....	40
11. วงศ์สมอ (COMBRETACEAE).....	42
12. วงศ์ปรง (CYCADACEAE).....	47
13. วงศ์ยาง (DIPTEROCARPACEAE).....	49
14. วงศ์ตะโก (EBENACEAE).....	52
15. วงศ์เป่ล่า (EUPHORBIACEAE).....	54
16. วงศ์ถั่ว (FABACEAE) : (LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE).....	61
17. วงศ์ถั่ว (FABACEAE) : (LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE).....	72
18. วงศ์ถั่ว (FABACEAE) : (LEGUMINOSAE – MIMOSOIDEAE).....	75
19. วงศ์ตะขบ (FLACOURTIACEAE).....	82
20. วงศ์ติ้ว (HYPERICACEAE) : (CLUSIACEAE, GUTTIFERAE).....	84

21. วงศ์กระบก (IRVINGIACEAE).....	87
22. วงศ์อบเชย (LAURACEAE)	89
23. วงศ์จิก (LECYTHIDACEAE).....	91
24. วงศ์นุ่น (MALVACEAE).....	93
25. วงศ์โคลงเคลง (MELASTOMATAACEAE).....	98
26. วงศ์กระท้อน (MELIACEAE)	100
27. วงศ์บอระเพ็ด (MENISPERMACEAE).....	102
28. วงศ์มะเดื่อ (MORACEAE).....	104
29. วงศ์น้ำใจใคร่ (OLACACEAE).....	106
30. วงศ์หญ้า (POACEAE) (GRAMINEAE).....	108
31. วงศ์พุทรา (RHAMNACEAE).....	110
32. วงศ์เข็ม (RUBIACEAE)	114
33. วงศ์ส้ม (RUTACEAE).....	121
34. วงศ์ลำไย (SAPINDACEAE).....	123
35. วงศ์ปลาไหลเผือก (SIMAROUBACEAE).....	125
36. วงศ์องุ่น (VITACEAE).....	127
37. วงศ์ขิง (ZINGIBERACEAE)	129
ดัชนีชื่อวิทยาศาสตร์	133
ดัชนีชื่อไทย	135
บรรณานุกรม	139

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ตั้งอยู่ในตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ประมาณ 7,000 ไร่ แต่มีพื้นที่เพียง 1,000 ไร่ ที่เป็นพื้นที่ที่ยังคงสภาพป่าและกำลังฟื้นสภาพจากการเคยเป็นป่าเสื่อมโทรมที่ถูกบุกรุกทำลายมาก่อนที่มหาวิทยาลัยได้เข้ามาใช้ประโยชน์ ในพื้นที่นี้มีพรรณไม้ที่เป็นตัวบ่งบอกให้ทราบว่าผืนป่าแห่งนี้เคยเป็นป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณมาก่อน การสำรวจพบไม้เต็งรัง (*Shorea obtusa* Wall. ex blume) และมีพรรณไม้อื่น ๆ ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ประดู่ (*Cycas siamensis* Miq.) เฟ็ก (*Vietnamosasa pusilla* (A. Chev.& A. Camus) T.Q. Nguyen) ซึ่งเป็นไม้พื้นล่างแสดงลักษณะเฉพาะของป่าเต็งรัง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ร่วมสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยได้ร่วมเป็นคณะปฏิบัติงานวิทยากร ในพื้นที่โครงการสร้างป่าตามแนวพระราชดำริและป่าพันธุกรรมพืช พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน โดยดำเนินการสำรวจพรรณไม้ภายใต้โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 ได้เพิ่มพื้นที่เพื่อศึกษาความหลากหลายของพรรณไม้ในบริเวณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีอีกด้วย ช่วงปี พ.ศ. 2555 - ปัจจุบัน คณะวิจัยโดยอาจารย์ ดร.พอล เจ โกรดิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนูเดือน เมืองแสน และคณะ ได้ดำเนินการสำรวจพรรณไม้ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พืชที่พบมากได้แก่ มะค่าแต้ เต็ง ตะโก สมสาร สะแก สะเดา ฦวนวน แลบบขาว (พืมาน) แลบบแดง มะม่วงหาวแมงวัน หนามตะครอง เป็นต้น

นอกจากนี้ในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยยังแบ่งบริเวณพื้นที่ออกเป็น 4 พื้นที่คือ

1. บริเวณพื้นที่ป่าอนุรักษ์ถาวร เป็นพื้นที่ป่าที่ไม่ควรเข้าไปทำกิจกรรมใด ๆ หรือรบกวนพื้นที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
2. บริเวณพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เป็นพื้นที่ป่าที่สามารถเข้าไปทำกิจกรรมหรือปรับแต่งได้บ้าง เช่น นำไปใช้ประโยชน์ด้านวิชาการ

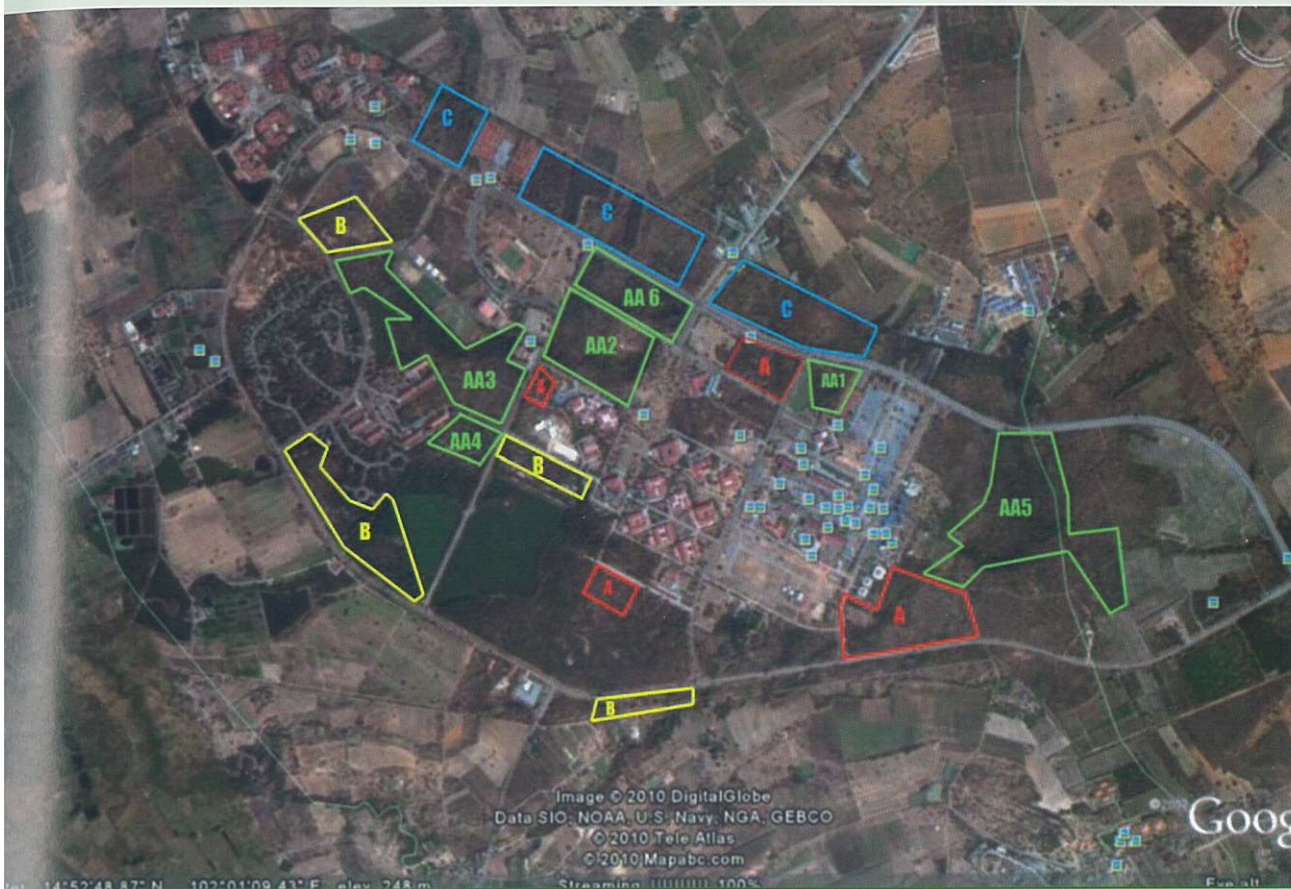
3. บริเวณพื้นที่ป่าสงวน เป็นพื้นที่ป่าที่สามารถเข้าทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจได้

4. บริเวณเขตพื้นที่สวนป่า เป็นพื้นที่สวนป่าที่สามารถสอดแทรกกิจกรรมอื่น ๆ เข้าไปร่วมได้

การแบ่งเขตพื้นที่ดังกล่าวนี้เพื่อกำหนดขอบเขตของวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้พื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อีกทั้งยังมีพื้นที่ที่สามารถสงวนและอนุรักษ์พรรณพืชและสภาพพื้นที่ป่าเดิมไว้ได้อีกด้วย

ผังแม่บทพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พ.ศ. 2554

AA คือ บริเวณพื้นที่ป่าอนุรักษ์ถาวร มีจำนวน 419 ไร่ (ตามประกาศมหาวิทยาลัย เรื่อง กำหนดขอบเขตพื้นที่ปกป้องพันธุ์กรรมพืชภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2557) แสดงสภาพดั้งเดิมของมหาวิทยาลัย ต้นไม้ขนาดใหญ่ เหมาะที่ใช้เป็น แหล่งศึกษาธรรมชาติ

AA1 มีพื้นที่ 5 ไร่ ลักษณะพรรณไม้เดิม เป็นป่าเบญจพรรณสภาพดี มีความหนาแน่น ต้นไม้ ส่วนใหญ่มีลำต้นขนาดใหญ่

AA2 มีพื้นที่ 84 ไร่ ลักษณะพรรณไม้เดิม เป็นป่าเบญจพรรณ ต้นไม้ปานกลาง เหมาะที่ใช้ เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติ

AA3 มีพื้นที่ 94 ไร่ ลักษณะพรรณไม้เดิม เป็นป่าเบญจพรรณสมบูรณ์

AA4 มีพื้นที่ 39 ไร่ ลักษณะพรรณไม้เดิม เป็น ป่าเบญจพรรณสมบูรณ์

AA5 มีพื้นที่ 144 ไร่ ติดโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ลักษณะพรรณไม้เดิม เป็นป่าเต็งรังสมบูรณ์

AA6 มีพื้นที่ 53 ไร่ ลักษณะพรรณไม้เดิม เป็นป่าเบญจพรรณสมบูรณ์

การใช้หนังสือ

หนังสือพรรณไม้ใน มทส. เป็นหนังสือซึ่งได้รวบรวมข้อมูลของพรรณไม้ต่าง ๆ หลากหลายชนิดที่พบในพื้นที่มหาวิทยาลัย จำนวน 37 วงศ์ 69 สกุล 82 ชนิด จากทั้งหมดซึ่งมีไม่น้อยกว่า 400 ชนิด โดยเรียงลำดับตามอักษรภาษาอังกฤษจากวงศ์ A-Z และพืชในวงศ์เดียวกันเรียงลำดับจากชื่อสกุลตามอักษรภาษาอังกฤษ A-Z เช่นกัน ข้อมูลในการบรรยายลักษณะที่อยู่ในเล่มประกอบด้วยชื่อพื้นเมือง (vernacular name) ชื่อวิทยาศาสตร์ (scientific name) วงศ์ (family) รายละเอียดลักษณะทางสัณฐานวิทยา ช่วงเวลาการมีดอกและผล และการใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของพืชชนิดนั้น ๆ นอกจากนี้ยังมีภาพประกอบซึ่งเป็นภาพถ่ายเพื่อเพิ่มความเข้าใจให้แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาด้วย

ชื่อวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย ชื่อสกุล (genus) คำระบุชนิด (specific epithet) และชื่อผู้ตั้งชื่อพืช (author) ซึ่งชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นส่วนของชื่อสกุลและคำระบุชนิดต้องเขียนด้วยเอียงหรือตัวหนา เพื่อต้องการให้มีความแตกต่างจากกลุ่มคำทั่วไป ส่วนชื่อผู้ตั้งชื่อพืชไม่ต้องเขียนเอียง ข้อมูลต่าง ๆ สามารถแสดงได้ดังภาพ

Flora of SUT AR (Augmented Reality)

Flora of SUT AR เป็น Viewer Application สำหรับการรับข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ในรูปแบบความจริงเสมือนด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีการสื่อสารและสิ่งพิมพ์ โดยแสดงผลในรูปแบบภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ แสดงอยู่บนหน้าหนังสือหรือเหนือพื้นผิวจริง สามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์พกพา (Mobile Device) ได้ทั้งระบบ Android และ iOS

วิธีการใช้งาน

1. ดาวน์โหลดและติดตั้ง Application: Flora of SUT AR บนอุปกรณ์พกพาของท่าน
 - ระบบ Android ใช้งาน Google Play Store แล้วค้นหา “Flora of SUT AR” ทำการดาวน์โหลดและติดตั้งลงอุปกรณ์
 - ระบบ iOS ใช้งาน App Store แล้วค้นหา “Flora of SUT AR” ทำการดาวน์โหลดและติดตั้งลงอุปกรณ์

2. เริ่มการใช้งานโดยเปิด Application: Flora of SUT AR และนำอุปกรณ์พกพาไปส่องเหนือพื้นผิวจริงหรือบนหน้าหนังสือที่มีสัญลักษณ์ จะมีการแสดงผลบนอุปกรณ์ของท่าน

ชื่อพื้นเมือง

ภาพประกอบ

บานไม่รู้โรยป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

ชื่อวงศ์

Gomphrena celosioides Mart.

ชื่ออื่น ๆ

ชื่ออื่น

AMARANTHACEAE

ชื่อวงศ์

ลักษณะวิสัย
ใบ

ไม้ล้มลุกหลายปี แผ่กิ่งที่โคนต้น ทอดเลื้อยไปตามผิวดิน
ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม

ดอก

รูปไข่กลับ ขอบใบเรียบ ผิวใบทั้งสองด้านมีขนสีขาวปกคลุม
แต่ผิวใบด้านล่างมีขนมากกว่าผิวใบด้านบน
ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกที่ปลายยอด กลีบรวมมี 5 กลีบ
กลีบด้านนอก 3 กลีบ กลีบด้านใน รูปสามเหลี่ยม สีขาว
เกสรเพศผู้มี 5 อัน ก้านชูเกสรสั้น ติดกับเกสรตรงกลาง
อับเรณูรูปสามเหลี่ยม สีเหลือง เมื่อแก่เป็นสีน้ำตาล
รังไข่ อยู่เหนือวงกลีบ

ผลแห้งแบบผลกระเปาะ

ลักษณะทาง
สัณฐานวิทยา

ช่วงเวลาการมีดอกและผล

ผล

ช่วงเวลาการมีดอกและผล ตลอดปี

การใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

ต้น แก้วมโรค หนองโน ขับปัสสาวะ ขับนิ้ว แก้วระดูขาว
ราก แก้วโรทางเดินปัสสาวะอักเสบ ขับนิ้ว

รณนโชน

Buchanania siamensis Miq.

ถ่ายภาพโดย รศ. ดร. กิตติ อัครกิจมงคล

วงศ์บานไม่รู้โรย (AMARANTHACEAE)

พืชล้มลุก อายุหลายปี ลำต้นสีออกแดง
ใบ ใบเดี่ยวออกเรียงสลับหรือตรงข้าม ขอบเรียบ ไม่มีหูใบ
ดอก ออกเป็นช่อแบบกระจุกแน่น ใบประดับ ปลายแข็งเป็นหนาม
ดอกมีทั้งดอกสมบูรณ์เพศและดอกแยกเพศ
ดอกย่อย สมมาตรตามรัศมี มีใบประดับบางและแห้ง
กลีบรวมมี 3-5 กลีบ โคนเชื่อมกัน เนื้อค่อนข้างบางแห้ง
สีขาว ชมพู หรือแดง เกสรเพศผู้มี 5 อัน ติดตรงกลางกลีบรวม
ก้านเกสรเพศผู้เชื่อมติดกันที่โคนเป็นท่อ อับเรณูแตกตามยาว
เกสรเพศเมียมี 2-3 คาร์เพล รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ช่อง
มี 1 ออวูลต่อ 1 ช่อง ยอดเกสรเพศเมียมี 1-3 แฉก
ผลรูปกระเปาะ เมื่อแก่แตกตามขวาง เมล็ดกลม

บานไม่รู้โรยป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gomphrena celosioides* Mart.

ชื่อวงศ์ AMARANTHACEAE

ชื่ออื่น -

ลักษณะวิสัย ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม

รูปไข่กลับ ขอบใบเรียบ ผิวใบทั้งสองด้านมีขนสีขาวปกคลุม แต่ผิวใบด้านล่างมีขนมากกว่าผิวใบด้านบน

ดอก ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกที่ปลายยอด กลีบรวมมี 5 กลีบ กลีบด้านนอก 3 กลีบ กลีบด้านใน รูปสามเหลี่ยม สีขาว เกสรเพศผู้มี 5 อัน ก้านชูเกสรสั้น ติดกับเกสรตรงกลาง อับเรณูรูปสามเหลี่ยม สีเหลือง เมื่อแก่เป็นสีน้ำตาล รังไข่ อยู่เหนือวงกลีบ

ผล ผลแห้งแบบผลกระเปาะ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล ตลอดปี

การใช้ประโยชน์ ต้ม แก้วมโรค หนองใน ขับปัสสาวะ ขับน้ำ แก้วมโรค ราก แก้วมโรคทางเดินปัสสาวะอักเสบ ขับน้ำ

วงศ์มะม่วง (ANACARDIACEAE)

ไม้ต้น เนื้อแข็ง มีกลิ่น

เปลือก เมื่อตัดขวางจะมีแถบจางของเนื้อเยื่อท่อน้ำเลี้ยงเป็นคลื่น
ใบ ใบเดี่ยว หรือใบประกอบ เรียงแบบเวียนสลับ หรือตรงข้าม ขอบเรียบ
เส้นใบออกจากสองข้างของเส้นกลางใบแบบขนนก มีน้ำยางใส

เมื่อถูกอากาศจะเปลี่ยนเป็นสีดำหรือสีน้ำตาล ไม่มีหูใบ

ดอก ออกเป็นช่อแตกแขนงที่ปลายยอด ดอกมีขนาดเล็ก

มีกลีบเลี้ยงกลีบดอกอย่างละ 5 กลีบ แยกกัน เกสรเพศผู้มี 5 อัน

เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ออวูลต่อ 1 ช่อง

ผล มักเป็น drupe บางชนิดมีปีก

มะม่วงหาวมะงว้น

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Buchanania lanzan</i> Spreng.
ชื่อวงศ์	ANACARDIACEAE
ชื่ออื่น	มะม่วงแมงวัน (ลำปาง), รักหมู (ภาคใต้), หัวแมงวัน (พิษณุโลก สุโขทัย), อักผู้ (ภาคเหนือ), อักหมู (เชียงใหม่ ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 5-15 ม. กิ่งอ่อน มีขนสีน้ำตาลแดง กิ่งแก่เกลี้ยง เปลือกมีสีเทาดำ แตกเป็นเกล็ด ทุกส่วนของต้นมีน้ำยาง
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปรี รูปขอบขนานหรือรูปไข่กลับ ฐานใบรูปปลีมหรีมน ปลายใบมน ขอบใบเรียบ
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ปลายกิ่ง ก้านดอกสั้น กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก สีเขียวอ่อน กลีบดอกมี 5 กลีบ สีขาวหรือสีเหลือง เกสรเพศผู้มี 10 อัน เรียงรอบรังไข่ ก้านเกสรสั้น อับเรณูสีเหลือง เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลเดี่ยว สด กลมรี ขนาดเล็ก ภายในมี 1 เมล็ด ผลแก่มีสีม่วงดำ
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ธันวาคม-มีนาคม
การใช้ประโยชน์	รากและยาง บดใช้ทำยาแก้โรคท้องร่วง ทำสีย้อมผ้า สีย้อมผ้า เปลือกใช้รักษาอาการเลือดออกตามไรฟัน เนื้อไม้ คนอีสานมักนำไปแปรรูปเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองเช่น อัก หลอด และกระสวย ทำลึงใส่ของ ทำประตูหน้าต่างและเครื่องตกแต่งบ้าน ผล ผลอ่อนและผลสุกรับประทานได้ เมล็ด เนื้อเมล็ดรับประทานได้ มีน้ำมัน ซึ่งสามารถสกัดมาใช้ทำยาแก้โรคผิวหนัง

รนไชย

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Buchanania siamensis</i> Miq.
ชื่อวงศ์	ANACARDIACEAE
ชื่ออื่น	ศรีรนชัย (นครราชสีมา), พังพวยนก, พังพวยป่า, ลันไชย (ราชบุรี, ภาคใต้), รวงไซ, รางไซ, รางไทย (อุบลราชธานี), ลังไซ (ปราจีนบุรี), ฮวงไซ
ลักษณะวิสัย ใบ	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 5-15 ม. กิ่งอ่อนมีขนสั้นสีน้ำตาล ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับหนาแน่นตามปลายกิ่ง รูปรีหรือรูปไข่กลับ ฐานใบสอบ ขอบใบเรียบ ปลายใบมน ผิวใบด้านบนบริเวณกลางใบ มีขนสั้น ใบอ่อนมีสีน้ำตาลแดงอ่อน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกตามซอกใบ ดอกขนาดเล็กสีขาวหรืออมเหลือง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปไข่ มีขน ปลายแหลม กลีบดอก มี 5 กลีบ สีขาวหรือสีเหลืองอ่อน เกสรเพศผู้มี 10 อัน ยาวไม่เท่ากัน อับเรณู สีเหลือง รูปรี เกสรเพศเมีย รังไข่ มีขนหนาแน่น อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลเดี่ยว ค่อนข้างกลมหรือคล้ายรูปหัวใจ แบนด้านข้าง ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่มีสีม่วงหรือดำ
เมล็ด	มีเมล็ดเดี่ยวและแข็ง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ตุลาคม-มีนาคม
การใช้ประโยชน์	แก่นราก ใช้บำรุงเลือด ใบ ใบอ่อน ยอดอ่อน และดอก รับประทาน เป็นผักสดร่วมกับน้ำพริก ลาบ ยำ

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Lannea coromandelica (Houtt.) Merr.
ANACARDIACEAE

กูก (ภาคเหนือ) กอกกัน (อุบลราชธานี), ช้าเกาะ (ตราด), ช้างโน้ม (ตราด ปรารจันบุรี), ชากะ (สุราษฎร์ธานี), ตะคร้ำ (ภาคกลาง ภาคเหนือ), ปี่เซียง (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), แม่หยู่ว่าย (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), เส่งลู้ไค้ (กะเหรี่ยง เชียงใหม่), หวิด (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), อ้อยช้าง (กาญจนบุรี อุตรดิตถ์), มะกอกเลื่อม

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 5-15 ม. ผลัดใบ เปลือกสีน้ำตาลปนเทา ผิวเรียบ หรือมีรอยย่น เนื้อไม้มียางใส

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคี่ เรียงแบบสลับเวียน ใบย่อย เรียงแบบตรงข้าม ใบย่อยที่ปลายมีขนาดใหญ่กว่าใบย่อยอื่น ๆ ใบย่อย รูปไข่ถึงรูปหอก ฐานใบเบี้ยว ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบมีขน นุ่มทั้งสองด้าน ใบอ่อนสีน้ำตาลแดง

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกตามซอกใบใกล้ปลายยอด กลีบเลี้ยง มี 4 กลีบ แยกกัน รูปไข่ สีเหลืองอมเขียว กลีบดอกมี 4 กลีบ แยกกัน รูปขอบขนาน สีเหลืองอมเขียวหรือสีเหลืองอ่อน เกสรเพศผู้มี 8 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

ผล

ผลเดี่ยว สด มีเมล็ดเดียวแข็ง ผลสุกสีเหลืองหรือสีแดง

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มกราคม-เมษายน

การใช้ประโยชน์

ราก ต้มน้ำดื่ม แก้ท้องเสีย เปลือกต้นและแก่น เป็นยาแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อและปวดท้อง ใบ แก้ไอเป็นเลือด ใบอ่อน ยอดอ่อน ลวก ต้มรับประทานกับน้ำพริก ใบอ่อนใช้รับประทาน เป็นผัก ผล รสฝาดเปรี้ยว แก้ไอ ขับเสมหะและใช้เป็นอาหารสัตว์

วงศ์กระดังงา (ANNONACEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม และไม้เถาเลื้อย เปลือกและใบมีต่อมน้ำมัน
ที่มีกลิ่นเฉพาะตัว โดยมากมีกลิ่นเหม็นเขียว
เปลือกชั้นในของลำต้นส่วนใหญ่มีเส้นใยสานเป็นร่างแหบาง ๆ
เรียงซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับอยู่บนกิ่งในระนาบเดียวกัน
ขอบใบเรียบ ไม่มีหูใบ ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ
กลีบรองดอกมี 3 กลีบ แต่ละกลีบเป็นอิสระหรือเชื่อมติดกัน
กลีบดอก จัดเรียงเป็นวง ๆ ละ 3 กลีบ เกสรตัวผู้ มีจำนวนมาก
เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ แต่ละรังไข่เกิดจาก 1 คาร์เพล
ผล ผลกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นผลสดไม่แตก ติดอยู่เป็นกลุ่มบนแกนอันเดียว
ผลบางชนิดอยู่อัดกันแน่น ทำให้ดูคล้ายกับเป็นผลใหญ่ผลเดียว
เช่น ผลน้อยหน่า ผลบางชนิดไม่อยู่อัดกันแน่นแยกเป็นผลเล็ก ๆ
เช่น ผลกระดังงา การเวก ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่มีกลิ่นหอม

กระเจียน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Polyalthia cerasoides (Roxb.) Benth. ex Bedd.

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่ออื่น

กระเจียน (ชลบุรี), ค่าสามซีก (เชียงใหม่), แคหาง (ราชบุรี), จันทน์ดง (ขอนแก่น ยะลา), ทรายเด่น (ขอนแก่น), พญารากดำ (ภาคกลาง สุโขทัย), โมดดง (ระยอง), สับนงาป่า (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), เหลือง (ภาคกลาง ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 5-20 ม. เปลือกเรียบสีน้ำตาลอมดำ กิ่งอ่อนมีขนสั้นนุ่ม

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปใบหอกแกมรูปขอบขนาน ใบอ่อนมีขนนุ่ม ฐานใบรูปลิ้นกว้างหรือรูปมน ปลายใบแหลม แผ่นใบมีขนสั้นนุ่มด้านล่าง และเส้นกลางใบด้านบน ขอบใบบิดเป็นคลื่นเล็กน้อย

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกมี 2-3 ดอกย่อยหรือดอกเดี่ยว ออกตามซอกใบ ดอกสีเขียวหรือสีเขียวอมเหลือง กลีบเลี้ยงมี 3 กลีบ รูปไข่ ด้านนอกของกลีบมีขนสั้น หนาแน่น กลีบดอกมี 2 ชั้น ๆ ละ 3 กลีบ รูปไข่ปลายแหลม โค้งเข้าด้านใน หนาและอวบ มีขนประปราย เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก อัดกันแน่น เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

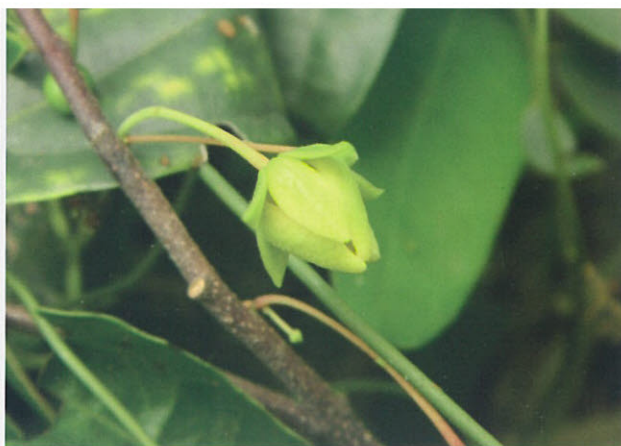
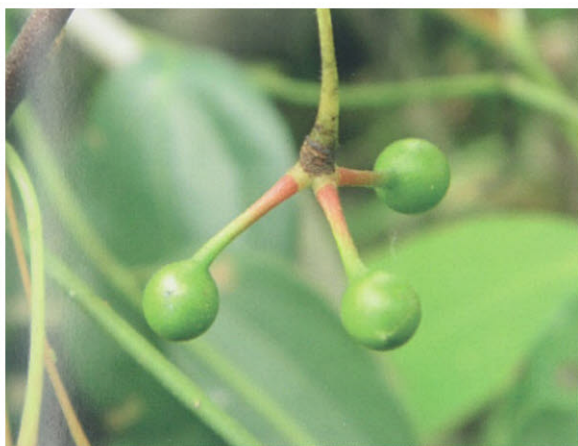
ผล

ผลกลุ่ม กลม ผิวเรียบเกลี้ยง ผลย่อยแบบผลสด ผลสุกสีแดง มี 1 เมล็ด

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

ราก ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ แก้กษัย เนื้อไม้ สีขาวอมเหลือง ใช้ทำด้ามเครื่องมือเกษตรกรรมทั่วไป

นมน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Polyalthia evecta</i> (Pierre) Finet & Gagnep.
ชื่อวงศ์	ANNONACEAE
ชื่ออื่น	ต้องแล้ง (มหาสารคาม ยโสธร), นมน้อย (เพชรบูรณ์), น้ำเต้าแล้ง, น้ำเต้าน้อย (นครราชสีมา), นำน้อย (เลย)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่ม ขนาดเล็ก สูง 60 – 120 ซม. เปลือกเรียบ สีน้ำตาลดำ กิ่งอ่อนมีขนสั้นนุ่ม
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปรี รูปรีแคบ หรือรูปขอบขนาน ฐานใบรูปกลมหรือมน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านล่างมีขนสั้นบาง
ดอก	ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ ดอกสีเหลือง กลีบเลี้ยงมี 2 ชั้น ๆ ละ 3 กลีบ เรียงจรดกันในดอกอ่อน รูปขอบขนาน บางคล้ายแผ่นกระดาษ ผิวเกลี้ยง กลีบดอกมี 3 กลีบ กลีบหนาและแข็ง กลีบดอกชั้นนอกเรียงแยกกัน รูปขอบขนาน ด้านนอกของกลีบมีขนสั้นบาง กลีบดอกชั้นในรูปขอบขนานเรียงจรดกัน เกสรเพศผู้ มีจำนวนมากอัดกันแน่น เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปทรงกระบอก มีขน
ผล	ผลกลุ่ม ผลย่อยเป็นผลสด รูปรี ผลสุกสีแดง มี 1 เมล็ด
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	เมษายน-กันยายน
การใช้ประโยชน์	ราก ต้มน้ำดื่มแก้กล้ามเนื้อท้องเกร็ง บำรุงน้ำนม เป็นอาหารสัตว์ โค กระบือ ผล ผลสุกมีสีน้ำตาลแดงรับประทานได้ใบ ใช้เป็นอาหารสัตว์ โค กระบือ

วงศ์ตีนเป็ด (APOCYNACEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม หรือไม้เลื้อย มีน้ำยางสีขาว

ใบ ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้ามหรือติดเป็นวงรอบข้อ

ดอก ดอกเดี่ยวหรือดอกช่อแบบช่อกระจุก ดอกสมบูรณ์เพศ
กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ กลีบดอก เชื่อมติดกัน

เป็นรูปทรงกระบอก รูปกรวย รูปคนโท หรือรูปร่างล้อ

ปลายกลีบซ้อนกัน ดอกตูมบิดเป็นเกลียว เกสรเพศผู้มี 5 อัน

ติดอยู่บนกลีบดอก เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

ก้านเกสรเพศเมียมี 2 อัน เชื่อมติดกัน ยอดเกสรเพศเมียมี 1 อัน

รังไข่มี 2 ช่องหรือช่องเดียว ผล นุ่ม มีเมล็ดเดี่ยวแข็งหรือหลายเมล็ด

ผลเป็นฝักคู่ เมื่อแก่แตกตามแนวเดียว เมล็ดแบน มีขนเป็นกระจุกที่ปลาย

โมกเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Amphineurion marginatum (Roxb.) D.J. Middleton

ชื่อวงศ์

APOCYNACEAE

ชื่ออื่น

เครือไส้ตัน (หนองคาย), เตื่อเครื่อง (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), เตื่อดิน (จันทบุรี ภาคเหนือ), เตื่อเถา (นราธิวาส ภาคเหนือ), เตื่อไม้ (ภาคเหนือ), เตื่อยดิน (ประจวบคีรีขันธ์), เตื่อยดิบ (กระบี่ พัทลุง), ตะชีบบลาโก๊ะ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), พิช (ภาคกลาง), มะเตื่อดิน (ภาคกลาง สุราษฎร์ธานี), มะเตื่อเถา (กรุงเทพฯ ภาคเหนือ), โมกเครือ (นครนายก ภาคเหนือ), ย่านเตื่อยบิด (สุราษฎร์ธานี), ไส้ตัน (นครราชสีมา แพร่) ไม้เลื้อยมีเนื้อไม้ เปลือกสีน้ำตาลเข้ม ทุกส่วนของต้นมีน้ำยางขาวและเหนียว มีตุ่มตามลำต้น

ลักษณะวิสัย

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปรีหรือรูปขอบขนาน ฐานใบรูปปลีมีปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ สีเขียว ผิวใบด้านบนเป็นมัน เกือบด้านล่างมีขนสั้น ยอดสีแดง แผ่นใบเป็นลอนตามเส้นใบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ปลายกิ่งหรือซอกใบ กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้น ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 5 แฉก สีขาว เกสรเพศผู้มี 5 อัน เกสรเพศเมีย อยู่เหนือวงกลีบ มี 2 ห้อง แยกกัน

ผล

เป็นฝักคู่ รูปยาวรี ผลแห้งแตกตามยาวเป็นตะเข็บเดียว เมล็ดมีจำนวนมาก มีขนสีขาวเป็นพู่ติดอยู่

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-กรกฎาคม

การใช้ประโยชน์

เถา มีรสเผื่อนผสมกับผลมะตูมอ่อน เถาสีโตและวุ้นมหากาฬ ต้มน้ำดื่มรักษาโรคเบาหวาน ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักสด

หนามพรม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Carissa spinarum</i> L.
ชื่อวงศ์	APOCYNACEAE
ชื่ออื่น	ซี่แฮด (เงี้ยว แม่ฮ่องสอน ภาคเหนือ), พรหม (ภาคกลาง ประจวบคีรีขันธ์)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 3-5 ม. ลำต้นมีหนามแหลมที่เจริญมาจากตากิ่ง กิ่งอ่อนเกลี้ยงหรือมีขนสั้นนุ่ม กิ่งแก่เกลี้ยง ทุกส่วนมีน้ำยางขาว เปลือกสีน้ำตาลหรือเขียวเข้ม
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่ รูปไข่กลับ หรือรูปกลม ฐานใบรูปลิ้น ถึงกลม ปลายใบเว้าบวมหรือเป็นติ่งหนาม ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนาคล้าย แผ่นหนัง เกลี้ยงหรือมีขนสั้นนุ่ม
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกที่ปลายยอดหรือตามซอกใบ กลีบเลี้ยง มี 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปไข่ ปลาย เรียวแหลม อาจพบมีขนละเอียดหรือมีขนครุย กลีบดอกมี 5 กลีบ โคน เชื่อมติดกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปไข่หรือรูป ขอบขนาน ปลายเรียวแหลม แต่ละแฉกเรียงบิดทางขวา มีขนสั้นนุ่ม เกสรเพศผู้ มี 5 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ เกลี้ยงหรือมีปุ่มเล็ก ๆ กระจายทั่ว
ผล	ผลเดี่ยว รูปไข่หรือรูปรี ผลสดมีเนื้อหลายเมล็ด สีเขียว ผลแก่ สีม่วงเข้ม หรือดำ ผิวเกลี้ยง เมล็ด รูปรีแบน สีน้ำตาลอ่อน
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ตลอดปี
การใช้ประโยชน์	ทรงพุ่มและดอกสวยงามเหมาะนำมาปลูกเป็นไม้ประดับ

โมกมัน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Wrightia pubescens R.Br.

ชื่อวงศ์

APOCYNACEAE

ชื่ออื่น

แนแก (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), มักมัน (สุราษฎร์ธานี), มุกน้อย (นครพนม ภาคเหนือ), มุกมัน (น่าน สุราษฎร์ธานี), โมกมัน (ภาคกลาง นครศรีธรรมราช), เส่ทือ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 10-20 ม. กิ่งอ่อนมีขนสั้น หนานุ่ม กิ่งแก่เกลี้ยง ทุกส่วนมี น้ำยางสีขาว

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบ ตรงข้าม รูปรีหรือรูปไข่กลับ ฐานใบรูปปลีหรือมน ปลายใบแหลมหรือมน ผิวใบด้านบนและด้านล่างมีขน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกที่ปลายยอด กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปไข่ ปลายมนหรือกลม สีเขียว มีขนสั้น หนานุ่ม กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนเชื่อม ติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก สีขาว รูปขอบขนาน ปลายมน มีขน เกสรเพศผู้มี 5 อัน ติดอยู่บริเวณใกล้โคนกลีบ ดอก เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 2 ห้องแยกกัน

ผล

ผลกลุ่ม ผลแห้งแตกแนวเดียวเป็นฝักคู่ติดกัน รูปกระสวย อาจมีขน เล็กน้อย เมล็ดมีจำนวนมาก มีขนสีขาวมีพู่ติดอยู่

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-กันยายน

การใช้ประโยชน์

ราก รักษาพิษงู เปลือก เป็นยาเจริญอาหาร ทำให้ประจำเดือนปกติ แก้พิษสัตว์กัดต่อยเนื้อไม้ ใช้ทำตัวหมากruk เครื่องดนตรี ได้แก่ จะเข้ ซอด้วง ซออู้ ทำพานท้ายและรางปิ่น ยาง แก้บิดมูกเลือด ใช้ขับเลือด ใบ ใช้ขับน้ำเหลือง ดอก ใช้เป็นยาระบาย

วงศ์หน่อไม้ฝรั่ง (ASPARAGACEAE)

ไม้ล้มลุก ลำต้นตั้งตรง ทอดเลื้อย หรือกึ่งไม้พุ่ม มีเหง้า
เจริญด้านข้าง มีเกล็ดหุ้มยอดขนาดเล็ก รากรูปทรงกระบอก
หรือรูปกระสวย มีรากแขนงด้านข้างคล้ายหัว ใบ คล้ายเกล็ด รูปเข็ม
บางและแห้ง มีจะงอยที่โคนใบ ออกเดี่ยวหรือเป็นกลุ่มรอบข้อของลำต้น
เกล็ดใบเกลี้ยง กลม มีขนาดเล็ก มีหนามหรือไม่มี
ดอก ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุก ดอกสมบูรณ์เพศหรือแยกเพศ
ดอกแยกเพศร่วมต้นหรือแยกเพศแยกต้น ช่อดอกห้อยลงหรือตั้งตรง
กลีบรวม 6 กลีบ กลีบแยกหรือเชื่อมติดกัน มีน้ำต้อย
อับเรณูรูปหัวลูกศร หันเข้าหาแกนดอก รังไข่เหนือวงกลีบ มี 3 ช่อง
แต่ละช่องมีออวุล 2-12 เม็ด ยอดเกสรเพศเมีย แยกเป็นสามแฉก สั้น ๆ
เป็นกระจุกหรือเป็นพู่ ผล มีเนื้อหลายเมล็ด

สามสิบ

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Asparagus racemosus</i> Willd.
ชื่อวงศ์	ASPARAGACEAE
ชื่ออื่น	จ้วงเครือ (ภาคเหนือ), เตอสีเบาะ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), ผักชีข้าง (ภาคกลาง หนองคาย), ผักนาม (ภาคกลาง นครราชสีมา), พอควายเมะ (กะเหรี่ยง เชียงใหม่), สามร้อยราก (กาญจนบุรี)
ลักษณะวิสัย	ไม้เลื้อย มีเหง้าและรากใต้ดินคล้ายรากกระชาย ลำต้นเหนือดินเรียบ ผิวมัน สีเงินหรือสีเทา มีหนามโค้งลง ตามข้อ
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงสลับเป็นกระจุก 3-4 ใบ เป็นเส้นขนาดเล็ก ปลายใบแหลม โคนใบแหลม รูปเข็ม ขอบใบเรียบ
ดอก	ออกเป็นช่อดอก แบบช่อกระจุก ออกที่ปลายกิ่งและซอกใบ 3-4 ช่อ แต่ละช่อมีดอก จำนวน 5-10 ดอก ใบประดับ รูปไข่ วงกลีบรวมสีขาว 6 กลีบ รูปขอบขนานหรือรูปไข่กลับ เกสรเพศผู้ 6 อัน อับเรณู สีดำ เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ปลายเกสรแยกออกเป็น 3 ก้าน
ผล	ผลสด กลม ผิวเรียบ มัน มี 3 พู ผลแก่ สีแดงหรือแดงอมม่วง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	กรกฎาคม-ตุลาคม
การใช้ประโยชน์	ราก รับประทานบำรุงครรภ์ บำรุงตับและปอด

วงศ์ทานตะวัน (ASTERACEAE, COMPOSITAE)

ไม้ล้มลุกหรือไม้พุ่ม ใบ ใบเดี่ยวหรือใบประกอบ

ใบส่วนมากติดเวียนสลับ ดอก ออกเป็นช่อกระจุกแน่นล้อมรอบด้วย

วงกลีบประดับ กลีบเลี้ยงเปลี่ยนรูปเป็นขน กลีบดอกเชื่อมติดกัน

ดอกมีอยู่ 2 ชนิด วงนอกเป็นดอกสมมาตรด้านข้าง เรียกว่า ray flower

วงในเป็นดอก สมมาตรตามรัศมีเรียกว่า disk flower

มีกลีบดอก 5 กลีบ เชื่อมกันเป็นหลอด ก้านเกสรเพศเมีย

แตกเป็น 2 แฉก รังไข่ติดใต้วงกลีบ มี 1 ช่อง 1 ออวูล

ผลแห้ง เมล็ดล่อน ที่ปลายมีขนติดแน่น

ต้นตุ๊กแก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tridax procumbens L.

ชื่อวงศ์

ASTERACEAE (COMPOSITAE)

ชื่ออื่น

-

ลักษณะวิสัย

ใบ

ไม้ล้มลุก สูง 40-50 ซม. ลำต้นทอดเลื้อย ปลายชูยอดตั้งขึ้นมีขนปกคลุม ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปรีแกมรูปไข่ปลายแหลม ปลายใบแหลม ฐานใบแหลม ขอบใบหยักห่าง ๆ ผิวใบทั้งสองด้านมีขนสีน้ำตาลปกคลุม

ดอก

ออกเป็นช่อ รูปทรงกระบอก ออกที่ปลายยอด ริวประดับภายในช่อดอก รูปขอบขนาน สีขาว โปรงแสง ดอกมีสองแบบ ดอกวงนอกรูปเส้นเป็นดอกเพศเมียมี 5 ดอก กลีบเลี้ยง เป็นเส้นคล้ายขนนก สีขาว กลีบดอก สีขาว ปลายแยกเป็น 3 แฉกลึก ดอกวงในเป็นดอกรูปท่อ กลีบดอกมี 5 กลีบ สีเหลือง เกสรเพศผู้มี 5 อัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่ใต้วงกลีบ

ผล

ผลแห้ง เมล็ดล่อน ปลายมีขน รูปกรวย สีดำ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล

ตลอดปี

การใช้ประโยชน์

ต้นอ่อนเป็นอาหารสัตว์ได้

วงศ์ปืป (BIGNONIACEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม และไม้เลื้อย ไม้ล้มลุกพบน้อย

ใบ ใบเดี่ยวและใบประกอบแบบขนนก อาจพบใบย่อยตรงปลายลดรูป
เป็นมือพิน และมักมีต่อมบริเวณฐานของก้านใบ เรียงตัวแบบ
คู่ตรงข้ามและตั้งฉากกับคู่ถัดไป เรียงตัวแบบสลับพบน้อย
ไม่มีหูใบ ดอก มีขนาดใหญ่ ดอกสมบูรณ์เพศ มีสมมาตรด้านข้าง
กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบเชื่อมติดกัน กลีบดอกมี 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูป
ระฆังหรือรูปกรวย ปลายแยกเป็น 5 แฉก เกสรเพศผู้มีอับเรณู 4 อัน
ยาวสอง สั้นสอง ติดกับกลีบดอก มักมีเกสรเพศผู้ที่ฝ่อ 1 อัน
เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ผล เมื่อแก่เปลือกจะแห้ง
และแตกออก ภายในมีเมล็ดมาก เมล็ดมักมีปีกและแบน
หรืออาจพบผลบางชนิด มีเนื้อ ไม่แตก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Dolichandrone serrulata (DC.) Seem.

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

แคเก็ดถวา (เชียงใหม่), แคต้อย แคแน แคฝา แคฝอย แคหุ่ยฮ่อ แคแหนแห่ (ภาคเหนือ), แคทราย (นครราชสีมา), แคนา (ภาคกลาง), แคป่า (เลย ลำปาง), แคพูฮ่อ (ลำปาง), แคยาว แคอาว (ปราจีนบุรี)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ สูง 7-20 ม. เปลือกต้น สีน้ำตาลอ่อน เรียบหรือร่อนหลุดเล็กน้อย

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคี่ รูปรีหรือรูปไข่กลับ ฐานใบ รูปลิ้น ปลายใบแหลมหรือ แหลมยาว ขอบใบหยัก มีต่อมประปราย ด้านท้องใบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกสั้น ๆ ตามปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง รูปรี ปลายแหลม กลีบดอก รูปแตร สีครีมขาว โคนกลีบเชื่อมกันเป็นหลอด เรียวแคบ ปลายแยกเป็น 5 กลีบสั้น ๆ คล้ายระฆัง ขอบกลีบยับย่น เกสรเพศผู้มี 4 อัน สองคู่ยาวไม่เท่ากันและไม่ยื่นพ้นปากหลอดกลีบดอก เกสรเพศผู้ที่เป็นหมัน มี 1 อัน รูปเส้นด้าย อับเรณูสีเทาดำ เกสรเพศเมีย รังไข่รูปทรงกระบอกแคบ

ผล

ผลแบบแคปซูล ฝักยาว ปลายแหลม บิดเป็นเกลียว ผิวฝักเกลี้ยง ไม่มีขน เมล็ดรูปสี่เหลี่ยม มีปีกบางใส

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-สิงหาคม

การใช้ประโยชน์

รากและเปลือกต้น แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ บำรุงโลหิตใช้กับสตรีหลังคลอด เนื้อไม้ ใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ใบ ใช้ตำพอกแผล หรือต้มน้ำบ้วนปาก ดอก ใช้ขับเสมหะ โลหิต และขับผายลม เมล็ด แก้อาการปวดประสาท แก้โรคชัก

แครงฟ้า

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Heterophragma sulfureum</i> Kurz
ชื่อวงศ์	BIGNONIACEAE
ชื่ออื่น	แคตตัย (ลำปาง ภาคเหนือ), แคทุ่ง (กำแพงเพชร ภาคใต้), แคปี่ฮ้อ (ลำปาง), แครงฟ้า (สุโขทัย อุตรดิตถ์), แคหางค่าง (ภาคกลาง ภาคเหนือ), แคอ่อน แคอิ่ง (ลำปาง), นางแอ้ง รงแอ้ง อังแอ้ง (นครราชสีมา), รังแรง (กำแพงเพชร), รังแร้ง (ชัยภูมิ)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น สูง 15 ม. เปลือกสีเทาหนาแตกเป็นแผ่นขนาดเล็ก กิ่งอ่อนมีขนนุ่มหนาแน่น
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู่ เรียงแบบสลับ ใบย่อย 3-4 คู่ เรียงตรงข้ามหรือเยื้องกันเล็กน้อย รูปไข่หรือมนรี ฐานใบรูปลิ้นกว้างหรือมน ปลายใบป้านหรือมน ขอบใบเรียบเป็นคลื่น แผ่นใบหนา เนื้อใบเหนียว ผิวเป็นมันคล้ายแผ่นหนัง มีขนนุ่มหนาแน่นทั้งสองด้าน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกที่ปลายกิ่งมี 5-10 ดอกย่อย สีเทาหรือเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยง โคนเชื่อมกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอก โคนกลีบเชื่อมกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 5 แฉก เกสรเพศผู้มี 4 อัน ก้านเกสรยาวไม่เท่ากัน เชื่อมติดอยู่ที่ฐานหลอดกลีบดอก เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ มีขนสีน้ำตาลหนาแน่น
ผล	ฝักรูปขอบขนาน ปลายแหลม มีขนสีน้ำตาลหนาแน่น เมล็ดมีปีกใสกว้าง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ธันวาคม-มีนาคม
การใช้ประโยชน์	ใช้แก่นรักษาโรคเบาหวาน

ปิบขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.
ชื่อวงศ์	BIGNONIACEAE
ชื่ออื่น	กาชะลอง (ยะลา ภาคเหนือ), กาดสะลอง (ภาคเหนือ), เต็กตองโพ (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), ปิบ (ภาคกลาง)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 5-15 ม. เปลือกต้นสีเทาปนน้ำตาลอ่อน แตกเป็นร่องลึก ขรุขระ กิ่งก้านค่อนข้างอ่อน
ใบ	ใบประกอบแบบขนนก 2-3 ชั้น ปลายคี่ เรียงแบบตรงข้าม ใบย่อย 25 คู่ เรียงแบบตรงข้าม รูปรี รูปไข่หรือรูปใบหอก ฐานใบสอบหรือเว้า ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบหยักมนหรือเรียบ ด้านล่างมีขนสั้นประปราย
ดอก	ออกเป็นช่อแบบ ช่อกระจุกแยกแขนง ออกที่ปลายยอด กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ เชื่อมกันคล้ายรูปประฆัง กลีบดอก โคนเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายกลีบแยกเป็น 5 แฉก สีขาว เกสรเพศผู้มี 4 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	เป็นฝักแบน เมื่อแก่จะแตกออก ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดมีปีกบางใส
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ตลอดปี
การใช้ประโยชน์	เนื้อไม้ เนื้อไม้อ่อนมีสีเหลือง นิยมใช้ประกอบเป็นเครื่องเรือนประดับบ้าน ดอก ดอกแห้งมวนเป็นบุหรืสูบแก้หืด รากบำรุงปอด แก้หอบ

ปีบทอง

 AR
 Flora of **SUT**

ชื่อวิทยาศาสตร์

Radermachera ignea (Kurz) Steenis

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

กากี (ภาคใต้ สุราษฎร์ธานี), กาสะลองคำ (เชียงใหม่), แคเปาะ สะเภา
 หลามตัน (ลำปาง), จางจืด (ชัยภูมิ มุกดาหาร), สะเภา (ภาคเหนือ),
 อ้อยช้าง (กาญจนบุรี อุตรดิตถ์)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นผลัดใบ สูง 10-20 ม. ลำต้นตรง ทรงแคบ เปลือกสีน้ำตาลอ่อน
 ใบประกอบแบบขนนกสองหรือสามชั้น เรียงแบบตรงข้าม ใบย่อย รูปรี
 รูปไข่ หรือขอบใบขนาน ฐานใบแหลม ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ
 แผ่นใบด้านบนสีเขียวเป็นมัน ด้านล่างสีอ่อนกว่า มีต่อมสีเขียวประปราย
 ก้านใบพองออกที่ฐาน ที่ข้อมักมีแต้มสีแดง

ใบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก มักออกตามลำต้นหรือกิ่งก้าน กลีบเลี้ยง
 มี 5 กลีบ โคนกลีบเชื่อมกันเป็นหลอด ตอนปลายแยกเป็น 5 แฉก
 หลอดด้านหนึ่งเป็นพูลึกถึงกึ่งกลางหลอด สีม่วงแดง กลีบดอกมี 5 กลีบ
 โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดรูปทรงกระบอก ปลายแยกเป็นพูสั้น ๆ
 5 กลีบ สีเหลืองทองหรืออมส้ม เกสรเพศผู้มี 4 อัน

ผล

เป็นฝักยาว เมื่อแก่แตกเป็น 2 ซีก เมล็ดมีปีก

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

เปลือกต้น ต้มน้ำดื่มแก้ท้องเสีย ใบ ต้มน้ำทาหรือพอกใช้รักษาแผลสด
 แผลถลอก ห้ามเลือด ดอก ให้สีสวยงามเหมาะปลูกเป็นไม้ดอกไม้
 ประดับ

วงศ์มะกอกเกลื้อน (BURSERACEAE)

ไม้ต้น ยอดอ่อนมีขนสั้นหนานุ่ม ไม่มีหูใบ ใบ ประกอบแบบ
ขนนก ปลายคี่ มีใบย่อย 7-9 คู่ ใบย่อยรูปหอก ปลายใบเรียวแหลม
ผิวใบเกลี้ยง ดอก แบบแยกเพศ ช่อดอกเพศผู้เป็นแบบช่อแยกแขนง
ตั้งขึ้น ออกตามง่ามใบ มีดอกย่อยจำนวนมาก กลีบเลี้ยงและกลีบดอก
มีจำนวน 3 กลีบ ขนาดเล็ก เกสรเพศผู้มี 6 อัน เกลี้ยง ยาวไม่เท่ากัน
โคนเชื่อมติดกัน ฐานรองดอกมี 6 แฉก ด้านในมีขนหนาแน่น
เกสรเพศเมียฝ่อ ผล รูปรีหรือกลม ผิวเกลี้ยง เปลือกค่อนข้างหนา
เมล็ดแข็งมาก ผิวมีสันนูนเป็นมุมป้าน มี 2 เมล็ด

ตะคร้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Garuga pinnata Roxb.

ชื่อวงศ์

BURSERACEAE

ชื่ออื่น

กะต๊ับ (ประจวบคีรีขันธ์ ภาคเหนือ), แขกเต้า (ภาคเหนือ), ค้า (ภาคเหนือ), ตะคร้ำ (ภาคกลาง ภาคเหนือ), ปี่ชะออง (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), หวัด (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), อ้อยน้ำ (จันทบุรี)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดกลาง 10-20 ม. เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นสะเก็ด เปลือกชั้นในเป็นริ้ว ๆ สีชมพูเหนียวและมีน้ำยางสีขาวขุ่น

ใบ

ใบประกอบแบบขนนก ปลายคี่ เรียงแบบตรงข้าม ใบย่อยรูปขอบขนาน หรือรูปหอก ฐานใบเบี้ยว ปลายใบสอบ ขอบใบจักฟันเลื่อยถี่ ใบอ่อนมีขนสีขาวสั้น ๆ ปกคลุมหนาแน่น

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนงตามซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยม กลีบดอก 5 กลีบ เรียงสลับกับกลีบเลี้ยง รูปขอบขนานแกมรูปหอก สีครีมแกมชมพูหรือเหลือง มีขน เกสรตัวผู้ 10 อัน เกสรตัวเมีย 1 อัน

ผล

ผลเมล็ดเดี่ยว กลม รี ปลายมีติ่ง

ช่วงเวลาการมีดอกและผล -

การใช้ประโยชน์

เปลือก รสฝาดใช้ในการฟอกหนัง แก้บิด ท้องร่วง ชะล้างแผลเรื้อรัง ใช้ต้มอาบ สำหรับสตรีหลังคลอด เนื้อไม้ สีชมพูอ่อนถึงน้ำตาลแดง ขัดชักเงาได้ดี ใช้ทำเครื่องเรือนและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ใบ คั้นเอาน้ำผสมกับน้ำผึ้ง แก้หืด ผล ใช้ย้อมดอกให้มีสีดำ บำรุงธาตุ บำรุงกระเพาะอาหาร

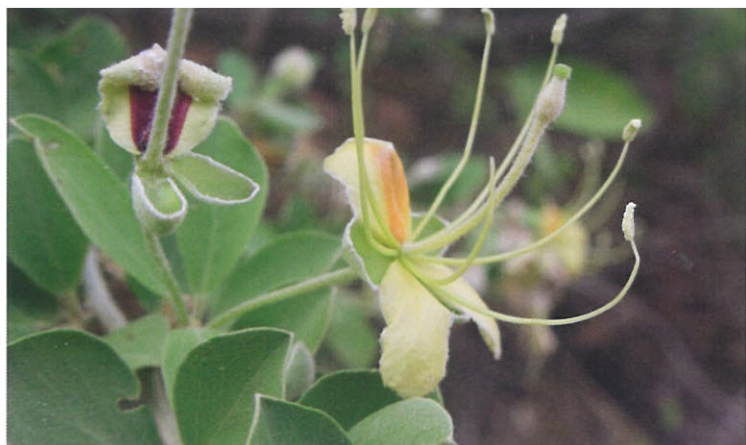
วงศ์กะปุม (CAPPARACEAE)

ไม้ล้มลุก ไม้พุ่ม ไม้ต้น หรือไม้เลื้อย มักมีหนาม บางทีพบกลุ่มของเกล็ดแหลม ๆ ที่โคนของกิ่ง ใบ ใบเดี่ยวหรือใบประกอบแบบมีใบย่อย 3-7 ใบ ติดเวียนสลับ ดอก สมมาตรด้านข้าง รังไข่ติดบนก้านสั้นยาวต่างกัน ดอกมีกลีบเลี้ยงและกลีบดอก

อย่างละ 4-6 กลีบ กลีบดอกแยกจากกัน มีก้านกลีบ

เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก รังไข่มี 1-3 ช่อง

ผล มีเนื้อหลายเมล็ดหรือผลแห้งแตก

หนามวัวเลีย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Capparis flavicans Kurz

ชื่อวงศ์

CAPPARACEAE

ชื่ออื่น

กระจิก (ภาคกลาง), กระโปงแจง (สุโขทัย), ก่อทิง (ชัยภูมิ), กะอิด (ราชบุรี), โกโรโกโส (นครราชสีมา), ไก่ให้ (พิษณุโลก), จวงช้าง (ชัยภูมิ อุดรธานี), จัวเลีย (ขอนแก่น), ตะครอง (ภาคกลาง นครศรีธรรมราช), ทะลุ่มอิด (นครสวรรค์), วัวเลีย (ขอนแก่น)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 2-10 ม. กิ่งก้านมีขนรูปดาว สีน้ำตาลอมเหลือง มีหนามตรงหรือโค้งเล็กน้อย

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่กลับหรือรูปรี ปลายมีติ่งเล็ก ๆ หรือบางครั้งเว้าตื้น ฐานใบมน แผ่นใบค่อนข้างหนา มีขนสีน้ำตาล อดเหลืองหนาแน่นและจะร่วงไปเหลือเพียงเล็กน้อยเมื่อใบแก่

ดอก

ออกเดี่ยว ๆ ตามง่ามใบ กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ กลีบดอกมี 4 กลีบ รูปไข่กลับ ทั้งกลีบเลี้ยงและกลีบดอกด้านนอกมีขนสีน้ำตาล อดเหลืองหนาแน่น เกสรเพศผู้ 6-12 อัน สีค่อนข้างเหลือง ก้านชูเกสรเพศเมียโค้ง รังไข่รูปรีหรือรูปไข่ ทั้งก้านชูเกสรเพศเมียและรังไข่ มีขนหนาแน่น

ผล

ผลรูปรีหรือค่อนข้างกลม ปลายเป็นติ่งแหลม ผิวตะปุ่มตะป่ำ มีขนสีเทา เมล็ดมีเนื้อสีเหลืองหุ้ม

ช่วงเวลาการมีดอกและผล พฤษภิกาย - ธันวาคม

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ ปนเป็นผงทำเป็นควั่นใช้สูดแก้อาการวิงเวียนศีรษะ ใบ รับประทานเป็นยาขับน้ำนม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Maerua siamensis (Kurz) Pax

ชื่อวงศ์

CAPPARACEAE

ชื่ออื่น

แกง (เชียงใหม่ นครราชสีมา), แจ้ง (ภาคกลาง ตราด)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 5-10 ม. เปลือกต้นสีเทาดำ

ใบ

ประกอบแบบฝ่ามือ มีใบย่อย 3-5 ใบ รูปหอกเรียวเล็กหรือขอบขนาน สีเขียวเข้ม ฐานใบมน ปลายใบมนหรือแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบเรียบ ก้านใบย่อยสั้น

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกหรือดอกเดี่ยว เกิดที่ปลายกิ่ง ดอกย่อย มีสีขาว มีใบประดับรูปรีบับขนาดเล็ก กลีบเลี้ยง 4-5 กลีบ รูปขอบขนาน ปลายกลีบแหลม ผิวกลีบเรียบ ขอบกลีบเป็นขนนุ่ม ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 9-12 อัน

ผล

ผลสด รูปทรงกลมหรือรี แข็ง เมื่อสุกสีเหลือง เมล็ดรูปไต

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มกราคม-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อน ใบอ่อน ดอกอ่อน นำไปดองใส่น้ำเกลือ รับประทานกับน้ำพริก

วงศ์ดองดึง (COLCHICACEAE)

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี มีเหง้าหรือหัวใต้ดิน ลำต้นตั้งตรงหรือทอดเลื้อย ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว กิ่งตรงข้ามหรือเป็นวงรอบ ไม่มีก้านใบ มีกาบที่โคนใบหรือก้านใบเทียม แผ่นใบเหมือนกันทั้งสองด้าน รูปไข่ รูปใบหอก รูปแถบ หรือรูปรีมน เส้นแขนงใบเรียงขนานกันตามความยาวของใบ เส้นกลางใบเห็นชัดเจน ดอกออกเป็นช่อมีก้านดอกโตดหรือลดรูปเป็นก้านสั้น ช่อดอกแบบช่อกระจุก ช่อกระจุกหรือช่อซี่ร่ม มีใบประดับหรือไม่มี สมมาตรตามรัศมีหรือสมมาตรด้านข้าง วงกลีบรวม 6 กลีบ เชื่อมติดกันที่โคนหรือแยกกัน เกสรเพศผู้ 6 อัน ก้านชูอับเรณูติดกับอับเรณูที่โคนหรือที่ด้านหลัง รังไข่อยู่เหนือวงกลีบมี 3 ช่อง ออวุล 2 เม็ดหรือจำนวนมาก

พลาเซนต์รอบแกนร่วม ผล แห้งแตกกลางพูหรือแตกตามรอยตะเข็บ

ดองดึง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Gloriosa superba</i> L.
ชื่อวงศ์	COLCHICACEAE
ชื่ออื่น	ก้ามปู (ชัยนาท), คมขวาน บ้องขวาน หัวขวาน (ชลบุรี), ดาวดึงส์ ว่าน ก้ามปู (ภาคกลาง), พันมหา (นครราชสีมา), มะขาไก่ (ภาคเหนือ), หมอยหิยา (อุดรธานี)
ลักษณะวิสัย	ไม้เลื้อยล้มลุก มักทอดเลื้อยขึ้นตามต้นไม้หรือทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน ลำต้นอ่อน ลักษณะเป็นหัวหรือเป็นเหง้าขนาดเล็กฝังอยู่ใต้ดิน
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปขอบขนานแกมรูปใบหอก ฐานใบมน ปลายใบเรียวแหลมหรืออใช้ในการยึดเกาะ ขอบใบเรียบ ไม่มีก้านใบ ผิวใบเกลี้ยง ไม่มีขนทั้งสองด้าน
ดอก	ดอกเดี่ยว ออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง วงกลีบรวมมี 5 กลีบ รูปขอบ ขนาน กลีบมีลักษณะเป็นคลื่น ดอกมีสีแดงด้านบนหรือตามขอบกลีบ มีสีเหลืองด้านล่างหรือเหลืองอมเขียวหรือสีแดงทั้งดอก เกสรเพศผู้มี 6 อัน เกสรเพศเมียอยู่เหนือวงกลีบ รังไข่มี 3 พู
ผล	ผลรูปรีหรือรูปกระสวยมี 3 พู
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มิถุนายน-ตุลาคม
การใช้ประโยชน์	รากและเมล็ดมีพิษมากใช้รักษาโรคปวดข้อ

วงศ์ส้มอ (COMBRETACEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่มหรือไม้เลื้อย ใบ ใบเดี่ยว เวียนสลับ
หรือติดตรงข้าม ขอบเรียบ เส้นใบออกจากสองข้างของเส้นกลางใบแบบขนนก

ดอก สมมาตรตามรัศมี ส่วนมากสมบูรณ์เพศ
กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 4 หรือ 5 กลีบ แยกจากกัน

เกสรเพศผู้มีจำนวนสองเท่าของกลีบดอก

รังไข่ติดใต้วงกลีบ มี 1 ช่อง มีออวุล 2 เม็ด

ผลมีเมล็ดเดียว บางทีมีปีก

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Combretum quadrangulare Kurz

COMBRETACEAE

แก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา), ขอนแ้ง จองแ้ง (แพร่),
ซังแก (เขมร ปราจีนบุรี), แพ่ง (นครพนม ภาคเหนือ), สะแก (ภาคกลาง
นราธิวาส)

ลักษณะวิสัย
ใบ

ไม้ต้น สูง 15-20 ม. เปลือกต้นสีน้ำตาล

ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปไข่กลับหรือรูปไข่กลับแกมขอบขนาน
ฐานใบรูปสอบเรียว ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบหรือหยักเป็นคลื่น
เล็กน้อย ผิวใบทั้งสองด้านมีเกล็ดสีเงินหนาแน่น เนื้อใบบาง

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ
โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยปลายแยกเป็นแฉก สีขาวอมเหลือง
กลีบดอกมี 4 กลีบ รูปไข่กลับ สีขาวอมเหลือง เกสรเพศผู้มี 8 อัน
เกสรเพศเมียมีรังไข่เหนือวงกลีบ

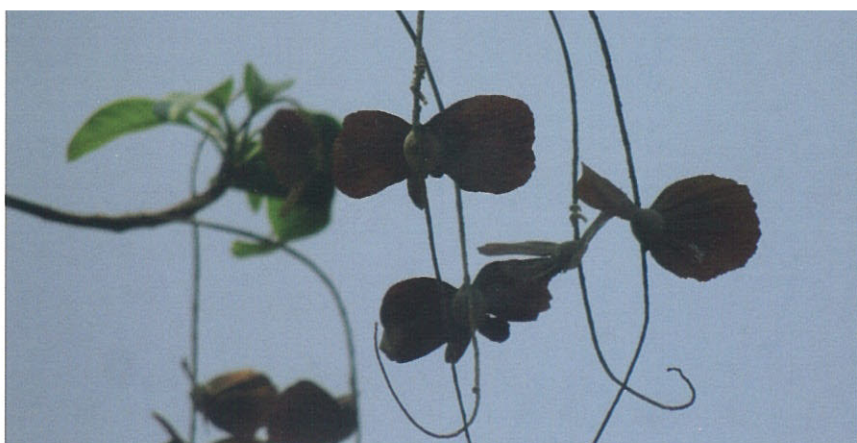
ผล

ผลแบบแคปซูล สีน้ำตาลอมขาว รูปรี มี 4 ปีก เมล็ดรูปรีหัวท้ายแหลม
สีน้ำตาลอ่อน มี 4 อันประกบกัน

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

ราก เป็นยาแก้กามโรค ขับพยาธิ ใบแก้ปวดเมื่อย เมล็ด ขับพยาธิ
ไล่เดือนและพยาธิเส้นด้าย ใช้เมล็ดตำผสมกับไข่ ทอดให้득กรับประทาน
เป็นยาถ่ายพยาธิไล่เดือนในเด็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Terminalia glaucifolia</i> Craib
ชื่อวงศ์	COMBRETACEAE
ชื่ออื่น	ตีนนก (ภาคกลาง อุดรธานี), หางแหน (บุรีรัมย์), แหน แหนนก แหenna (ภาคกลาง ภาคเหนือ), แหนขึ้นก (ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ผลัดใบ สูง 8-25 ม. เปลือกแตกเป็นร่องตามยาว เปลือกในสีน้ำตาล
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงเวียนเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง รูปไข่กลับแกมรูปขอบขนาน ฐานใบรูปลิ้น ปลายใบเรียวแหลมหรือเป็นติ่งแหลม ขอบใบเรียบแผ่นใบค่อนข้างเหนียว
ดอก	ช่อดอก แบบช่อเชิงลด ออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกเพศผู้อยู่ส่วนปลายช่อ แกนช่อดอกมีขนสั้นนุ่มประปราย ดอกมีกลิ่นเหม็น ใบประดับรูปแถบ ร่วงง่าย กลีบเลี้ยง โคนเชื่อมกันเป็นหลอด มีสัน 3-5 สัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปสามเหลี่ยม ด้านนอกมีขนสั้นหนาแน่น สีน้ำตาล ด้านในมีขนยาวหนาแน่น เกสรเพศผู้ 10 อัน ยื่นโผล่พ้นหลอดกลีบ เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ มีขนหนาแน่น มี 1 ช่อง มีออวุล 2-3 เม็ด
ผล	ผลแบบผลผนังชั้นในแข็ง มี 2 ปีก ค่อนข้างกลมถึงรูปรี ผิวมีขนสั้นนุ่ม สีน้ำตาลคล้ายกำมะหยี่ มีสันตามยาว ปีกรูปขอบขนาน
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ราวเดือนพฤศจิกายน
การใช้ประโยชน์	เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้างแต่ไม่ค่อยทน

ตะแบกเลือด

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Terminalia mucronata</i> Craib & Hutch.
ชื่อวงศ์	COMBRETACEAE
ชื่ออื่น	โคะกาง (กะเหรี่ยง เชียงใหม่), ตะแบกเลือด (ศรีสะเกษ), ปราบตำเลีย (เขมร บุรีรัมย์), เปีย (อุบลราชธานี), เปื่อยป้ง เปื่อยปี เปื่อยสะแอน (ภาคเหนือ), มะกาเถื่อน (ภาคเหนือ), มะเกลือเลือด (ภาคกลาง ราชบุรี)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 15-20 ม. ลำต้นตรง เปลือกขรุขระ เป็นสะเก็ด สีเทา เปลือกในสีน้ำตาลแดง
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม ฐานใบมนหรือสอบเรียว ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง มีขนสั้นหนา
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกที่ซอกใบ กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปไข่ ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ มี 10 อัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่ใต้วงกลีบ รูปรี
ผล	มี 2 ปีก รูปเกือบกลม ผลแก่สีน้ำตาล
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มีนาคม-พฤษภาคม
การใช้ประโยชน์	เปลือกต้น แขน้ำดื่มแก้ปวดท้อง แก้ท้องเสีย แก้ท้องร่วง แก้บิด เนื้อไม้ สีน้ำตาลดำ ค่อนข้างแข็ง ใช้เป็นไม้โครงสร้างในงานก่อสร้างที่ต้องการความแข็งแรง คงทน และทำไม้กระดานหรือไม้พื้น

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Terminalia triptera Stapf
COMBRETACEAE

กำจาย (ภาคเหนือ), กำจำ (ภาคใต้), คำเจ้า (ภาคเหนือ), ตานแดง (ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี), แนนาม (ชาวช่อง จันทบุรี), เบ็น (ประจวบคีรีขันธ์ สุโขทัย), ประดู่ขาว (ชุมพร สุรินทร์), แพบ (ชลบุรี ประจวบคีรีขันธ์), มะขามกราย (ชลบุรี), สีเสียดต้น แสนคำ (เลย), หนองมิงโจ้ (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), หอมกราย (จันทบุรี), หานกราย (ราชบุรี)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดกลาง ผลัดใบ สูง 5-25 ม. เปลือกสีน้ำตาลเทา เรียบหรือแตกเป็นร่องตื้นตามยาว เปลือกในสีน้ำตาลแดง ต้นอ่อนมีกิ่งที่ลดรูปคล้ายหนาม กิ่งอ่อนมีขนสั้นนุ่ม

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับหรือเกือบตรงข้าม รูปไข่ ฐานใบรูปลิ้นหรือมน ปลายใบแหลมถึงเรียวแหลม ขอบใบเรียบ เกือบเรียบหรือมีขน มีต่อมหนึ่งคู่ที่ขอบใบใกล้โคนใบ แผ่นใบบาง

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง ช่อดอกย่อยแบบช่อเชิงลด แกนกลางช่อมีขนสั้นนุ่ม กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปสามเหลี่ยม ไม่มีกลีบดอก ด้านในมีขน เกสรเพศผู้ 10 อัน ฐานฐานดอกขอบหยักมน มีขนยาวหนาแน่น รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ

ผล

ผลแก่ไม่แตก รูปกระสวย ขอบขนาน มีครีบ 3 ครีบ ผิวเกลี้ยง

การใช้ประโยชน์

เปลือกผลเหนียว เกลี้ยง ผลแก่สีน้ำตาล เมล็ดสีขาว มีเมล็ดเดี่ยว รูปรี เปลือกมีรสฝาดใช้กินกับหมากได้ เนื้อไม้เนื้อแข็ง ใช้ในการก่อสร้าง บ้านเรือน เครื่องเรือน ต่อเรือ ต่อมเครื่องมือกลกรรม

วงศ์ปรง (CYCADACEAE)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น คล้ายต้นปาล์มหรือพืชจำพวกหมาก ลำต้นมักไม่แตกสาขาหรือบางชนิดแตกกิ่งก้านออกเป็นสองแขนงเท่า ๆ กัน ต้นมีน้ำยางข้น เหนียว สะสมภายใน ลำต้นส่วนที่อยู่ใต้ดินและราก มีลักษณะเป็นหัว ใบ ใบประกอบแบบขนนกขนาดใหญ่ ใบย่อยรูปรีแคบ แข็ง ปลายแหลม ใบอ่อน ปลายใบมีวนชดคล้ายใบอ่อนของเฟิร์นมีอายุใบนานนับปี อวัยวะสร้างเซลล์สืบพันธุ์ ทั้งเพศผู้เพศเมีย เกิดอยู่บริเวณส่วนกลางยอดที่ปลายลำต้น หรือจากซอกใบใกล้ปลายลำต้น เรียกว่า โคน เป็นกลุ่มของใบที่แปลงรูปร่างส่วน สืบพันธุ์เพศเมียหรือเพศผู้ เรียงเวียนซ้อนทับกัน โคนของต้นเพศผู้มักจะสร้างอยู่ใน ระยะเดียวกับที่โคนของต้นเพศเมียเกิดขึ้น ระยะเวลาที่โคนของต้นเพศผู้ จะส่งกลั่นเหม็นเขียวคล้ายกลั่นสาบฝุ่น เพื่อช่วยล่อแมลงให้มาผสมพันธุ์ ผล ผลปรังมักมีทรงค่อนข้างกลม เปลือกแข็ง ภายในมีเมล็ดเดียว เมล็ดที่ผสมแล้ว มีขนาดใหญ่คล้ายพุทรา

ปรังป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cycas siamensis Miq.

ชื่อวงศ์

CYCADACEAE

ชื่ออื่น

ก้านผง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), โกโลโคตี ตาซุจือตี (กะเหรี่ยงแม่ฮ่องสอน), ตาลปัตรฤาษี (กรุงเทพฯ ราชบุรี), ปรังป่า (ภาคกลาง), ปรังเหลียม (ตราด), ผักกูดบก (ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่ม เนื้อแข็ง สูง 1-3 ม. ลำต้นเป็นข้อสั้น ๆ สีเทาดำ รูปทรงทรงกระบอก โคนป่องเล็กน้อย

ใบ

ใบประกอบแบบขนนก เรียงแบบสลับเวียนแน่นที่ปลายยอด ใบย่อยยาวแคบ สีเขียวผิวเป็นมัน มีจำนวนประมาณ 50-70 คู่ ปลายใบแข็งเป็นหนาม ขอบใบเรียบ มีหนามบริเวณสองข้างของขอบก้านใบ เส้นกลางใบเห็นชัดทั้งสองด้าน

โคน

โคนแยกเพศ โคนเพศผู้ยาวประมาณ 30 ซม. มีใบประดับจำนวนมากเป็นแผ่นแข็งรูปขอบขนาน ขอบด้านนอกเป็นรูปสามเหลี่ยมมีรยางค์แหลม ต้นเพศเมีย ไม่มีโคน มีใบประดับจำนวนมากที่ออกจากลำต้นเป็นแผ่นคล้ายกาบ ขอบจักลึกคล้ายหนาม มีขนสีน้ำตาลอมเหลืองหนาแน่น เมล็ดรูปกลมสีน้ำตาลผิวเกลี้ยง

ช่วงเวลาการมีโคน

เมษายน-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

นิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับทั่วไป เมล็ดมีแป้งที่ใช้รับประทานได้ รากมีปมเป็นกิ่งแผ่ฝอยที่ช่วยจับไนโตรเจนในดินได้ดี

วงศ์ยาง (DIPTEROCARPACEAE)

ไม้ต้นขนาดใหญ่ เติบโตตลอดปี ใบ ใบเดี่ยว
เรียงตัวแบบสลับ ขอบใบเรียบ แผ่นใบเหนียว มีหูใบ ร่วงตามฤดูกาล
ดอก ดอกเป็นช่อ เกิดบริเวณซอกใบมากกว่าบริเวณยอด มีใบประดับ
ร่วงตามฤดูกาล ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ มีสมมาตรตามรัศมี
กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบ อาจติดกันบริเวณฐาน
ดอกมักมีกลิ่นหอม เกสรเพศผู้ 10 อัน หรือมากกว่า ติดกับกลีบดอก
รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ ผล แก่แล้วไม่แตก เปลือกแข็ง มีเพียง 1 เมล็ด
กลีบเลี้ยงยังคงติดอยู่เมื่อเป็นผล ลักษณะปึกายาว

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Shorea obtusa Wallex Blume
DIPTEROCARPACEAE

เคาะเจือ เจือ (ละว้า เชียงใหม่), แะ (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), จิก (กาญจนบุรี ภาคใต้), ชันตก (ตราด), เต็ง (ภาคกลาง), เต็งขาว (ขอนแก่น), เน่าโน (แม่ฮ่องสอน ภาคเหนือ), ประจืด (เขมร บุรีรัมย์), ประเจ็ก (เขมร สุรินทร์), พะเจ็ก (เขมร พระตะบอง), ลำไ้แลเน้ย (กะเหรี่ยง ภาคเหนือ), อองเลียงยง (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 20-30 ม. ผลัดใบ ลำต้นตรง เปลือกต้นสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นร่องและเป็นสะเก็ดตามยาว มักมีขนสีเหลืองขึ้น

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรี รูปไข่กลับหรือรูปขอบขนาน ฐานใบมน ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบเรียบบิดเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบหนา ใบอ่อนสีน้ำตาลมีขน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง มีขนนุ่ม ออกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยม มีขน กลีบดอกมี 5 กลีบ รูปรี ยาวคล้ายใบหอก มีขน ปลายกลีบบิด สีเหลือง เกสรเพศผู้มี 20-25 อัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

ผล

ผลแห้งไม่แตก รูปรี รังกลม กลีบเลี้ยงเจริญไปเป็นปีกมี 5 ปีก ปีกยาว 3 ปีก ปีกสั้น 2 ปีก

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์-กรกฎาคม

การใช้ประโยชน์ ไม้ สีสน้ำตาลแก่ แข็งแรงและทนทาน ใช้ทำหมอนรองรางรถไฟ เสาคานที่ต้องรับน้ำหนักมาก เครื่องมือการเกษตร

ชื่อวิทยาศาสตร์

Shorea siamensis Miq.

ชื่อวงศ์

DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น

เปา (ภาคเหนือ), เปาดอกแดง (ภาคเหนือ), รัง (ภาคกลาง), เรียง (เขมร สุรินทร์ ภาคใต้), รักป่า (ละโว้ เชียงใหม่), แลบอง เหล็กท้อ เหล็บอง (กะเหรี่ยง, แม่ฮ่องสอน), ฮัง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 18-20 ม. ผลัดใบ เปลือกต้นสีขาวเทา แตกเป็นร่องตามความยาวของลำต้นคล้ายรอยไถ มีชั้นสีเหลืองขุ่น

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงเวียน รูปไข่ฐานใบหยักเว้าเป็นรูปหัวใจเล็กน้อย ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบเรียงบิดเป็นคลื่นเล็กน้อย เกือบทั้งใบอ่อนเป็นสีแดง

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ เกือบทั้งสีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ รูปไข่ เรียงเวียนซ้อนกันเป็นรูปกังหัน ปลายกลีบม้วนซ้อนเข้า ดอกจะหลุดร่วงง่าย สีเหลือง เกสรเพศผู้มี 15 อัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปไข่

ผล

แข็ง รูปกระสวย กลีบเลี้ยงเจริญไปเป็นปีกมี 5 ปีก รูปช้อน ปีกใหญ่ 3 ปีก ปีกเล็ก 2 ปีก

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์-กรกฎาคม

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ แข็ง นิยมนำมาทำสิ่งปลูกสร้างที่ต้องการความแข็งแรงและรับน้ำหนักมาก เช่น ทำพื้น ราว ตง คาน ทำส่วนประกอบของยานพาหนะ และด้ามเครื่องมือการเกษตรต่าง ๆ

วงศ์ตะโก (EBENACEAE)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น เนื้อไม้แข็ง มีสีดำ ใบ เดี่ยว เรียงแบบสลับ
ขอบใบเรียบ เนื้อใบเหนียวกระด้าง ดอก ดอกเดี่ยวหรือดอกช่อ
แบบช่อกระจุก ออกตามซอกกิ่ง ซอกใบ มีเพศเดียวแต่มีกรรมเพศ
ในต้นเดียวกัน อาจมีบางชนิดที่มีเพศครบ กลีบเลี้ยงมี 3-7 กลีบ โคนกลีบติดกัน
ปลายแยกเป็นแฉก มีสภาพคงทนมาก สีเขียว กลีบดอกมี 3-7 กลีบ
ปลายกลีบแยกเป็นลอนเท่าจำนวนกลีบ เกสรเพศผู้มี 2-4 เท่าของกลีบดอก
ก้านเกสรแยกกันหรือติดเป็นคู่ ๆ ติดได้รังไข่หรือติดบนโคนกลีบ
เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ภายในมีหลายห้อง ก้านเกสรมีหลายอัน
แยกกัน หรือติดกัน แต่ละห้องมี 1-2 ออวูล การติดของออวูล
แบบพลาเซนทารอบแกนร่วม ผล มีเนื้อหลายเมล็ด ผิวเหนียว
เมล็ด ผิวบาง มักเป็นปุยเยื่อละ ๆ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Diospyros rhodocalyx Kurz

ชื่อวงศ์

EBENACEAE

ชื่ออื่น

โก (กะเหรี่ยง กำแพงเพชร แม่ฮ่องสอน), ตะโกนา (ภาคกลาง), นมจั่ว (นครราชสีมา สุรินทร์), มะโก (ภาคเหนือ), มะถ่านไฟผี (เชียงใหม่)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 10-15 ม.

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่หรือรูปไข่กลับ ฐานใบรูปปลีมน ปลายใบแหลม มน หรือตัด ผิวใบด้านล่างมีขนสั้นนุ่ม

ดอก

ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อกระจุกสั้น ๆ ตามซอกใบ กลีบดอกและกลีบเลี้ยงมี จำนวนอย่างละ 4 กลีบ กลีบเลี้ยงรูปประฆัง กลีบแยกประมาณสองในสามส่วน มีขนสั้นนุ่มด้านนอก ขนหยาดด้านใน ติดทน กลีบดอกรูปคนโท กลีบแยกประมาณหนึ่งในสี่ส่วน เกสรเพศผู้ 14-16 อัน รังไข่ที่ไม่เจริญมีขน ดอกเพศเมียออกเป็นดอกเดี่ยว กลีบดอกและกลีบเลี้ยงมีอย่างละ 4 กลีบ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกคล้ายดอกเพศผู้ แต่มีขนาดใหญ่กว่า รังไข่มี 4 ช่อง ทรงรี มีขนคล้ายขนแกะ ก้านเกสรเพศเมียมีขนหยาด เกสรเพศผู้ที่เป็นหมัน 8-10 อัน

ผล

ผลมีเนื้อหลายเมล็ด เกือบกลม สีส้มแดง มีขนกำมะหยี่ปกคลุม มีกลีบรองดอกติดอยู่ที่ขั้วผล 4 กลีบ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-สิงหาคม

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ แข็งแรงใช้ทำเครื่องเรือนและเครื่องใช้ได้ดี ผล ผลอ่อน ใช้อย่างฝ่ำ แห อวน ผลสุกรับประทานได้มีรสหวานอมฝาด

วงศ์เปลา (EUPHORBIACEAE)

ไม้พุ่ม ไม้ต้น อาจพบไม้ล้มลุกได้บ้าง ใบ พบทั้งใบเดี่ยว
และใบประกอบ เรียงแบบสลับ คู่ตรงกันข้ามหรือเป็นวงรอบข้อ
ดอก ดอกเป็นช่อ มีสมมาตรตามรัศมี ดอกแยกเพศ กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ
กลีบดอกมี 5 กลีบ หรืออาจไม่มี เกสรเพศผู้มี 1 อัน หรือเท่ากับ
หรือเป็นสองเท่าของจำนวนกลีบเลี้ยงหรือจำนวนมาก
ยอดเกสรเพศเมียมี 3 หรือ 6 รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล มีหลายแบบเช่น แก่แล้วแตกเป็น 2 ซีก แต่ละซีกมี 1 เมล็ด
หรือผลที่เมื่อแก่ เปลือกจะแห้งและแตกออก ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก
บางครั้งอาจพบผลที่มีเมล็ดแข็งหรือผลที่มีเนื้อนุ่ม

เม่าไข่ปลา

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Antidesma ghaesembilla</i> Gaertn.
ชื่อวงศ์	EUPHORBIACEAE
ชื่ออื่น	กูแฉ (มลายู นราธิวาส), ขะเม่าผา (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), มะเม่า (ตราด, สตูล), มะเม่าข้าวเบา (ชุมพร), มังเม่า (จันทบุรี), เม่าไข่ปลา (ชลบุรี), เม่าทุ้ง (ชุมพร สงขลา)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่มหรือไม้ต้น ขนาดเล็ก สูง 10-20 ม. เปลือกต้นสีน้ำตาลเทา แตกเป็นสะเก็ดเล็ก ๆ กิ่งอ่อนและยอดอ่อน มีขน สีน้ำตาล
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่ถึงรูปรี ฐานใบมนกลมถึงหยักเว้า ปลายมนกลมหรือเป็นติ่งแหลมเล็กน้อย ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง ทั้งสองด้าน หรือมีขนเล็กน้อย แผ่นใบบางคล้ายกระดาษหรือหนา คล้ายแผ่นหนัง มีขนหรือเกลี้ยงทั้งสองด้าน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ตามซอกใบใกล้ปลายยอดและปลายกิ่ง ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้ กลีบเลี้ยงมี 4-6 กลีบ แยกจากกัน รูปคล้าย สามเหลี่ยมถึงรูปขอบขนาน ปลายแหลมถึงมน ผิวด้านนอกมีขน ด้านในเกลี้ยง ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้มี 4-6 อัน อับเรณูมี 2 พู กลม สีขาว มีดอกเพศเมีย กลีบเลี้ยง 5-6 กลีบ แยกจากกัน รูปคล้าย สามเหลี่ยม ปลายแหลม ผิวด้านนอก มีขน ด้านในเกลี้ยง รังไข่อยู่เหนือ วงกลีบ รูปไข่ หรือกลม มีขน มี 1 ช่อง มีอวุล 2 เม็ด
ผล	ผลกลมหรือรี ขนาดเล็ก ผิวมีขน ผลสุกมีสีแดงคล้ำถึงดำ เมล็ดขนาดเล็ก 1-2 เมล็ด
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	กันยายน-มกราคม
การใช้ประโยชน์	ใบอ่อนและยอดอ่อนใส่ในแกงเพื่อเพิ่มรสเปรี้ยว ลวก ต้ม เป็นผักจิ้ม ผลดิบ ผลสุก รับประทานได้หรือคั้นเอาน้ำหมักทำเครื่องต้มจืดพวกไฉน

เหมือดโลด

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Aporosa villosa (Wall. ex Lindl.) Baill.

EUPHORBIACEAE

กรม (ภาคใต้), ต่าง (ภาคกลาง สุโขทัย), แต่งพง (สุโขทัย), ดินครืน (ภาคกลาง), ประดงข้อ (พิจิตร), พลึง (ภาคกลาง), โลด (ภาคกลาง นราธิวาส), เหมือดควาย (ภาคเหนือ), เหมือดตบ เหมือดพลวง (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), เหมือดโลด (ขอนแก่น เลย)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น ขนาดเล็ก สูง 6-15 ม. เปลือกต้นสีเทาดำ หนา แตกเป็นร่องลึกตามยาว

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่ ปลายมน ฐานใบมน ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบทั้งสองด้านมีขน แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อทางกระรอก ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้น ออกเป็นกระจุกตามซอกใบและกิ่งหรือเหนือรอยแผลใบตามกิ่ง ดอกเพศผู้ออกเป็นแท่งยาว มีหลายช่ออยู่ด้วยกัน ไม่มีก้านช่อดอก ไม่มีกลีบดอก มีใบประดับขนาดเล็กรูปสามเหลี่ยม เกสรเพศผู้มี 2 อัน ดอกเพศเมียออกเป็นช่อเดี่ยวสั้น ๆ สั้นกว่าช่อดอกเพศผู้ ไม่มีก้าน กลีบเลี้ยงมี 3-6 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ปลายแยก เกสรเพศเมียมีรังไข่เหนือวงกลีบ มี 2 ช่อง แต่ละช่องมีออวุล 2 เม็ด มีขน
รูปไข่ มีขน ผลแก่สีน้ำตาลอมเหลือง มีขนสั้นหนานุ่ม เมื่อแตกเห็นภายในมีเนื้อสีส้มแดง มี 1 เมล็ด เมล็ดรูปขอบขนาน

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มกราคม-มีนาคม

การใช้ประโยชน์ เปลือกต้น มียางสีแดง ใช้เป็นสีย้อมและปรุงเป็นยาขับลมในลำไส้ได้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Croton roxburghii N.P.Balacr.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

ควะวู (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), เซ่งเค่คัง สกาวา สำกัวะ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), เปิ้ล้าหลวง (ภาคเหนือ), เปิ้ล้าใหญ่ (ภาคกลาง นครศรีธรรมราช), เปราะ (กำแพงเพชร), ห้าแย้ (เงี้ยว แม่ฮ่องสอน)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น สูง 4-10 ม. กิ่งอ่อนมีขนสั้นนุ่ม

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปรี รูปขอบขนาน หรือรูปใบหอก ฐานใบแหลมหรือมน ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบจักฟันเลื่อย

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกตามปลายกิ่ง สีเขียวอมขาว ดอกแยกเพศร่วมต้น ดอกเพศผู้มีจำนวนมากออกที่ปลายช่อ ดอกเพศเมียออกที่โคนช่อ มีประมาณ 7-20 ดอก ใบประดับรูปใบหอก ดอกเพศผู้มีขนหนาแน่นด้านนอก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกคล้ายกัน มีจำนวนอย่างละ 5 กลีบ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันที่โคน กลีบรูปรี กลีบดอกแยกกัน รูปขอบขนาน ยาวเท่า ๆ กลีบเลี้ยง เกสรเพศผู้มี 10 อัน เกสรเพศเมียมีขนสั้นนุ่ม กลีบเลี้ยงรูปขอบขนาน พังงอ ยาวกว่ารังไข่ กลีบดอกขนาดเล็ก รังไข่มี 3 ช่อง แต่ละช่องมีออวุล 1 เม็ด ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก

ผล

ผลแบบแคปซูล ค่อนข้างกลม มีขนสั้นนุ่ม เมล็ดแบน รี

ช่วงเวลาการมีดอกและผล

กุมภาพันธ์-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

ใบ ใช้ต้มน้ำอาบสำหรับสตรีหลังคลอด

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Flueggea virosa</i> (Roxb. ex Willd.) Voigt
ชื่อวงศ์	EUPHORBIACEAE
ชื่ออื่น	ก้างปลาขาว (ภาคกลาง อ่างทอง), แดงน้ำ (ภาคใต้ ภาคเหนือ), มะแตก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
ลักษณะวิสัย ใบ	ไม้พุ่ม สูง 5-6 ม. ปลายกิ่งด้านล่าง ๆ มักกลายเป็นหนาม ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ ใบรูปรีหรือรูปไข่กลับ ฐานใบเรียวสอบหรือมน ปลายใบกลมหรือแหลม แผ่นใบบาง สีเขียวเข้มด้านบน สีเขียวอ่อน ด้านล่าง
ดอก	ดอกแยกเพศอยู่แยกต้น ดอกเพศผู้ กลีบเลี้ยงรูปไข่ สีเขียวอ่อน ฐานดอก สีเหลือง ดอกเพศเมียออกเป็นกระจุก มี 1-10 ดอก กลีบเลี้ยงคล้ายใน ดอกเพศผู้ ฐานฐานดอกบาง เรียบ รังไข่ รูปไข่
ผล	ผลกลม สีเขียวอ่อน ผลสุกสีขาว
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	-
การใช้ประโยชน์	ราก ต้มดื่มแก้หอบหืด แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ขับพิษ ไข้ปวดหัว แก้ตัวร้อน ใบ ต้มดื่ม ขับปัสสาวะ บดเป็นผงโรยสมานแผล ผล ใช้สมาน แผลในระบบทางเดินอาหาร แก้อาการอักเสบต่าง ๆ

สบู่แดง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Jatropha gossypifolia</i> L.
ชื่อวงศ์	EUPHORBIACEAE
ชื่ออื่น	ละหุ่งแดง สบู่แดง (ภาคกลาง), สบู่เลือด (ภาคกลาง ปัตตานี), สลอดแดง สีสลอด หงษ์เทศ (ปัตตานี)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่ม สูง 1-2 ม. ทุกส่วนมีน้ำยางสีขาว
ใบ	ใบเดี่ยวแบบฝ่ามือ ออกแบบเรียงสลับ ขอบใบหยักลึก 3-5 แฉก ปลายแฉกแหลม ขอบมีขน ที่ปลายขนเป็นต่อมกลม ๆ ขนาดเล็ก ใบอ่อนสีแดงอมม่วง ใบแก่สีเขียวอมแดง ก้านใบสีแดง มีขน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกที่ยอด ดอกสีแดงเข้ม ดอกเพศผู้และดอกเพศเมียอยู่บนต้นเดียวกัน กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบ รูปไข่ ปลายมน เกสรผู้ 10-12 อัน แต่ละช่อย่อยมีดอกเพศเมีย 1 ดอก
ผล	ผล รูปรียาว สีเขียว เมื่อแห้งเป็นสีน้ำตาลแล้วแตกออก เมล็ดสีดำมี 3 เมล็ด
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ตลอดปี
การใช้ประโยชน์	ราก มีสาร Jatrophine ซึ่งเป็นพิษและมีรายงานว่ามีคุณสมบัติในการยับยั้งเซลล์มะเร็งในหลอดทดลองได้ใบ ต้มรับประทานแก้ปวดท้อง ลดไข้ เมล็ด มีฤทธิ์เป็นยาระบาย

มะขามป้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Phyllanthus emblica</i> L.
ชื่อวงศ์	EUPHORBIACEAE
ชื่ออื่น	กันโตด (เขมร จันทบุรี), กำหวด (ราชบุรี), มะขามป้อม (ภาคกลาง), มั่งลู สันยาสำ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน)
ลักษณะวิสัย ใบ	ไม้ต้น สูง 3-12 ม. เปลือกต้นสีเขียวอมเทา แตกเป็นแผ่น ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับหรือเกือบตรงข้ามคล้ายใบประกอบ ใบย่อยรูปขอบขนาน ฐานใบมน ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง ก้านใบสั้นมาก
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกเป็นกระจุกตามซอกใบ ดอกแยกเพศ ร่วมต้น ภายในช่อดอกมีดอกเพศผู้จำนวนมาก มีดอกเพศเมีย 1 ดอก ดอกเพศผู้ กลีบเลี้ยงมี 6 กลีบ ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้มี 3 อัน เชื่อมติดกันเล็กน้อย ดอกเพศเมีย มีกลีบเลี้ยง 6 กลีบ ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ยอดเกสรแยกเป็น 3 แฉก
ผล	ผลสด สีเขียวหรือสีเขียวมเหลือง รูปร่างกลม เมล็ดรูปสามเหลี่ยม แบบเมล็ดเดี่ยว แข็ง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มกราคม-เมษายน
การใช้ประโยชน์	ราก ต้มใช้เป็นยาลดไข้ ดอก ใช้เป็นยาระบาย ผล รับประทานได้ แก้ไข้ แก้ไอ ละลายเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ เป็นยาฝาดสมาน ลดไข้และ บำรุงหัวใจ

วงศ์ถั่ว (FABACEAE) (LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE)

ไม้ต้น และไม้พุ่ม ไม้ล้มลุกพบน้อยมาก ใบ มีทั้งใบเดี่ยว
ปลายใบเว้าลึกเป็น 2 พู และใบประกอบแบบขนนก เรียงตัวแบบสลับ
ดอก พบทั้งดอกเดี่ยว และดอกช่อ ดอกสมบูรณ์เพศ มีสมมาตรด้านข้าง
กลีบเลี้ยง 5 กลีบหรือน้อยกว่าเชื่อมติดกัน กลีบดอก 5 กลีบ เรียงเกย
ซ้อนกันไปเป็นลำดับ โดยมีกลีบนอกสุดซ้อนทับกลีบข้างเคียง
ทั้งสองข้าง กลีบบนสุดอยู่วงในสุด เกสรเพศผู้ส่วนใหญ่จำนวน 10 อัน
บางครั้งเชื่อมติดกัน มักพบเกสรเพศผู้ที่ลดรูป
ผล เป็นฝัก แห้งแล้วแตกตรงตะขีบทั้งสองด้าน
ฝักจะคอดเป็นข้อระหว่างเมล็ด

ชงโคนา

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Bauhinia racemosa</i> Lam.
ชื่อวงศ์	FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)
ชื่ออื่น	เสี้ยว เสี้ยวใหญ่ ชงโคใบเล็ก ชงโคซี่ไก่
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 3 - 15 ม.
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปมนเกือบกลม ปลายใบหยักเป็น 2 พู ฐานใบเว้ารูปหัวใจกว้าง ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านล่างมีขนประปราย
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกที่ปลายกิ่งและตรงข้ามใบเหนือข้อ กลีบ เลี้ยง 5 กลีบติดกัน สีเขียว ฝักออกด้านนอกตอนล่างประมาณครึ่งหนึ่ง ของความยาว กลีบดอกแยก 5 กลีบ รูปใบหอกแคบ สีขาวแกมเหลือง เกสรเพศผู้ 10 อัน รังไข่เล็ก ก้านเกสรเพศเมียสั้น ยอดเกสรเพศเมียแบน เบี้ยว
ผล	ฝักยาวแห้ง ไม่แตก สีน้ำตาล รูปขอบขนาน บิดเล็กน้อย เมล็ดรูปไข่ มี 10 - 20 เมล็ด
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	-
การใช้ประโยชน์	ปลูกเป็นไม้ประดับกลางแจ้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Bauhinia sappocalyx Pierre

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชื่ออื่น

คิงโค (นครราชสีมา), ชงโค (ภาคกลาง อุทัยธานี), ส้มเลี้ยว (ภาคกลาง
อุดรธานี), ส้มเลี้ยวโพะ (เลย), เลี้ยวดอกขาว (เลย ภาคเหนือ), เลี้ยวป่า
(เชียงใหม่ น่าน)

ลักษณะวิสัย
ใบ

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 5-10 ม. เปลือกสีน้ำตาลดำ
ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่กว้าง ฐานใบรูปหัวใจ ปลายใบแหลม
ขอบใบเรียบ

ดอก

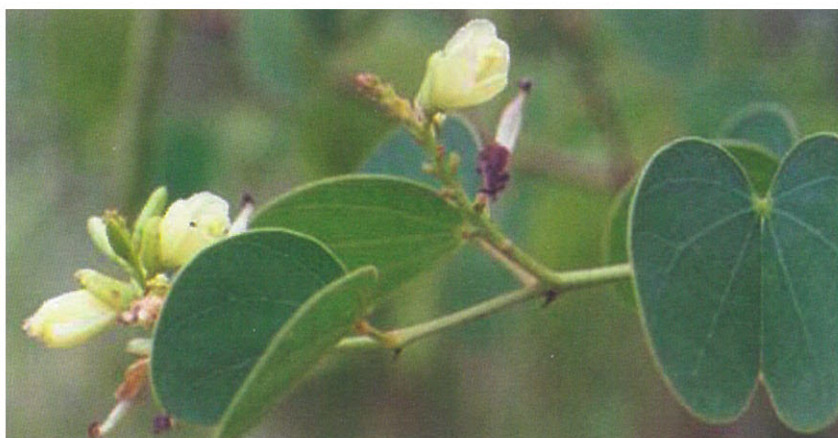
ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ดอกแยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน กลีบเลี้ยง
มี 5 กลีบ โคนเชื่อมกันปลายแยกเป็น 2 แฉก รูปไข่ กลีบดอกมี 5 กลีบ
รูปไข่กลับ สีขาว เกสรเพศผู้มี 10 อัน ยาว 5 อัน สั้น 5 อัน เกสรเพศ
เมียมีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มีขนหนาแน่น

ผล

ผลเป็นฝักแบน ผลแห้งแตกตามยาว รูปแบนและแข็ง ผิวเกลี้ยง เมล็ด
แบน 3-5 เมล็ด

ช่วงเวลาการมีดอกและผล พฤษภาคม-กรกฎาคม

การใช้ประโยชน์ นิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับริมทาง

เสี้ยวฟ่อม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Bauhinia viridescens Desv.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชื่ออื่น

บะหมะค่อม (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), ส้มเสี้ยวน้อย (ปราจีนบุรี), ส้มเสี้ยวใบบาง (ประจวบคีรีขันธ์), เสี้ยวเขียว (เลย), เสี้ยวน้อย (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), เสี้ยวปือก (แพร่), เสี้ยวฟ่อม (ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่ม สูง 2-4 ม. กิ่งเกลี้ยง

ใบ

ใบเดี่ยว รูปไข่กว้างเกือบกลม ฐานใบตัดหรือรูปหัวใจ ปลายแยก 2 แฉก แฉกลึก รูปสามเหลี่ยม ปลายมนหรือแหลม ปลายมีขนแข็ง

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกเพศผู้ กลีบเลี้ยงรูปใบพาย กลีบดอกสีเขียวย่อมน รูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ เกสรเพศผู้ 10 อัน สั้นกว่ากลีบดอก วงนอกยาวกว่าวงในเล็กน้อย อับเรณูรูปขอบขนาน เกสรตัวเมีย มีเกสรเพศผู้ลดรูป 10 อัน และเป็นหมัน ขนาดไม่เท่ากัน รังไข่และก้านเกสรเพศเมียมีขนสั้นนุ่ม ยอดเกสรรูปโล่

ผล

แบบฝักแบน ผิวเรียบ แห้งแล้วแตกตามยาว เมล็ดมี 6-10 เมล็ด รูปแบนยาว

ช่วงเวลาการมีดอกและผล -

การใช้ประโยชน์

มีทรงพุ่มและดอกสวยงามเป็นไม้ประดับได้ดี

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cassia fistula L.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชื่ออื่น

กุเพยะ (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), คุณ (ภาคกลาง ภาคเหนือ), ชัยพฤกษ์ (ภาคกลาง), ป็อย ปูโย เปอโซ แม่หล้าหู่ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), ราชพฤกษ์ (ภาคกลาง จันทบุรี), ลมแล้ง (ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 10-15 ม. เปลือกสีขาวอมเทา

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู่ เรียงแบบสลับ รูปไข่กว้างหรือรูปขอบขนาน ฐานใบมน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบเป็นมัน เกลี้ยง ไม่มีขน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ห้อยลง ออกที่ซอกใบหรือกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปมนแกมรูปไข่ สีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ รูปไข่หรือรูปไข่กลับ สีเหลือง เกสรเพศผู้มี 10 อัน สั้น 5 ยาว 2 และลดรูป 3 อัน เกสรเพศเมียมีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รังไข่มีขน

ผล

ผลแบบฝัก รูปทรงกระบอก ห้อยลง ผิวเกลี้ยง ผลแก่มีสีดำ ไม่แตก มี 50-70 เมล็ด

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

ต้น ปลูกเป็นไม้ประดับ เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง ทำเครื่องเรือน ฝักแก่ เนื้อในฝักรักษาอาการท้องผูก เนื้อมีรสหวาน มีสรรพคุณเป็นยาระบายและอาหารสัตว์

ชื่อวิทยาศาสตร์

Erythrophleum succirubrum Gagnep.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชื่ออื่น

คราก (ชุมพร), ชาด พันชาติ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ),
เตรีย (เขมร สุรินทร์)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 20-40 ม. เปลือกสีน้ำตาลอ่อน แตกเป็นสะเก็ด

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ปลายคู่ เรียงแบบสลับ รูปหอก
ฐานใบเฉียง ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกตามกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ มีขน
กลีบดอกมี 5 กลีบ สีขาว เกสรเพศผู้มี 10 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่มีขนาดเล็กน้อย

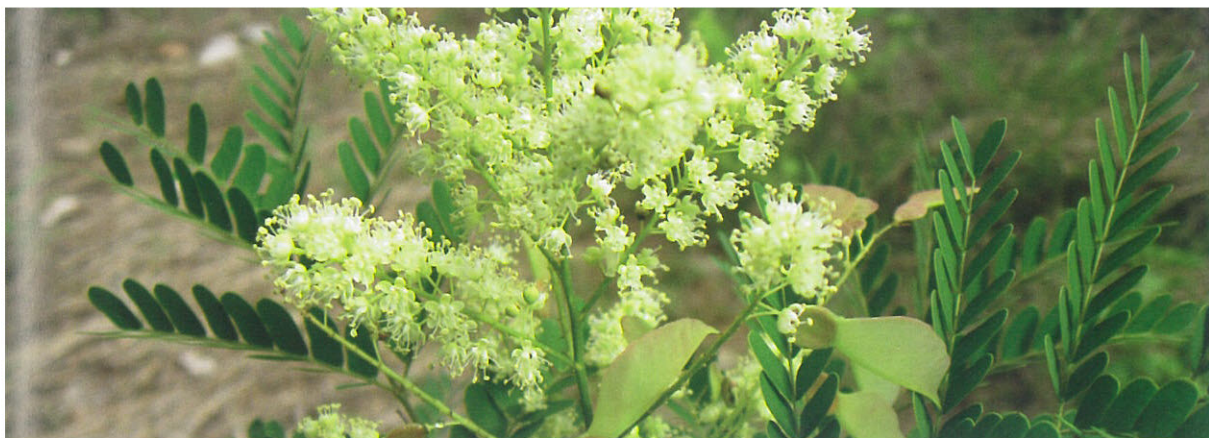
ผล

ฝักแบน ฝักแก่ สีน้ำตาลแดงหรือเกือบดำ มี 6-8 เมล็ด

ช่วงเวลาการมีดอกและผล เมษายน-กรกฎาคม

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ ใช้ทำด้ามขวานหรือเครื่องมือทางการเกษตร เผาทำเป็นถ่านให้
ไฟแรงดี ใบและเมล็ด มีสารที่เป็นพิษรับประทานเข้าไปจะทำให้เกิด
อาการมึนเมา อาเจียน ถ้ากินขนาดทำให้ตายได้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pterolobium integrum Craib

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชื่ออื่น

กะเทว กะเทั่วแดง (เลย), แก้วตาไว (ภาคกลาง), แก้วมือไว (ภาคกลาง, ประจวบคีรีขันธ์), ชี้แร็ก (ราชบุรี), ชี้แรด (ภาคกลาง ราชบุรี), เขนแหว, ทับเพียว (นครราชสีมา), เค่นแหว (ภาคตะวันออก), หนามเล็บแมว (เชียงใหม่ สระบุรี), หนามเหียง (ตาก)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่มรอเลื้อย ขนาดเล็ก อายุหลายปี ลำต้นเหนียว สีเขียวอมน้ำตาล มีหนามตามลำต้น

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ เรียงแบบตรงข้าม รูปขอบขนานแกมรูปไข่ ฐานใบกลม ปลายใบมน มีติ่ง ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านบนและด้านล่างมีขนสีขาวปกคลุม ก้านใบมี 5 ก้าน ก้านดอกมี 5 ก้าน สีเหลืองอ่อน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ที่ปลายยอด มี 8-26 ดอก

ผล

ฝักรูปแบน มี 10-21 ฝักต่อช่อ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล เมษายน-ตุลาคม

การใช้ประโยชน์

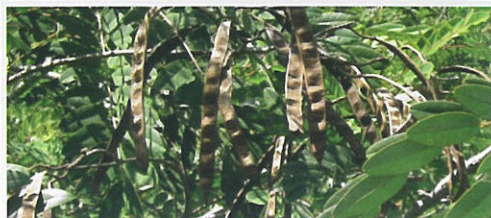
ยอดอ่อนและใบ เป็นแหล่งอาหารสัตว์ตามธรรมชาติ สำหรับแพะเล็มของโค-กระบือ

ขี้เหล็กสาร

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Senna garrettiana</i> (Craib) Irwin & Barneby
ชื่อวงศ์	FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)
ชื่ออื่น	กราบัด, กะบัด (นครราชสีมา), ขี้เหล็กโคก, ขี้เหล็กพะ (ภาคเหนือ), ขี้เหล็กป่า (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), ขี้เหล็กสาร (นครราชสีมา ปราจินบุรี), ไข่ชาน (เขมร สุรินทร์), แสมสาร (ภาคกลาง)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น สูง 5-6 ม. เปลือกสีน้ำตาลดำ ผิวแตกเป็นสะเก็ด
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู่ เรียงแบบตรงข้าม รูปไข่ ฐานใบมน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ สีเขียวแกมเหลือง กลีบดอกมี 5 กลีบ แยกกัน เกสรเพศผู้มี 8 อัน ยาว 4 อัน สั้น 4 อัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปหอก มี 1 คาร์เพล
ผล	ผลฝักแบนและบิดเบี้ยว แก่แล้วแตก
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มิถุนายน-กันยายน
การใช้ประโยชน์	ยอดอ่อนและดอก นำมาต้ม รินน้ำทิ้ง 2-3 ครั้ง นำมาแกง เช่นเดียวกับ ขี้เหล็กบ้าน

ชื่อวิทยาศาสตร์

ชื่อวงศ์

ชื่ออื่น

Senna siamea (Lam.) Irwin & Barneby

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชีเหล็ก (ภาคกลาง ตรัง), ชีเหล็กแก่น (ราชบุรี), ชีเหล็กบ้าน (ลำปาง ภาคเหนือ), ชีเหล็กหลวง (ภาคเหนือ), ชีเหล็กใหญ่ (ภาคกลาง), ผักจี้ลิ (เงี้ยว แม่ฮ่องสอน), แมะชีเหละพะโคะ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), ยะหา (มลายู ปัตตานี)

ลักษณะวิสัย

ใบ

ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 10-20 ม. เปลือกสีน้ำตาล เทา ลำต้นเกลี้ยง ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู่ เรียงแบบสลับ ใบย่อยเรียงตรงข้าม รูปขอบขนานหรือรูปไข่ ฐานใบมน ปลายใบมนหรือเว้า เล็กน้อย ขอบใบเรียบ ผิวเกลี้ยง ใบอ่อนสีแดงอมน้ำตาล

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ กลีบดอกมี 5 กลีบ รูปไข่ สีเหลือง เกสรเพศผู้มี 10 อัน มี 3 ขนาด ขนาดใหญ่ 2 อัน ขนาดกลาง 4-5 อัน ขนาดเล็กลดรูป เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มีขน

ผล

แบบฝัก แบนเกลี้ยงค่อนข้างหนา เป็นคลื่น ผลแก่แล้วแตก

ช่วงเวลาการมีดอกและผล พฤษภาคม-สิงหาคม

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ ใช้ทำฟืน ดอกและใบรับประทานได้ ใบอ่อน เป็นอาหารและเป็นยาระบาย ดอก เป็นยานอนหลับ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sindora siamensis Teijsm. & Miq.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชื่ออื่น

กรอกก้อส (เขมร พระตะบอง), กอกก้อ (ชาวนน นครราชสีมา), ก่อเกาะ
ก้าเกาะ (เขมร สุรินทร์), แต่ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), มะค่าแต่
(ภาคกลาง), มะค่าหนาม (ภาคกลาง ภาคเหนือ), มะค่าหุ้ม (ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น ขนาดใหญ่ สูง 15-30 ม. เปลือกสีเทาปนน้ำตาล ผิวเรียบ
แตกเป็นสะเก็ด กิ่งอ่อนมีขน

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู่ เรียงแบบสลับ ใบย่อยเรียงแบบ
คู่ตรงข้าม รูปรีแกมขอบขนาน ฐานใบสอบ ปลายใบมนหยักเว้าลึกตรง
กลาง ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง แผ่นใบด้านบนและ
ด้านล่างมีขนสั้น ๆ ใบอ่อนสีสนิมเหล็ก

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง
มี 4 กลีบ มีหนามละเอียดบริเวณปลายกลีบ กลีบดอกมี 1 กลีบ
สีแดงอมเหลือง เกสรเพศผู้มี 9 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
มีขนแข็ง

ผล

แบบฝักแบน รูปรีหรือกลม ฝักมีหนามแหลม แข็ง ฝักแก่สีน้ำตาลดำ
หรือเทาดำ เมล็ดแข็ง 1-3 เมล็ด ค่อนข้างกลม สีน้ำตาลดำ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์ เนื้อไม้ ใช้ในการก่อสร้าง เมล็ด รับประทานได้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tamarindus indica Linn.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)

ชื่ออื่น

ตะลุป (ชาวนน นครราชสีมา), ม่องโคล้ง (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), มอดเล (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), มะขาม (ภาคกลาง), ส่ามอเกล (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), หมากแกง (เงี้ยว แม่ฮ่องสอน), อำเปยล (เขมร สุรินทร์)

ลักษณะวิสัย

ไม้ยืนต้น สูง 15-30 ม. เปลือกสีเทาหรือสีน้ำตาลเข้ม

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู้ ใบย่อย รูปขอบขนาน เรียงแบบตรงข้าม ฐานใบมน ปลายเป็นติ่งแหลม ขอบใบเรียบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลดห้อยลง กลีบเลี้ยง เป็นแผ่นรูปช้อน 2 แผ่น กลีบดอกมี 5 กลีบ กลีบเจริญ 3 กลีบ สีเหลืองอ่อนมีเส้นภายในสีแดง กลีบดอก 2 กลีบ ลดรูป เกสรเพศผู้ มีก้านเกสรเชื่อมติดกัน เกสรที่สมบูรณ์ 3 อัน อีก 2 อัน เป็นเส้นเรียว เกสรเพศเมีย อยู่เหนือวงกลีบ ปลายเกสรเป็นก้านรูปรี

ผล

ผล แบบฝัก โกง ค่อนข้างแบน เปลือกเมื่อแก่สีน้ำตาลเข้ม เมล็ด สีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล ธันวาคม-มีนาคม

การใช้ประโยชน์

เปลือก ต้มกับน้ำหรือน้ำปูนใสแก้ท้องเดิน เนื้อไม้ ใช้ทำเชียง ใบ ต้มน้ำดื่มช่วยย่อย และขับปัสสาวะ ฝัก เนื้อในฝักเป็นยาระบายอ่อน ๆ แกะโอ ขับเสมหะ เมล็ด คั่วใช้เนื้อในขับพยาธิไส้เดือน

วงศ์ถั่ว (FABACEAE)
(LEGUMINOSAE-PAPILTONOIDEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้เถา และ พืชล้มลุก ลำต้นอาจมีหนาม
ใบเดี่ยวหรือใบประกอบแบบ 3 ใบ หรือใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ

ดอก ดอกสมมาตรด้านข้าง (แบบดอกถั่ว) ออกเป็นช่อ

กลีบเลี้ยงเป็นหลอดมี 5 หยัก บริเวณปลาย

กลีบดอกแยกเป็นกลีบดอกใหญ่ กลีบดอกข้าง 2 กลีบ และกลีบดอกใน 2 กลีบ

เกสรเพศผู้ 10 อัน โดยส่วนใหญ่แยกเป็น 2 กลุ่ม มี 9 อัน ติดกัน

และแยกเดี่ยว ผล แบบฝักยาว แตกได้ 2 ฝา

ตัวอย่างได้แก่ ทองกวาว ประดู่ แคว้น

หิંગเม่น โสนขน ถั่วผี

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Dalbergia nigrescens</i> Kurz
ชื่อวงศ์	FABACEAE (LEGUMINOSAE –PAPILIONOIDEAE)
ชื่ออื่น	กระพี้ (ภาคกลาง อุดรราชธานี), กระพี้โพรง (ราชบุรี), จนวน, สนวน (ภาคกลาง), ไฮปันขึ้น (ลำปาง)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น สูง 12-18 ม. เปลือกสีเทาแตกเป็นเกล็ดสีเหลือง กิ่งอ่อนมีขนประปราย
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคี่ ใบย่อยเรียงแบบสลับ รูปไข่กลับหรือรูปขอบขนาน ฐานใบสอบเรียวหรือมน ปลายใบมน ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบและปลายยอด กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นแฉก สีม่วงแดง กลีบดอกมี 5 กลีบ รูปดอกถั่วสีขาวปนม่วง กลีบกลางรูปไข่แกมรูปขอบขนาน กลีบคู่ข้างและกลีบคู่ล่าง รูปขอบขนานโค้ง เกสรเพศผู้มี 10 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	แบบฝักแห้งแล้วไม่แตก รูปขอบขนาน ฝักแก่สีน้ำตาลดำ
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มีนาคม-พฤษภาคม
การใช้ประโยชน์	เนื้อไม้ ใช้ในงานแกะสลักและเป็นเชื้อเพลิง

ประดู่ป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz
ชื่อวงศ์	FABACEAE (LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE)
ชื่ออื่น	จิตอก (เงี้ยว แม่ฮ่องสอน), ฉะนอง (เชียงใหม่), ตู๋ ตู๋ป่า (ภาคเหนือ), ตะเลอ เตอะเลอ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), ประดู่ (ภาคกลาง), ประดู่เสน (ตราดสระบุรี)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น สูง 10-20 ม. ผลัดใบ เปลือกสีน้ำตาลเทา แตกเป็นร่อง มีน้ำยางสีเหลืองอมแดง
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคี่ ใบย่อยเรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปไข่ฐานใบกลม ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างหนา ผิวใบเกลี้ยง
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกตามซอกใบใกล้ปลายยอด กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 5 แฉก สีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ รูปดอกถั่ว กลีบกลางรูปไข่กลีบแกมรูปกลม กลีบคู่ข้างรูปไข่กลีบกลีบคู่ล่างรูปหอก สีเหลือง เกสรเพศผู้มี 10 อัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลแห้ง มีปีกไม่แตก กลมแบน
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	สิงหาคม-ตุลาคม
การใช้ประโยชน์	เปลือก ให้น้ำฝาดใช้ฟอกหนัง สمانแผล ต้มแก้ท้องเสีย เนื้อไม้ สีแดงอมเหลือง มีลวดลายสวยงาม แข็งแรง ใช้ในงานก่อสร้าง ทำเสา พื้นต่อเรือ เครื่องเรือน เครื่องดนตรี แก่นสีแดงคล้ำใช้ย้อมผ้า หรือทำด้ามเครื่องมือเครื่องใช้

วงศ์ถั่ว (FABACEAE) (LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก และไม้เลื้อย เถาใหญ่ มีเนื้อไม้ ใบ เดี่ยว ใบประกอบ
แบบฝ่ามือ แต่ส่วนใหญ่เป็นใบประกอบแบบขนนก เรียงตัวแบบสลับ ใบมักหุบ
ในเวลากลางคืน มีหูใบ บางครั้งอาจพบหูใบ ซึ่งเปลี่ยนแปลงเป็นหนามแหลมหรือ
ต่อมบริเวณก้านใบ ดอก ดอกเป็นช่อแบบมีแกนช่อดอก ออกดอกแน่นตามแกน
หรือแบบช่อกลมเป็นกระจุก ดอกสมบูรณ์เพศหรืออาจพบดอกแยกเพศ มีสมมาตร
ตามรัศมี กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ หรือน้อยกว่า มักเชื่อมติดกันเป็นหลอด กลีบดอก 5 กลีบ
แยกจากกันหรือเชื่อมติดกัน มีขนาดเล็ก เกสรเพศผู้ 3-4 หรือจำนวนมาก
แยกจากกันหรือก้านมารวมกันเป็นกลุ่ม แต่อับเรณูแยกจากกัน รังไข่เหนือวงกลีบ
หรือถูกล้อมรอบด้วยฐานจานดอก ผล เป็นฝัก แก่แล้วแตกตรงตะเข็บ
ทั้งสองข้าง หรือไม่แตก มีรอยเว้าคอดเป็นข้อตรง ระหว่างเมล็ด
ตามขวางของฝัก เมล็ดมักจะแบน

พิมมาน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Acacia harmandiana (Pierre) Gagnep.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE)

ชื่ออื่น

กระถินป่า (ตราด สุโขทัย), กระถินพิมมาน (ภาคกลาง สุโขทัย), แฉลบขาว (ราชบุรี), ปีมาน (ภาคเหนือ), พิมมาน มะขีมาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดกลาง ผลัดใบ สูง 10-20 ม. มีหนามแหลมแข็งกระจาย เปลือกสีขาวแกมเทา ค่อนข้างเรียบหรือมีรอยบุ๋มเป็นแอ่งตื้น ๆ

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ใบย่อยเรียงแบบตรงข้าม รูปขอบขนาน ฐานใบเบี้ยว ปลายใบมนมีติ่งแหลมสั้น ๆ ไม่มีก้านใบ ใบอ่อนสีน้ำตาลแดง

ดอก

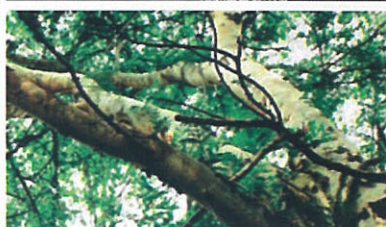
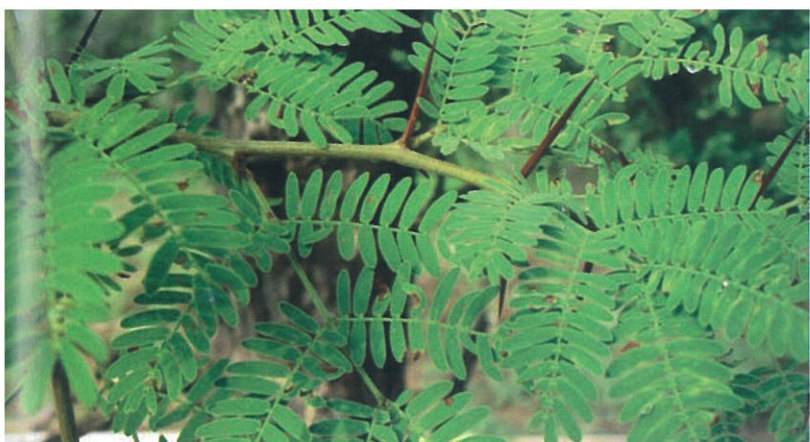
ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่น แตกแขนงแผ่กว้าง ออกตามปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงและกลีบดอก มีอย่างละ 4-5 กลีบ เล็กมาก ติดกันเป็นหลอดสั้น ๆ เกสรเพศผู้ 15-22 อัน รังไข่เล็กมาก

ผล

แบนยาวแคบ รูปขอบขนาน ฝักแก่สีน้ำตาล มักโค้งงอหรือบิดเล็กน้อย ผิวเรียบ มีหลายเมล็ด เมล็ดค่อนข้างกลม แบน

ช่วงเวลาการมีดอกและผล ตุลาคม - กุมภาพันธ์

การใช้ประโยชน์ ใช้ต้นเลียงครั่ง ให้ผลผลิตสูง เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Acacia leucophloea</i> (Roxb.) Willd.
ชื่อวงศ์	FABACEAE (LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE)
ชื่ออื่น	แฉลบแดง (ภาคกลาง), พญาไม้ (ภาคกลาง เพชรบูรณ์)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 8-10 ม. ทรงพุ่มทึบ เปลือกสีเทาแกมน้ำตาล หรือสีเทาแกมเหลือง กิ่งอ่อนมีหนามที่ตำแหน่งหุบ 2 อัน สีสน้ำตาลถึงสีแดงเข้ม ลำต้นอ่อนมีขนสีน้ำตาล
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงตัวแบบสลับ ใบย่อยเรียงแบบตรงข้าม รูปขอบขนาน ฐานใบมน ปลายใบเป็นติ่งแหลมหรือมน ขอบใบและผิวใบมีขนปกคลุม
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่นทรงกลม เกิดที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยกลีบเลี้ยงมี 5 กลีบติดกัน เป็นรูปถ้วย ขอบถ้วยแยกเป็น 5 แฉก สีขาว มีขนปกคลุม กลีบดอกมี 5 กลีบ ติดกันเป็นหลอดสั้น ๆ ผิวเรียบ ปลายแยกเป็น 5 แฉก สีเขียวอ่อน เกสรเพศผู้จำนวนมากแยกกัน ก้านชูอับเรณู สีเหลืองอ่อน อับเรณูสีเหลืองเข้ม เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ยอดเกสรเพศเมียเป็นตุ่มเล็ก ๆ
ผล	ผลแบบฝัก ผลแห้งสีน้ำตาล มีขนนุ่มปกคลุม ผลบิดโค้ง เป็นเกลียวเล็กน้อย เมล็ดแบน สีสน้ำตาล รูปรี
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	สิงหาคม - ธันวาคม
การใช้ประโยชน์	-

พดกษั

ชื่อวิทยาศาสตร์

Albizia lebbeck (L.) Benth.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE)

ชื่ออื่น

กรีด (กระปี่ สุราษฎร์ธานี), กะซึก (ภาคกลาง พิจิตร), กาแซ กาไฟ แกะรี (สุราษฎร์ธานี), ก้านฮ้าง (ชัยภูมิ), ก้ามปู (กรุงเทพฯ พืชโลก), คางฮ้าง (มหาสารคาม, อุดรธานี), จะเร (เขมร ปราจีนบุรี), จ้าขาม (เลย ภาคเหนือ), จามจุรี (กรุงเทพฯ ตราด), จามรี ซึก (กรุงเทพฯ) ชุงรุ้ง (ภาคกลาง), ตืด (ตาก), ถ่อนนา (เลย), ทิตา (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), พญากระบูก (ปราจีนบุรี), พดกษั (ภาคกลาง กาญจนบุรี), มะขามโคก (จันทบุรี นครราชสีมา), มะรุมป่า (นครราชสีมา)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น ขนาดใหญ่ สูง 20-25 ม. เปลือกแตกเป็นสะเก็ดไม้เป็นระเบียบ สีน้ำตาลถึงดำ

ใบ

ใบประกอบแบบขนนก ปลายคู้ เรียงแบบเวียน ใบย่อยเรียงตรงข้าม รูปขอบขนานแกมไข่ ฐานใบเฉียง ปลายใบเว้าบุม กลม มน ขอบใบเรียบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่น ออกที่ซอกใบ กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมเป็นรูปกรวยปลายแยกเป็นแฉก กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนเชื่อมเป็นหลอด ปลายแยกเป็นแฉก เกสรเพศผู้ มีจำนวนมาก เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

ผล

แบบฝักแบน แก่แล้วแตก รูปขอบขนาน ฝักแก่สีน้ำตาล

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-มิถุนายน

การใช้ประโยชน์

เปลือก ให้น้ำฝาด ใช้ฟอกหนัง รักษาแผลในปาก ลำคอ เหงือก เนื้อไม้ แข็ง มีลายสวยงาม นิยมใช้ในงานก่อสร้าง ทำเครื่องมือทางการเกษตร ใบ ดับพิษร้อนทำให้เย็น ยอดอ่อนและช่อดอกอ่อนรับประทานได้ รสมัน เมล็ด รักษาโรคผิวหนัง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Albizia lebbekoides (DC.) Benth.

ชื่อวงศ์

FABACEAE (LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE)

ชื่ออื่น

คาง (ภาคเหนือ), คาง จามรีดง จามรีป่า (ภาคกลาง)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง 20-30 ม. เปลือกแตกเป็นร่องตามยาว

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ปลายคู่ เรียงแบบคู่ตรงข้าม รูปไข่แกม
ขอบขนาน ฐานใบเฉียง ปลายแหลม ขอบใบเรียบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่น ออกที่ซอกใบบริเวณปลายยอด
กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมเป็นหลอด ปลายแยกเป็นหยัก สีเขียวอ่อน
กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนเชื่อมเป็นหลอดปลายแยกเป็นแฉก สีเหลือง
เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก เกสรเพศเมียมีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มีขน

ผล

แบบฝักแบน แก่แล้วไม่แตก รูปรีแกมขอบขนาน ฝักแก่สีน้ำตาล

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-มิถุนายน

การใช้ประโยชน์ -

มะขามเทศ

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Pithecellobium dulce</i> (Roxb.) Benth.
ชื่อวงศ์	FABACEAE (LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE)
ชื่ออื่น	มะขามข้อง (แพร่), มะขามเทศ (ภาคกลาง)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้นขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ สูง 8-10 ม. เปลือกเรียบและมีหนาม ลำต้นสีเทาแกมขาวหรือเทาดำ
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ออกแบบเรียงสลับ ใบย่อยรูปไข่กลับ หรือรูปรี ฐานใบเบี้ยว ปลายใบมน ขอบใบเรียบ
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่นทรงกลม เกิดที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบ สีเขียวแกมขาว ติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก ปลายกลีบมน เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันเป็นหลอด เกสรเพศเมีย 1 อัน
ผล	แบบฝัก ทรงกระบอกมีรอยคอดตามแนวสันและเปลือกนูนตามจำนวน เมล็ด ผลสดเป็นวงหรือเป็นเกลียว ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีแดง เนื้อผล เมื่อแก่จัดสีชมพูหรือสีแดง เมล็ดสีดำมันคล้ายฟองน้ำ
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มกราคม-มีนาคม
การใช้ประโยชน์	เปลือก ต้มเอาน้ำใช้ล้างบาดแผลสด ช่วยสมานแผล ห้ามเลือด หรือต้ม แก้อาการท้องร่วงท้องเสีย และน้ำมีรสฝาดนำมาย้อม แห อวน เนื้อมะขามเทศรับประทานได้

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Xylia xylocarpa (Roxb.) Taub

FABACEAE (LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE)

กร่อม (นครราชสีมา), ควาย (กะเหรี่ยง เชียงใหม่ กาญจนบุรี), ไคว (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), จะลาน จาลาน (เงี้ยว แม่ฮ่องสอน), แดง (ภาคกลาง, สงขลา), ตะกร่อม (ชาวช่อง จันทบุรี), ปราน (ส่วย สุรินทร์), ไปรน์ (ศรีสะเกษ), ผ้าน (ละว้า เชียงใหม่), เพี้ย (กะเหรี่ยง ตาก), เพร์ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน มลายู นราธิวาส), สกรอม (เขมร จันทบุรี)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 20-25 ม. ผลัดใบ เปลือกสีแดงอมเทา แตกเป็นสะเก็ดบาง ๆ กิ่งอ่อนมีขนสีเหลือง มีขนสีแดง

ใบ

ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ปลายคู่ เรียงแบบสลับ ใบย่อยรูปรีหรือรูปไข่กลับ ฐานใบมน ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบเรียบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่น ออกที่ปลายยอดหรือที่ซอกกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นรูปกรวย ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก สีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก สีขาว เกสรเพศผู้มี 10 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

ผล

แบบฝัก แบน แข็ง รูปร่างคล้ายBUMMEANG มีเนื้อไม้ เมล็ดรูปรี อวบน้ำ ฝักแก่สีน้ำตาลแห้งแล้วแตก

ช่วงเวลาการมีดอกและผล พฤษจิกายน-เมษายน

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ แข็ง หนัก มีความทนทานสูง เหมาะสำหรับการก่อสร้างที่ต้องการความมั่นคงแข็งแรง เช่น เสาบ้าน คาน เสาสะพาน คันไถ สมอเรือ แก่นใช้ผสมยาแก้ทางโลหิตและโรคภัย เมล็ด นำมารับประทานได้

วงศ์ตะขู (FLACOURTIACEAE)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น หูใบเล็กหรือไม่มี
ใบ เดี่ยว ติดแบบเวียนสลับ ขอบใบจักซี่ฟัน ดอกออกเป็นช่อ
ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้และดอกเพศเมียอยู่คนละต้น
ไม่มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอก เกสรเพศผู้มี 2 อัน หรือมากกว่า
รังไข่ติดเหนือวงกลีบมี 1 ช่อง มีออวุลจำนวนมาก ติดที่ฐานรังไข่
ผล เป็นผลแห้งแตก เมล็ดมีขน

ตะขบป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) Merr.
ชื่อวงศ์	FLACOURTIACEAE
ชื่ออื่น	ตะขบป่า (ภาคกลาง), ตานเสี้ยน (กรุงเทพฯ ภาคเหนือ), มะเกว้นนก มะเกว้นป่า (ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 7 ม. ผลัดใบ เปลือกสีน้ำตาลแดง ลำต้น และกิ่งมีหนามแข็ง
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่กลับหรือรูปรี ฐานใบรูปลิ้น ปลายใบมน หรือแหลม ขอบใบหยักมน แผ่นใบ มีขนทั้งสองด้าน
ดอก	ดอกแยกเพศต่างต้น ดอกเพศผู้ ออกเป็นช่อแบบกระจุกแยกแขนง ออก ที่ซอกใบ กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ โคนเชื่อมกัน ปลายแยก สีเขียวอ่อน มีขน เกสรเพศผู้จำนวนมาก อับเรณูรูปแท่ง สีเหลือง ดอกเพศเมีย รังไข่ค่อนข้างกลม รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลสด รูปร่างกลม มีหนึ่งถึงหลายเมล็ด ผลสุกสีแดง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	กุมภาพันธ์-มีนาคม
การใช้ประโยชน์	ลำต้น เป็นส่วนประกอบของยารักษาโรคอีสุกอีใส ไตพิการ ใช้ทั้งต้น และรากรักษาโรคผิวหนัง

วงศ์ตีน (HYPERICACEAE)
(CLUSIACEAE, GUTTIFERAE)

ไม้ต้นหรือไม้พุ่ม มียางสีเหลือง ไม่มีหูใบ ใบ เดี่ยว ออกตรงข้าม
เนื้อหนามัน ดอก สมมาตรตามรัศมี สมบูรณ์เพศหรือแยกเพศ
กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 4-5 กลีบ เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก
มักจะเชื่อมติดกันเป็นมัด เกสรเพศเมียมี 3-5 คาร์เพล มี 1 ถึงหลายช่อง
พลาเซนทารอบแกนร่วมหรือพลาเซนตาที่ฐาน ยอดเกสรเพศเมีย
เป็นรูปจาน ผล มีเนื้อหลายเมล็ดหรือผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง

ตั้วเกลี้ยง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cratoxylum cochinchinense</i> (Lour.) Bl.
ชื่อวงศ์	HYPERICACEAE (CLUSIACEAE, GUTTIFERAE)
ชื่ออื่น	กุ่มด่องบ้าง (กะเหรี่ยง ลำปาง), ชีตั่ว (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), ตั้วเกลี้ยง ตั้วใบเหลื่อม (ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 7-20 ม. ผลัดใบ เปลือกสีเทา เรียบ หรือแตกเป็นร่องลึกและเป็นสะเก็ดตามยาวของลำต้น มีน้ำยางเหนียว สีเหลือง กิ่งก้านและลำต้นมีหนาม
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปรีหรือรูปขอบขนาน ฐานใบมน สอบเรียว ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบบาง ใบอ่อนสีชมพูแกมแดง
ดอก	ดอกเดี่ยว ออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ สีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ สีแดงสด เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก ก้านเกสรเชื่อม เป็นมัด มี 3 มัด เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปรี
ผล	แบบผลแห้งแตก เป็น 3 พู รูปกระสวยหรือรูปรี เมล็ดมีจำนวนมาก มีปีกแบน เนื้อปีกบาง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มิถุนายน-กันยายน
การใช้ประโยชน์	น้ำยาง ทารักษาแผลสันเท้าแตก เปลือก ทำสีย้อมผ้า เนื้อไม้ แข็ง ใช้ทำเสา กระดาน ยอดอ่อน รับประทานกับน้ำพริก

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Cratoxylum formosum (Jack) Dyer subsp. *pruniflorum* (Kurz) Gogel.
HYPERICACEAE (CLUSIACEAE, GUTTIFERAE)
กวยโซง (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), กุยฉ่องเช่า (กะเหรี่ยง ลำปาง),
ดาว (สตูล ภาคเหนือ), ตัวขน (นครราชสีมา), ตัวแดง ตัวยาง ตัวเลือด
(ภาคเหนือ), ตัวเหลือง (ภาคกลาง), ตัวหิน (ลำปาง), เน็กเครแย
(ละว้า เชียงใหม่), ราเง้ง (เขมร สุรินทร์)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ สูง 8-15 ม. เปลือกนอกสีน้ำตาล
ปนดำ แตกเป็นสะเก็ดตามยาว เปลือกในสีน้ำตาลเหลืองและมียางเหนียว
สีเหลืองปนแดง กิ่งเล็กตามลำต้น มักกลายสภาพเป็นหนามแข็ง ๆ

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปรีแกมรูปไข่กลับ หรือรูปขอบขนาน
ฐานใบสอบเรียว ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ เนื้อใบบาง แผ่นใบ
ด้านบนมีขนสาก ๆ แผ่นใบด้านล่างมีขนนุ่มหนาแน่น ใบอ่อนสีชมพู
ใบแก่ก่อนผลัดใบมีสีแดง

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกหรือลดรูปเป็นดอกเดี่ยว สีชมพูอ่อนถึงแดง
ออกเป็นกระจุกตามกิ่ง กลีบเลี้ยงและกลีบดอก มีอย่างละ 5 กลีบ
กลีบเลี้ยงมีขนประปราย กลีบดอกเกลี้ยง เกสรเพศผู้ มีจำนวนมาก
เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปรีเกลี้ยง

ผล

ผลแห้ง รูปรี แข็งมีคราบสีน้ำตาลตามผิว ผลแก่แตกออกเป็น 3 แฉก
สีน้ำตาล เมล็ด รูปขอบขนานเล็ก ๆ มีปีกโค้ง

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-มิถุนายน

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ แข็ง สีแดงเรื่อถึงน้ำตาลแดง มีริ้วสีอ่อนแทรก เนื้อค่อนข้าง
ละเอียด ใช้ทำกระดาน พื้นฝา เครื่องตกแต่งเรือน กระสวยทอผ้า และ
หีบใส่ของได้ดี

วงศ์กระบก (IRVINGIACEAE)

ไม้ต้น หูใบเรียวยาว หุ้มยอด ร่วงง่าย

ใบ ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ ดอก ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง
กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีจำนวนอย่างละ 5 กลีบ เรียงซ้อนเหลื่อม

เกสรเพศผู้ 10 อัน อับเรณูแตกตามยาว รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

ไร่ก้าน มี 2-5 คาร์เพล แต่ละคาร์เพลมีอวุล 1 เม็ด

ก้านเกสรเพศเมีย 1 อัน เรียวยาว

ผล แบบมีผนังชั้นในแข็ง

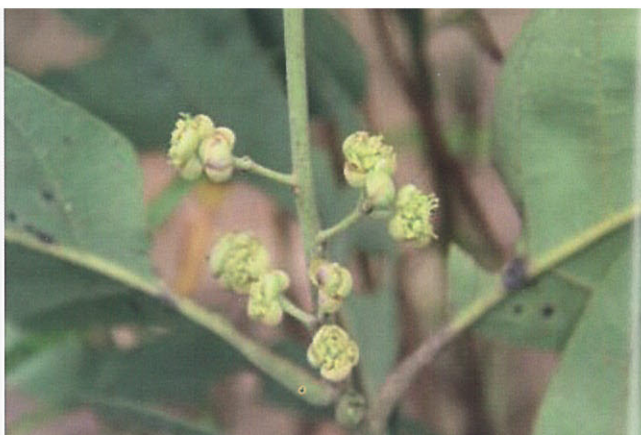

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A.W. Benn.
ชื่อวงศ์	IRVINGIACEAE
ชื่ออื่น	กระบก จะบก ตระบก (ภาคกลาง), จำเาะ (เขมร), ชะอ้ง (ชาวช่อง ตราด), บก หมากบก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), มะมื่น (นครราชสีมา ภาคเหนือ), มื่น (ภาคเหนือ), หลักกาย (ส่วย สุรินทร์)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10-30 ม. เปลือกสีเทาปนน้ำตาล เรียบหรือแตกเป็นสะเก็ด
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปรีแกมรูปขอบขนาน ฐานใบรูปลิ้นหรือมน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างหนา แผ่นใบทั้งสองด้าน เกลี้ยง ใบอ่อนสีแดงอมม่วง
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ สีเขียว รูปไข่ กลีบดอกมี 5 กลีบ สีเหลือง รูปไข่ เกสรเพศผู้มี 10 อัน อับเรณูกลม ติดตรงกลาง เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลสด เมล็ดเดี่ยว แข็ง รูปกลม รี เมื่อแก่สีเหลือง เมล็ดแข็ง เนื้อในสีขาว
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	เมษายน-มิถุนายน
การใช้ประโยชน์	เนื้อไม้ ทำถ่านให้ความร้อนสูง ใช้ในการก่อสร้างหรือทำเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องดนตรีไทย เช่น ระนาด ผล เป็นอาหารสัตว์ เช่น แก้ง กวาง นก โค กระบือ เมล็ด เนื้อในเมล็ดรับประทานได้ มีรสหวานมัน ช่วยบำรุงไตและไขข้อ น้ำมันจากเมล็ดใช้ทำสบู่และเทียนไขได้

วงศ์อูเบย (LAURACEAE)

ไม้ต้นหรือไม้พุ่ม มีกลิ่นหอมเป็นไม้เนื้อแข็ง ไม่มีหูใบ
ใบ เดี่ยว เรียงแบบเวียนสลับ บางทีพบติดตรงข้าม ขอบใบเรียบ
ดอก ออกเป็นช่อ ดอกสมบูรณ์เพศหรือเพศเดียว สมมาตรตามรัศมี
ดอกมีขนาดเล็ก กลีบรวมมี 6 กลีบ เกสรเพศผู้ส่วนมาก
มี 12 อัน เรียงเป็นวง ๆ ละ 3 อับเรณู เปิดแบบช่องหน้าต่าง
รังไข่ติดเหนือวงกลีบ มี 1 ช่อง ออวูลมี 1 เม็ด ติดแบบห้อยลง
ผล มีหลายเมล็ดหรือเมล็ดเดียว แข็ง มีก้าน

หมีเหม็น

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C.B. Rob.
ชื่อวงศ์	LAURACEAE
ชื่ออื่น	กำปรนบาย (ชาวซอง จันทบุรี), ดอกจุ่ม (ลำปาง), ตังสีไพร (พิษณุโลก), ทั้งบวน (ปัตตานี), มัน (ตรัง), มะเยื่อ (ชลบุรี ภาคเหนือ), มือเยาะ (มลายู ยะลา), ยุบเหยา (ชลบุรี ภาคเหนือ), เสปียซู้ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), หมี (จันทบุรี อุดรธานี), หมีเหม็น (ชลบุรี ภาคเหนือ), หมูทะเลวง (จันทบุรี), หมูเหม็น (แพร่), อีเหม็น (กาญจนบุรี ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 5-15 ม. เปลือกสีเทาปนน้ำตาล แตกเป็นสะเก็ด สีเหลืองเล็ก ๆ
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปรีหรือรูปไข่กลับ ฐานใบมน ปลายใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างหนาและเหนียว แผ่นใบทั้งสองด้านมีขน ใบมีกลิ่น
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อซี่ร่ม ออกที่ซอกใบ แยกเพศอยู่ต่างต้นหรือร่วมต้น ดอกเพศผู้ ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ 2-4 ดอก กลีบเลี้ยง 4 กลีบ แยกกัน กลีบดอกมีหลายกลีบ เกสรเพศผู้จำนวนมาก อับเรณูแบบฝาเปิด ดอกเพศเมีย กลีบเลี้ยงเชื่อมกัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลสด กลม เมล็ดเดี่ยว แข็ง ผลอ่อนสีเขียว มีจุดน้ำมันกระจายทั่ว ผลแก่สีม่วงดำ มี 1 เมล็ด
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	กรกฎาคม-ตุลาคม
การใช้ประโยชน์	เปลือก แก้บิด ท้องเสีย ปวดมดลูก ปวดกล้ามเนื้อ ราก ยาฝาดสมาน และบำรุงกำลัง ใบ นำมาสระผมทำให้ผมดกดำ ไม่หงอกง่าย ผลดิบ ให้น้ำมันเป็นยาถอนพิษ แก้ปวด เมล็ด เป็นยาพอกฝี

วงศ์จิก (LECYTHIDACEAE)

ไม้ต้น ไม่มีหูใบ ใบ เดี่ยว เรียงแบบเวียนสลับ

เส้นใบออกจากสองข้างของเส้นกลางใบแบบขนนก

ดอก ออกเป็นช่อที่ปลายยอด ดอกย่อยมีก้านดอก ดอก สมบูรณ์เพศ

กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 4-6 แฉก กลีบดอกมี 4-6 กลีบ

โคนมักเชื่อมติดกัน เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก รังไข่ติดใต้วงกลีบ

มี 2-6 ช่อง ออวูลมี 1 เม็ด ถึงจำนวนมาก ก้านเกสรเพศเมียยาวมาก

ยอดเกสรเพศเมียเป็นก้านหรือจักเป็นพู

ผล มีกลีบเลี้ยงติดอยู่ที่ปลาย

กระโดน

ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อวงศ์
ชื่ออื่น

Careya arborea Roxb.
LECYTHIDACEAE

กระโดน (ภาคกลาง ภาคใต้), กะนอน (เขมร), ขุย (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี),
แซงจิแห่ ส่ำเจ๊ะบะ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), ปุย (ภาคใต้ ภาคเหนือ),
ปุยกระโดน (ภาคใต้), ปุยขาว ผ้าฮาด (ภาคเหนือ), พุย (ละว้า เชียงใหม่),
หูกวาง (กรุงเทพฯ ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 8-30 ม. เปลือกสีน้ำตาลปนเทาหรือน้ำตาลดำ
แตกเป็นร่องหรือเป็นสะเก็ด เปลือกในสีแดง

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง ใบรูปไข่กลับ กว้าง
ปลายใบมนหรือเป็นติ่งสั้น ๆ ฐานใบเรียวสอบ ขอบจักฟันเลื่อย
แผ่นใบค่อนข้างหนา ผิวเกลี้ยงทั้งสองด้านเป็นมันวาว

ดอก

ช่อดอกออกสั้น ๆ ตามปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเป็น
รูปประฆัง กลีบดอกมี 4 กลีบ รูปขอบขนาน แยกกัน สีขาวอมเขียว ขอบมี
สีอมชมพู กลีบรูปขอบขนาน เกสรเพศผู้ มีจำนวนมาก เรียงเป็นชั้น หนา
แน่น ชั้นนอกไม่มีอับเรณู ส่วนชั้นกลางเป็นเกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ ก้านชู
อับเรณูสีม่วง เกสรเพศเมียรังไข่มี 4 ช่อง แต่ละช่องมีอวุลจำนวนมาก

ผล

ผลสดรูปไข่หรือกลม ที่ปลายผลมีกลีบเลี้ยงติดอยู่ เมล็ดแบน
สีน้ำตาลอ่อน รูปขอบขนาน ผิวเรียบ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์-พฤษภาคม

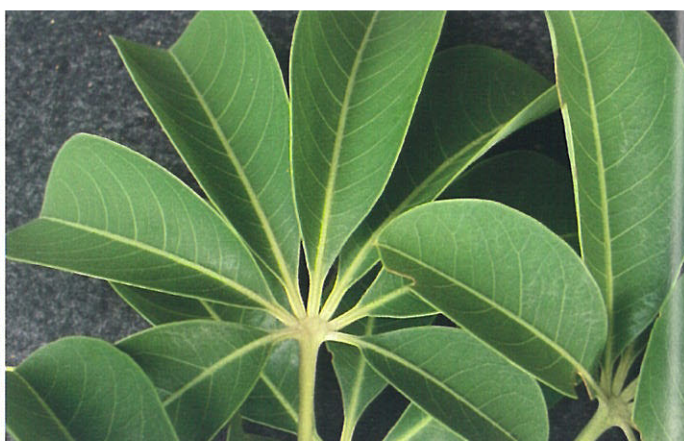
การใช้ประโยชน์

ราก มีพิษ ใช้เบื่อปลา เปลือก เส้นใยที่ได้จากเปลือกใช้ทำเชือก ทำเบาะ
รองหลังช้าง ทำกระดาดสีน้ำตาล เปลือกต้นใช้ทำสีย้อมผ้าให้สีน้ำตาล
แดง แก้วพิษงู แก้วเมื่อยเคล็ด เนื้อไม้ ใช้ในการก่อสร้าง ใบ ใบอ่อน
ดอกอ่อนและผลอ่อนรับประทานเป็นผักสด

วงศ์บุบ (MALVACEAE)

ไม้ล้มลุก ไม้พุ่ม และไม้ต้น มักมียางใสเหนียว ใบ เดี่ยว
เรียงตัวแบบสลับ ขอบใบเรียบหรือจักฟันเลื่อย มักมีขนรูปดาว มีหูใบ
ดอก มีทั้งดอกเดี่ยวและดอกช่อ เกิดบริเวณซอกใบ พบทั้งดอกสมบูรณ์เพศ
และดอกแยกเพศ มีสมมาตรตามรัศมี กลีบเลี้ยง 5 กลีบ อาจเชื่อมติดกัน
กลีบดอก 5 กลีบ เรียงซ้อนเหลื่อมกัน มีร้วประดับซึ่งอยู่ใต้หรือติดกับกลีบดอกชั้นนอก
บางชนิดมีลักษณะเหมือนกลีบดอกชั้นนอก เกสรเพศผู้ มี 1 ถึงจำนวนมาก
ส่วนใหญ่ก้านเกสรเพศผู้เชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว อาจติดกับกลีบดอก
รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ผล มีหลายแบบ ผลเมื่อแก่เปลือกจะแข็ง และแตกออก
ภายในมีเมล็ดมาก ผลที่แก่แล้วแตกเป็น 2 ซีก แต่ละซีกมี 1 เมล็ด
หรือบางครั้งอาจพบผลที่มีเนื้อนุ่ม หรือผลมีปีกได้
มักมีขนปกคลุม กลีบเลี้ยงติดทน

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Bombax anceps</i> Pierre
ชื่อวงศ์	MALVACEAE (BOMBACACEAE)
ชื่ออื่น	ไกร (กรุงเทพฯ อุตรดิตถ์), ไกร (เชียงใหม่), จี๊ดอกขาว (ภาคเหนือ), จี๊ป่า (ภาคใต้ ประจวบคีรีขันธ์), จี๊ป่าดอกขาว (ภาคเหนือ), นุ่น (ภาคกลาง)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลัดใบ สูง 15-30 ม. เปลือกสีเทา มีหนามทั้งต้นและกิ่ง
ใบ	ใบประกอบแบบฝ่ามือ เรียงแบบเวียนตามปลายกิ่ง ใบย่อยรูปหอกหรือรูปไข่ฐานใบรูปปลีมี ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ
ดอก	ดอกเดี่ยวหรือออกเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง 2-3 ดอก กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปประฆัง กลีบดอกมี 5 กลีบ รูปไข่กลับ สีขาวหรือแกมสีชมพู เกสรเพศผู้ มีจำนวนมากเชื่อมกันที่โคนก้าน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มีขน
ผล	ผลเดี่ยวรูปกระสวยหรือทรงกระบอก ผิวแข็ง ผลแก่แห้งแตกตามรอยประสาน เมล็ดเล็ก มีจำนวนมาก ห่อหุ้มด้วยปุยสีขาว
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มกราคม-เมษายน
การใช้ประโยชน์	เนื้อไม้ ไม้เนื้ออ่อนใช้ทำหีบใส่ของ ผล ให้เส้นใยสำหรับยัดหมอนและที่นอน

ครอบจักรวาล

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Abutilon indicum</i> (L.) Sweet
ชื่อวงศ์	MALVACEAE
ชื่ออื่น	ครอบ สารข้าวเปลือก (ภาคกลาง), ครอบจักรวาล (กรุงเทพฯ จันทบุรี), ครอบศรี (ปัตตานี), ตบตาบ (เชียงใหม่), มะก่องข้าว แอบข้าว (ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1-2 ม.
ใบ	ใบเดี่ยว ออกจากลำต้นแบบสลับ ใบกว้างรูปร่างแบบใบโพธิ์แต่ปลายใบไม่เรียวแหลมเหมือนใบโพธิ์ ฐานใบโค้งมนเว้าเข้าหาก้านใบเป็นรูปหัวใจ ขอบใบหยักลึกไม่สม่ำเสมอ มีขนอ่อนนุ่มสีเทาปกคลุมผิวใบทั้งสองด้าน
ดอก	ออกตามซอกใบ เป็นดอกเดี่ยว ก้านดอกยาว โกลีฐานดอกมีรอยต่อที่ก้านดอก กลีบเลี้ยงติดกัน สีเขียว มีรอยแยกแบ่งเป็น 5 กลีบ มีขนสีเทา กลีบดอก 5 กลีบ สีเหลืองอมส้ม เกสรเพศผู้ มีจำนวนมาก เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ปลายสุดของดอก มีผนังรังไข่เรียงติดกันเป็นกลีบเป็นรัศมีวงกลม
ผล	มีลักษณะเป็นกลีบ ๆ เรียงติดกันคล้ายฝักเพียง 15-20 ครีบ มีขน ผลอ่อนมีสีเขียวเมื่อแก่เป็นสีน้ำตาล เมล็ด รูปไต มีขน
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ตลอดปี
การใช้ประโยชน์	ต้น บำรุงโลหิตขับลม ช่วยย่อยและเจริญอาหาร ราก แก้โรคเกี่ยวกับลมและดี แก้ไอ แก้ไข้ บำรุงกำลัง ใบหรือทั้งต้น ต้มน้ำดื่มแก้โรคเบาหวาน ขับปัสสาวะ ดอก ฟอกล้างลำไส้ให้สะอาด ใบ ฟอกบ่มหนองให้สุก แก้ปวดฟันและโรคเหงือก

ปอแก่นเทา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Grewia eriocarpa Juss.

ชื่อวงศ์

MALVACEAE (TILIACEAE)

ชื่ออื่น

คันเทา (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), ปอแก่นเทา (เชียงราย นครพนม),
ปอลาย (ภาคตะวันออกเฉียงใต้ พิษณุโลก), ปอหมื่น ยาบข้าวจี (ภาคเหนือ),
ยาบน้อย (เชียงใหม่ ภาคเหนือ), ยาบมัน (เชียงใหม่),
ลาย (ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคเหนือ)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น สูง 12-15 ม. เปลือกสีเทา กิ่งอ่อนมีขนรูปดาวหนาแน่น

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่ ฐานใบมน ปลายใบแหลม ขอบใบหยัก
ฟันเลื่อย แผ่นใบเหนียวค่อนข้างหนา มีขนทั้งสองด้าน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อย กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ
รูปใบหอก สีเขียวอ่อน กลีบดอกมี 5 กลีบ สีเหลืองอ่อน เกสรเพศผู้
มีจำนวนมาก สีเหลือง เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ

ผล

ผลสด รูปกลมหรือรูปไข่ มีขน

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์ - เมษายน

การใช้ประโยชน์

เปลือก มีเส้นใยเหนียวใช้ทำเชือก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Schoutenia ovata Korth.

ชื่อวงศ์

MALVACEAE (TILIACEAE)

ชื่ออื่น

กาลีน แดงแซแฮย แดงแพะแย้ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), ชี้เทา (ภาคตะวันออก), แดงดง (ขอนแก่น เลย), แดงสะแก (นครราชสีมา ภาคเหนือ), แดงแสม (พิษณุโลก อุตรดิตถ์), แดงเหนียว (ภาคกลาง), แดงทะแก (เขมร ปราจีนบุรี), สะแก (เขมร ภาคตะวันออก)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 15 ม.

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่หรือรูปขอบขนาน ฐานใบมนหรือเบี้ยว ปลายใบแหลมหรือแหลมยาว ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง ดอกย่อย กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนติดกันเล็กน้อย แผ่นกลีบสีขาวอมเหลือง แผ่ออกเป็นรัศมีติดทนรองรับผล มีขนด้านนอก ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้เกลี้ยง อับเรณูรูปขอบขนาน รั้งไข่อกลม มี 2-5 ช่อง แต่ละช่องมีออวูล 2 เม็ด มีขน ก้านเกสรเพศเมีย แยกเป็น 3-5 แฉก

ผล

ผลกลม แห้งแล้วไม่แตก มีขน กลีบเลี้ยงที่ขยายบานออก รูปไข่ ปลายแหลม

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กันยายน-ธันวาคม

การใช้ประโยชน์

ต้น ปลูกประดับทั่วไป ไม้ทำเครื่องเรือน ผล ไม้ประดับแห้ง

วงศ์โคลงเคลง (MELASTOMATACEAE)

ไม้พุ่ม ไม้ต้น ไม้ล้มลุก หรือไม้เลื้อย ไม่มีหูใบ
ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม บางทีพบมีหลายใบติดรอบข้อ
ดอก ดอกสมบูรณ์ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 3 4 หรือ 5 กลีบ
แกนอับเรณูยืดยาวหรือเป็นรยางค์ อับเรณูแตกโดยมีรูที่ปลาย
รังไข่ติดใต้วงกลีบหรือกึ่งใต้วงกลีบมี 4 หรือ 5 ช่อง
ออวุลจำนวนมากติดที่แกนผนังรังไข่
ผล แห้งแบบผลแตกหรือผลมีเนื้อหลายเมล็ด

พลองเหมือด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Memecylon edule Roxb.

ชื่อวงศ์

MELASTOMATACEAE

ชื่ออื่น

พลองดำ (ประจวบคีรีขันธ์), พลองเหมือด (ภาคกลาง), เหมียด (สุรินทร์)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่ม ขนาดใหญ่ สูง 2-4 ม. เปลือกต้นสีเทาแตกเป็นร่องตามยาว

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้ามรูปรีถึงรูปไข่ ฐานใบรูปลิ้นหรือสอบเรียว เล็กน้อย ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนา กลี้ยง ทั้งสองด้าน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกที่ซอกใบหรือบริเวณรอยร่วงของใบ ดอกย่อย กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นรูปถ้วยหรือรูปประฆัง ปลายแยกเป็น 4 แฉก สีเขียว กลีบดอกมี 4 กลีบ เรียงแบบบิดเวียนใน ดอกตูม สีม่วงหรือสีน้ำเงิน เกสรเพศผู้มี 8 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ ได้วงกลีบ ยอดเกสรสีม่วง

ผล

ผลสด รูปร่างกลม ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีม่วงปนดำ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล เมษายน-พฤษภาคม

การใช้ประโยชน์

ลำต้น ใช้ทำด้ามเสียม น้ำยางจากลำต้นใช้ทาเส้นเท้าเพื่อลดรอยแตก แขนหรือใบ นำไปต้มให้สัตว์กินเพื่อให้ร่างกายอุดมสมบูรณ์

วงศ์กระโดน (MELIACEAE)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น รากและลำต้นแผ่สาขากว้าง มีกลิ่น
ใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงแบบสลับเนื้อใบไม่มีต่อมน้ำมัน
ฐานใบเฉียง พื้นที่ใบทั้งสองซีกไม่เท่ากัน ขอบใบจักฝอย ดอก เป็นช่อแบบ
แยกแขนง ออกที่ซอกกิ่ง ดอกย่อยสมบูรณ์เพศหรือมีเพศเดียว แต่อยู่บนต้นเดียวกัน
กลีบเลี้ยง มี 4-5 กลีบ แยกหรือติดกันที่โคน กลีบดอก มี 4-5 กลีบ แยกกัน
กลีบมักบิด มีสีม่วงหรือม่วงอมขาว กลีบดอกติดอยู่กับหลอดเกสรเพศผู้
โคนกลีบเชื่อมติดกัน เกสรเพศผู้ มี 8-10 อัน ติดอยู่บนวงขอบนูนใต้รังไข่
ก้านเกสรเชื่อมรวมกันเป็นหลอด ซึ่งมีอับเกสรตั้งชูอยู่ที่ปลายยอด เกสรเพศเมีย
รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ภายในมี 3-5 ห้อง เชื่อมติดกัน แต่ละห้องมีอวุล 1-2 เม็ด
การติดของไข่อ่อน แบบพลาเซนทารอบแกนร่วม
ผล มีเนื้อหลายเมล็ด หรือผลแห้งแตก หรือผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง

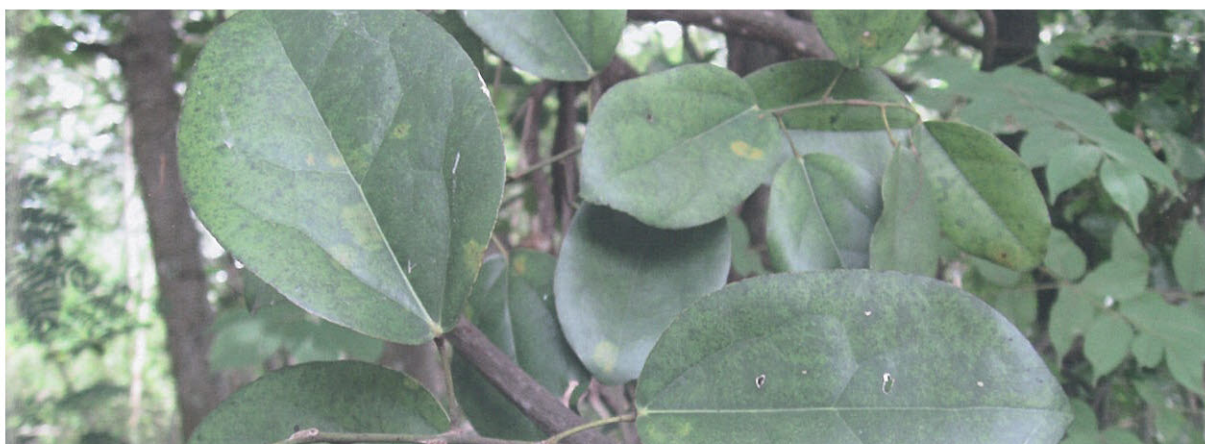

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Azadirachta indica</i> A. Juss. var. <i>siamensis</i> Valetton
ชื่อวงศ์	MELIACEAE
ชื่ออื่น	กะเดา (ภาคใต้), จะตัง (ส่วย), สะเดา (ภาคกลาง เชียงใหม่), สะเลียม (ภาคเหนือ อุตรดิตถ์)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ผลัดใบ สูง 8-15 ม.ทุกส่วนมีรสขม เปลือกต้นสีน้ำตาลเทาหรือเทาปนดำ แตกเป็นร่องตามยาว ยอดอ่อนที่แตกใหม่มีสีน้ำตาลแดง
ใบ	ใบประกอบแบบขนนก เรียงแบบสลับ ใบย่อย รูปใบหอกปลายสอบ ฐานใบเบี้ยว ปลายใบแหลม ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อย
ดอก	ออกเป็นช่อตามปลายกิ่งพร้อมใบอ่อน ดอกมีขนาดเล็ก กลีบดอกมี 5 กลีบ สีขาว
ผล	ผลสด รูปกลมรี มีเมล็ดเดียว แข็ง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	กุมภาพันธ์-พฤษภาคม
การใช้ประโยชน์	ราก ใช้แก้ไข้ ทำให้อาเจียน เปลือก เปลือกต้นแก้ท้องเดิน ใช้แก้บิด มูกเลือด ใบและก้านอ่อน แก้ไข้ทุกชนิด ดอก ช่อดอกอ่อนนิยมใช้เป็นอาหาร เป็นยาบำรุงธาตุ ผล เป็นยาถ่ายพยาธิ แก้วริดสีดวง แก้ปัสสาวะพิการ เมล็ดและใบมีสาร azadirachtin ซึ่งมีฤทธิ์ฆ่าแมลงได้ผลดี

วงศ์บอระเพ็ด (MENISPERMACEAE)

ไม้เลื้อยเนื้อแข็งหรือไม่มีเนื้อไม้ ไม่มีหูใบ ใบ เดี่ยว ออกเรียงสลับ
 ขอบเรียบ มักจะพบขอบจักเป็นพูแบบนิ้วมือ หรือเป็นใบแบบใบบัว
 ดอก ออกเป็นกระจุก ช่อแยกแขนง หรือช่อซี่ร่ม เหนือง่ามใบ ดอก ขนาดเล็ก
 สีออกขาว เขียวอ่อนหรือเหลืองอ่อน สมมาตรตามรัศมี แยกเพศ กลีบเลี้ยงมี
 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น มักมีขนาดเล็กกว่า
 กลีบเลี้ยงและล้อมรอบเกสรเพศผู้ เกสรเพศผู้มี 6 อัน แยกจากกันหรือเชื่อมติดกัน
 เป็นแบบต่าง ๆ อับเรณูติดกับก้านเกสรเพศผู้ที่โคน มีเกสรเพศผู้ปloid ในดอก
 เพศเมีย เกสรเพศเมียเป็นแบบคาร์เพลแยก มักมี 3 หรือ 6 คาร์เพล รังไข่ติดเหนือวงกลีบ
 มี 1 ช่อง แต่ละช่องมี 2 ออวูล ก้านเกสรเพศเมียมี 1 อัน สั้นหรือไม่มี ยอดเกสร
 เพศเมียมี 1 อัน เรียบหรือจักเป็นครุย พบเกสรเพศเมียเป็นหมันในดอกเพศผู้
 ผล ผลกลุ่มมีผลย่อยเป็นแบบผลมีเนื้อเมล็ดเดียว แฉง
 มีโคนก้านเกสรเพศเมียติดแน่น เมล็ดรูปเกือบกลม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Pachygone dasycarpa</i> Kurz
ชื่อวงศ์	MENISPERMACEAE
ชื่ออื่น	ก้องเกาะ ก้อมเกาะ (ภาคเหนือ), กะต้อมไก่ พระพาย หนามพรม (ภาคกลาง), กำแพงเจ็ดชั้น (ภาคกลาง ระยอง), เครือหมักเห็บ เครือหมากเก็บ (อุดรธานี), เถาตางหมากเห็บ (ปราจีนบุรี อุดรธานี), ย่านางช้าง (นครพนม)
ลักษณะวิสัย	ไม้เถาเนื้อแข็ง ขนาดเล็กถึงใหญ่ เลื้อยพันไม้อื่น เปลือกต้นสีน้ำตาล แตกเป็นสะเก็ดเล็ก ๆ บาง
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปวงรี ฐานใบมน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่ม
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกดอกที่ซอกใบ ดอกแยกเพศ อยู่คนละต้น ดอกย่อยจำนวนมาก สีเหลือง ดอกตัวเมียขนาดเล็กกว่าดอกตัวผู้
ผล	ผลสดทรงกลม รูปไข่ มีขนละเอียด ผลสดสีเขียว ผลสุกสีเหลือง มีเนื้อหุ้มเมล็ด หนึ่งผลมี 1 เมล็ด
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มีนาคม-มิถุนายน
การใช้ประโยชน์	ผล ผลสุกเนื้อหุ้มเมล็ดรับประทานได้

วงศ์มะเดื่อ (MORACEAE)

ไม้พุ่ม และไม้ต้น ไม้ล้มลุกพบน้อย ใบ เดี่ยว เรียงแบบสลับ
อาจพบออกเป็นคู่ตรงกันข้าม ขอบใบเรียบ หรือหยักเป็นพูเว้าลงสู่ฐานใบ
ดอก เป็นช่อ มีหลายแบบ ดอกอัดกันแน่นเป็นช่อกลมหรือบนแกนช่อยาว
หรือดอกจะเริ่มบานจากกลางช่อแล้วไล่ไปทางด้านข้างตามลำดับ
หรือมีจานฐานดอกที่เจริญขึ้นมาหุ้มกลุ่มของดอกอยู่ภายในเช่นในผลมะเดื่อ
ดอกแยกเพศอยู่บนต้นเดียวกันหรือแยกต้น มีสมมาตรตามรัศมี
ดอกมีขนาดเล็ก ไม่มีกลีบดอก กลีบเลี้ยง 2-6 กลีบ (ส่วนใหญ่ 4 กลีบ)
อาจเชื่อมติดกัน เกสรเพศผู้เท่ากับความยาวกลีบเลี้ยง
ผล ผลรวม ผลมีเนื้อ ผลแห้งเมล็ดล่อน หรือผลที่มีเปลือกแข็ง
กลีบเลี้ยงยังคงติดอยู่เมื่อเป็นผล

ชื่อวิทยาศาสตร์

Artocarpus thailandicus C.C. Berg

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

กาแย ตาแป ตาแปง (มลายู นราธิวาส), มะหาด (ภาคกลาง, ภาคใต้), มะหาดใบใหญ่ (ตรัง), หาด (ภาคกลาง เชียงใหม่)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 10 ม. ผลัดใบ มียางสีขาว

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับระนาบเดียว รูปรีหรือรูปไข่กลับ ปลายใบเรียวแหลมหรือแหลม ฐานใบมนหรือรูปกลมขอบใบเรียวหรือจักซี่ฟันเล็กที่ปลาย แผ่นใบมีขนทั้งสองด้าน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกกลม ออกบริเวณซอกใบ

ดอกช่อหนึ่งจะมีดอกเพศผู้หรือดอกเพศเมียอยู่ในต้นเดียวกัน

ผล

ผลรวม รูปทรงกลมใหญ่ถึง 4 เซนติเมตร เนื้อผลค่อนข้างนุ่ม ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีส้ม

ช่วงเวลาการมีดอกและผล -

การใช้ประโยชน์

ผลสุกรับประทานได้ ลำต้นนำมาสกัดสารที่เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง

วงศ์น้ำใจใคร่ (OLACACEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม หรือไม้เลื้อย ไม่มีหูใบ ใบ เดี่ยว ติดเวียนสลับ
ขอบเรียบ เส้นใบออกจากสองข้างของเส้นกลางใบแบบขนนกหรือออกจาก
จุดเดียวกันที่โคนใบ ดอก สมบูรณ์เพศ สมมาตรตามรัศมี กลีบเลี้ยงและ
กลีบดอกมีอย่างละ 4-6 กลีบ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน กลีบดอกแยกจากกัน
เรียงจรดกัน มักมีขนด้านใน เกสรเพศผู้มี 2 เท่าของกลีบดอก ติดตรงข้าม
กับกลีบดอก รังไข่มักติดได้วงกลีบ มี 3-5 ช่อง หรือ 1 ช่อง
เนื่องจากผนังกันไม่สมบูรณ์ ออวุลห้อยลง ผล มีเมล็ดเดี่ยวแข็ง
มักล้อมรอบด้วยกลีบเลี้ยงที่ขยายใหญ่ขึ้น

น้ำใจใคร่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Olax scandens Roxb.

ชื่อวงศ์

OLACACEAE

ชื่ออื่น

กระเดาะ (สงขลา), กระเดาะอาจิง (มลายู-นราธิวาส), กระทอก
ชักกระทอก (ประจวบคีรีขันธ์), กระทอกม้า (ราชบุรี), เคื่อขนตาช้าง
(ศรีสะเกษ), น้ำใจใคร่ (ราชบุรี กาญจนบุรี), นางจุม นางชม (ภาคเหนือ),
เยี่ยวจัว (อุดรธานี), หล้าถลกบาตร (พิษณุโลก อุดรดิตถ์), กะทกรก
(ภาคกลาง), ผักรูด (สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 1-2 ม. เปลือกสีเทาอมน้ำตาล

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปรีหรือรูปขอบขนานแกมรี ปลายมน
โคนแหลมหรือมน ขอบเรียบ

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกตามซอกใบ ใบประดับรูปขอบขนาน
แกมรูปไข่กลับ มีขนร่วงง่าย กลีบเลี้ยง เชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยปลายตัด
กลีบดอก มี 3-6 กลีบ รูปแถบ ปลายแหลม โคนติดกันเล็กน้อย สีขาว
เกสรเพศผู้ 3 อัน เกสรเพศผู้ไม่สมบูรณ์ 5-6 อัน ปลายแยกเป็น 2 แฉก
รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปขอบขนานแกมรูปไข่หรือรูปไข่ ยอดเกสรเพศ
เมียแยกเป็น 3 แฉก

ผล

ผลสดเมล็ดแข็ง กลมหรือรูปไข่ มีวงกลีบเลี้ยงที่ขยายใหญ่ หุ้มประมาณ
2 ใน 3 ส่วนของผล ผลสุกสีเหลืองหรือส้ม

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มีนาคม-กรกฎาคม

การใช้ประโยชน์

เปลือก ใช้เป็นยาแก้ไข้ ลำต้น ต้มน้ำดื่ม แก้โรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ
อักเสบ

วงศ์หญ้า (POACEAE, GRAMINEAE)

ไม้ล้มลุก อายุหลายปี หรือปีเดียว เหง้าหรือไหลทอดเลื้อย
แวนอนหรือตั้งตรง ลำต้นกลม มีข้อ มีปล้องชัดเจน ด้านในปล้องกลวง
ใบ เรียงแบบสลับ แผ่นใบมักเป็นรูปแถบเรียวยาว โคนใบแผ่ออกเป็นกาบ
มีลิ้นใบ ดอกออกเป็นช่อแบบแยกแขนง ช่อดอกแบบช่อกระจุกหรือช่อเชิงลด
ดอกสมบูรณ์เพศหรือแยกเพศ เป็นแบบดอกแยกเพศร่วมต้นหรือดอกแยก
เพศแยกต้น ไม่มีวงกลีบดอก ช่อดอกย่อยมีใบประดับที่โคนข้อ 2 ใบ
แต่ละดอกย่อยมีใบประดับสองแผ่น เรียกว่า กาบบนและกาบล่าง
เกสรเพศผู้มักมี 3 อัน รังไข่มี 1 อัน ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นสองแฉก
มีขนยาวนุ่ม ผล แห้งเมล็ดเดียว มีเปลือกหุ้มเมล็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Vietnamosasa pusilla (A. Chev.& A. Camus) T.Q. Nguyen

ชื่อวงศ์

POACEAE (GRAMINEAE)

ชื่ออื่น

เพ็ก (ภาคกลาง จันทบุรี), เพ็ด (ภาคกลาง)

ลักษณะวิสัย

ไม้พุ่มหรือไม้ล้มลุก อายุหลายปี สูง 1-2 ม. ลำต้นกลมเป็นข้อสั้น มักขนานกับพื้นดินหรือเป็นเหง้า

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปแถบหรือรูปขอบขนาน ฐานใบรูปปลีมนกว้าง หรือเป็นหน้าตัด ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบผิวใบมีขนทั้งสองด้าน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกสั้น ออกระหว่างซอกกิ่ง ช่อดอกย่อยแบน ทางด้านข้าง กาบช่อย่อยปลายแหลม กาบล่างรูปรีบาง เกสรเพศผู้มี 6 อัน สีนํ้าตาล เกสรเพศเมียสีเหลือง

ผล

-

ช่วงเวลาการมีดอกและผล ธันวาคม-เมษายน

การใช้ประโยชน์

ราก แก้โรคปวดข้อ ใบ ใช้เป็นอาหารของโค กระบือ แก้โรคเบาหวาน

วงศ์พุทรา (RHAMNACEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้พุ่มรอเลื้อย ทุใบมีขนาดเล็ก ใบ เดี่ยว ติดสลับ
ระนาบเดียวกัน ขอบใบจักซี่ฟันแกมฟันเลื่อย เส้นใบออกจากจุดเดียวกันที่โคน
เส้นแขนงใบเป็นแบบชั้นบันได ดอก สมบูรณ์เพศ สมมาตรตามรัศมี
กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ กลีบแยกจากกัน
เกสรเพศผู้มี 4-5 อัน ขนาดเท่ากัน ติดตรงข้ามกับกลีบดอก
มีจานฐานดอกอยู่ระหว่างเกสรเพศผู้
ออวุลติดที่ฐานรังไข่ ผล เมล็ดเดี่ยวแข็ง

หนามตะครอง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Ziziphus cambodiana</i> Pierre
ชื่อวงศ์	RHAMNACEAE
ชื่ออื่น	ตะครอง (ภาคกลาง นครศรีธรรมราช), มะดันตัน มะหม้ากมา หมากมา (ภาคเหนือ), หนามคอม (พิษณุโลก), หนามค้อม หนามตะครอง (อุบลราชธานี), หมากกะทันช้าง (ภาคกลาง), อังโกรง (เขมร สุรินทร์)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่มหรือไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 10-15 ม. เปลือกเรียบสีดำ กิ่งก้านมีหนามโค้ง
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปรีหรือรูปไข่ ฐานใบรูปปลีหรือมน ปลายใบมนหรือแหลมเล็กน้อย ขอบใบจักฟันเลื่อยละเอียด แผ่นใบบาง มีขนสีขาวทั้งสองด้าน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกระหว่างซอกใบ ดอกย่อย กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก สีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนกลีบเชื่อมกับจานรอง สีเหลืองอ่อน เกสรเพศผู้มี 5 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลสดเมล็ดเดี่ยว แข็ง กลมหรือรี ผลแก่สีน้ำตาลเข้ม
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	เมษายน-มิถุนายน
การใช้ประโยชน์	ลำต้นหรือรากผสมกับกำลังช้างสารต้มแก้ผดผื่นคัน

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Ziziphus mauritiana</i> Lam.
ชื่อวงศ์	RHAMNACEAE
ชื่ออื่น	พุดรา (ภาคกลาง), มะดัน (ภาคเหนือ), มะท้อง (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), มั่งถั่ง (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), หมากขอ (เงี้ยว แม่ฮ่องสอน)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 5-10 ม. เปลือกลำต้นมีร่องเล็ก ๆ ตามยาว ลำต้นยอดอ่อนมีขนปกคลุมเล็กน้อย บริเวณข้อกิ่งมีหนาม 2 อัน ต้นแก่ เปลือกสีเทาหรือสีน้ำตาล
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่หรือรูปรี ฐานใบมน ปลายใบมนหรือมีติ่งแหลมเล็ก ขอบใบเรียบ ผิวใบมีขน โคนก้านใบมีหูใบ 2 อัน เมื่อใบกางเต็มทีหูใบเปลี่ยนเป็นหนาม
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก เกิดที่ซอกใบ ช่อละ 3-21 ดอกย่อย กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปไข่ ปลายแหลม สีเขียว กลีบดอกมี 5 กลีบ สีขาว กลิ่นฉุน เกสรเพศผู้มี 5 อัน
ผล	ผลสด รูปกลมหรือรูปไข่ เมล็ดมี 1 เมล็ด รูปรางกลม เมื่อสุกมีสีเหลือง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	-
การใช้ประโยชน์	เปลือกและใบ รสฝาดอมเปรี้ยว แก้อาการจุกเสียด แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ผล รับประทานได้

เล็บเหยี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Ziziphus oenoplia</i> (L.) Mill.
ชื่อวงศ์	RHAMNACEAE
ชื่ออื่น	ตาฉู่แม่ (กะเหรี่ยง เชียงใหม่), พุทราขอ เล็ดเหยี่ยว (ภาคกลาง), ยับยั่ว (ภาคใต้), เล็บเหยี่ยว (ภาคกลาง ปัตตานี), สั้งคัน (ระนอง สุราษฎร์ธานี), แสงคำ (นครศรีธรรมราช เลย), หนามเล็บเหยี่ยว หมากหนาม (ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่ม รอเลื้อย สูง 2-15 ม. ลำต้นและกิ่งมีหนาม
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปไข่ ฐานใบมนหรือเบี้ยว ปลายใบแหลม หรือมีติ่งแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบทั้งสองด้านมีขน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นจานฐานดอก ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปสามเหลี่ยม ผิวด้านนอกมีขน กลีบดอก รูปช้อน สีเขียวอ่อน ออกสลับกับกลีบเลี้ยง เกสรเพศผู้ มี 5 อัน อับเรณูรูปสามเหลี่ยม สีน้ำตาล เกสรเพศเมีย รังไข่เหนือวงกลีบ กลม สีเขียว ไม่มีก้านชูเกสร ยอดเกสรกลมมี 2 พู สีม่วง
ผล	ผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง รูปร่างกลม ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีม่วงเข้มถึงดำ
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มีนาคม-สิงหาคม
การใช้ประโยชน์	ผลรับประทานได้

วงศ์เข็ม (RUBIACEAE)

ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก หรือไม้เลื้อย

มีหูใบร่วมระหว่างโคนก้านใบ ใบ เดี่ยวติดตรงข้าม แต่ละคู่ตั้งฉากกัน
บางครั้งพบเป็นกระจุกที่ข้อเดียวกัน บางครั้งใบหนึ่งที่ข้อจะลดรูปไป

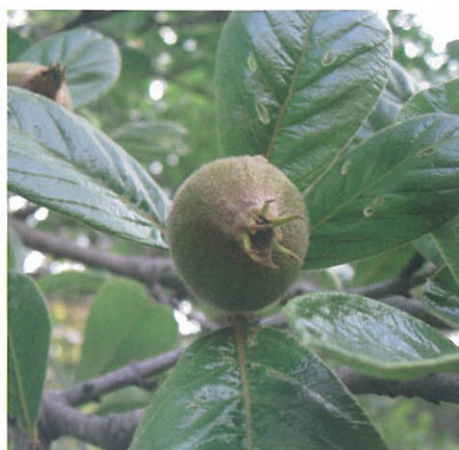
ดอก สมบูรณ์เพศ สมมาตรตามรัศมี กลีบดอกมี 4 หรือ 5 กลีบ

กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายจักเป็นพู

เกสรเพศผู้เป็นสองคู่ ติดสลับกับพู่กลีบดอก รังไข่ติดได้วงกลีบ

รังไข่มี 2 ช่อง ออวุลติดรอบแกน ผล แบบผลแห้งแตก

ผลมีเนื้อหลายเมล็ดหรือผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง

หนามแท่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Catunaregam tomentosa</i> (Blume ex DC.) Tirveng.
ชื่อวงศ์	RUBIACEAE
ชื่ออื่น	มะเค็ด (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ น่าน), ระเวียงใหญ่ หนามแท่ง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 5-10 ม. เปลือกสีเทาถึงดำ มีหนามแข็งเป็นคู่ ๆ กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนนุ่มสีน้ำตาล
ใบ	ใบเดี่ยว รูปไข่กลับ ออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน ฐานใบสอบเรียวหรือมน ปลายใบมนกว้างหรือมีติ่งแหลม มีขนทั้งสองด้าน ขอบใบเรียบ มีหูใบรูปสามเหลี่ยมที่โคนก้านใบ
ดอก	ดอกเดี่ยว ออกตามปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง รูปถ้วย ขอบหยัก 7-9 หยัก กลีบดอกสีเหลือง โคนเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 9 กลีบ โคนกลีบห่อลงคล้ายก้านแล้วบิดโค้งลงจนถึงปลายกลีบบาน ปลายกลีบแหลม ปลายกลีบดอกโค้งพับลง เกสรเพศผู้ยื่นพ้นปากหลอดกลีบดอก ก้านเกสรเพศผู้ติดที่โคนหลอดกลีบดอก
ผล	ผลสด รูปกลม มีขนสีน้ำตาลปกคลุม ผลแก่สีน้ำตาลเข้ม แห้งไม่แตก
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มีนาคม-มิถุนายน
การใช้ประโยชน์	ทั้งต้น ยารักษาโรคเบาหวาน มะเร็ง ผลแก่ เป็นยาสระผม ชักผ้า เปื้อปลา

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Dioecrescis erythroclada</i> (Kurz) Tirveng.
ชื่อวงศ์	RUBIACEAE
ชื่ออื่น	จังก่าขาว (กาญจนบุรี), จังก่าขาว ชันยอด (ราชบุรี), ตุ่มกาแดง (ภาคกลาง ลำปาง), มะคังแดง มะคังป่า (ภาคกลาง, ภาคเหนือ), มยุแดง ลุมปุกแดง (นครราชสีมา)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 6-12 ม. ลำต้นและกิ่งก้านสีน้ำตาลแดง มีขนนุ่ม ๆ เหมือนกำมะหยี่สีน้ำตาลแดงปกคลุมทั่วไป โคนต้นและกิ่งมีหนามโดยรอบ
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปวงรีหรือรูปไข่กลับ ผิวใบทั้งสองด้านมีขน ฐานใบมนปลายใบมน ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านล่างมีขน
ดอก	ดอกช่อออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกย่อย กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนกลีบติดกัน กลีบดอกรูปกลม สีเขียวอ่อน เกสรเพศผู้ เป็นเส้นติดกับกลีบดอกวางสลับกับกลีบดอก
ผล	ผลสด รูปกระสวย มีสันนูน 5-6 สัน ผิวเรียบ ปลายผลมีกลีบเลี้ยงติดอยู่
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	-
การใช้ประโยชน์	ต้น ต้มน้ำดื่ม แก้เลือดลมเดินไม่สะดวก เปลือกต้น ตำพอกแผลสด ห้ามเลือด เนื้อไม้ ใช้ทำหน้าไม้สำหรับล่าสัตว์ เครื่องมือทางการเกษตร ต้มน้ำดื่ม แก้เลือดลมเดินไม่สะดวก แก้ปวดท้อง

กระมอม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Gardenia obtusifolia</i> Roxb. ex Kurz
ชื่อวงศ์	RUBIACEAE
ชื่ออื่น	กระบอก (กรุงเทพฯ สุโขทัย), กระมอม (ราชบุรี), ไข่เน่า (ภาคกลาง ลพบุรี), คมขวาน (ภาคกลาง ประจวบคีรีขันธ์), คำมอกน้อย (เชียงใหม่), ฝรั่งเศส (ภาคกลาง เลย), พญาผาตำม (ภาคกลาง), พุดนา (ภาคกลาง ออยุธยา), มอก (นครราชสีมา), สีดาโคก (หนองคาย)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดเล็ก ผลัดใบ สูง 2-8 ม. ลำต้นบิดงอ เปลือกต้นสีครีมอ่อน หรือเทา เรียบ หลุดลอกเป็นแผ่นบาง ๆ
ใบ	ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปไข่กลับ ฐานใบมนหรือสอบ ปลายใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบเหนียวและสาก
ดอก	ดอกเดี่ยว ออกดอกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกัน เป็นหลอดรูปกรวย ปลายแยกเป็น 5 แฉก เว้าลึก ด้านนอกมีขน กลีบดอกมี 5 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นหลอดหนา ปลายแยกเป็น 5 แฉก ขอบกลีบม้วนและบิด เกสรเพศผู้มี 5 อัน โคนเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก อับเรณูรูปขอบขนาน เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ มีขน มี 1 ช่อง มีออวุลจำนวนมาก
ผล	ผลแห้งไม่แตก รูปกลมหรือรูปไข่ ผลแก่สีน้ำตาล ผิวมีปุ่มปม เปลือกแข็ง กลีบเลี้ยงติดอยู่ เมล็ด กลมหรือแบน มีจำนวนมาก
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มกราคม-สิงหาคม
การใช้ประโยชน์	ต้น ปลูกตกแต่งและใช้งานด้านภูมิทัศน์ เนื้อไม้ ใช้ทำด้ามเครื่องมือทางการเกษตร เครื่องแกะสลักและทำเสาเข็ม เมล็ด ดมเคี้ยวกับน้ำ เป็นยาสระผมฆ่าเหา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Haldina cordifolia (Roxb.) Ridsdale

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

กระทุ่มขว้าว (ตาก), กระทุ่มตง กระทุ่มแดง (กาญจนบุรี),
ก้วัว ขว้าว คว้าว (ภาคกลาง ภาคเหนือ), กาว (เลย), ขะเฝ้า (จันทบุรี),
ขาว (อุดรธานี อุบลราชธานี), จะวาว (เขมร สุรินทร์),
ตองแดงเหลือง ตะเพียนทอง (ลำปาง), ตองเหลือง (เชียงใหม่ ลำปาง),
ตานควาย (เชียงใหม่ อุบลราชธานี), ตุ่มก้วัว (ภาคเหนือ),
ตุ้มก้านแดง เฝ้า (เพชรบูรณ์), ตุ่มควาย (เชียงใหม่), ลองเลาะ (นครราชสีมา),
ว้าว (สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้น ผลัดใบ สูง 10-20 ม. เปลือกหนาสีเทา ผิวเรียบ

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้ามสลับกับตั้งฉาก รูปหัวใจ ฐานใบ เว้าเป็นรูป
หัวใจ ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนา

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่น ออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง
กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก
กลีบดอกมี 5 แฉก โคนเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก
รูปดอกเข็ม มีขนด้านนอก เกสรเพศผู้มี 5 อัน ติดใกล้ปากหลอด
กลีบดอกก้านชูอับเรณูสั้น เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ

ผล

ผลแห้งแตก รูปรี ผิวแข็ง เมล็ดขนาดเล็ก จำนวนมาก มีปีกบาง 1 ปีก

ช่วงเวลาการมีดอกและผล พฤษภาคม-กันยายน

การใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ ใช้ก่อสร้าง ทำเครื่องเรือน ลังไม้ ด้ามเครื่องมือเกษตรกรรม
ของเล่นและไม้อัด

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Hymenodictyon orixense</i> (Roxb.) Mabb.
ชื่อวงศ์	RUBIACEAE
ชื่ออื่น	ลาตา (ตรัง), ลู ส้มลู่ (สุราษฎร์ธานี), ส้มกบ (ภาคกลาง ภาคเหนือ), ส้มเห็ด (ภาคใต้), ส้มเหาะ (กะเหรี่ยง เชียงใหม่), อุโลก (ภาคใต้ ราชบุรี)
ลักษณะวิสัย ใบ	ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 20 ม. เปลือกสีน้ำตาล แตกเป็นร่อง ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปรี ฐานใบสอบเข้าเป็นรูปลิ้น ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบเป็นคลื่น ผิวใบมีขนหนาแน่น ทั้งสองด้าน
ดอก	ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุก ออกที่ปลายยอด ดอกย่อย กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 4 แฉก สีเขียว กลีบดอกมี 4 กลีบ โคนเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 4 แฉก สีครีม มีขนหนาแน่น เกสรเพศผู้มี 4 อัน เชื่อมติดกับหลอดกลีบดอก เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ
ผล	รูปรี ผลแก่สีน้ำตาลแดงแตกเป็นแฉก เมล็ดมีปีกเป็นครีบบาง ๆ
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มิถุนายน-สิงหาคม
การใช้ประโยชน์	ราก แก้ไข้ แก้กระหายน้ำ เปลือก เป็นสมุนไพร แก้ไข้ ร้อนใน ใบอ่อน รสเปรี้ยว รับประทานได้ ใบ รักษาต่อมน้ำลายอักเสบ ขับปัสสาวะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Morinda tomentosa Heyne ex Roth

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

คู้ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), เควาะ (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), เคะขมื่น สะกีย สะเกย หัสเกย (ภาคเหนือ), ตะลุ่มพุก (ขอนแก่น), ตะเกรย (ราชบุรี)

ลักษณะวิสัย

ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 15 ม. เปลือกสีน้ำตาลหรือสีเทา แตกเป็นร่องตามยาว

ใบ

ใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปรี ฐานใบรูปลิ้น ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแน่น ออกตรงข้ามจากใบ กลีบเลี้ยง โคนเชื่อมกันเป็นหลอด สีเขียว กลีบดอก โคนเชื่อมกัน เป็นหลอด ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก รูปขอบขนาน สีขาว เกสรเพศผู้มี 5 อัน ยาวกว่าหลอดกลีบดอกหรือสั้นกว่า เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียยาวหรือสั้น

ผล

ผลรวม รูปทรงกลม สีเขียว ผลสุกสีดำ

ช่วงเวลาการมีดอกและผล กุมภาพันธ์-กรกฎาคม

การใช้ประโยชน์ -

วงศ์ส้ม (RUTACEAE)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น มีกลิ่นหอม มักเป็นไม้เนื้อแข็ง ไม่มีหูใบ
ใบ เดี่ยว มีจุดใสบนใบ (บางครั้งเห็นไม่ชัด) ดอก ออกเป็นช่อ
ดอกสมบูรณ์เพศหรือแยกเพศ สมมาตรตามรัศมี กลีบเลี้ยงและกลีบดอก
มีอย่างละ 4 หรือ 5 กลีบ แยกจากกัน มีจานดอก เกสรเพศผู้มี
4 หรือ 5 อัน รังไข่ติดเหนือวงกลีบ รังไข่มี 4 ช่อง หรือมากกว่านั้น
ที่ปลายยอด เกสรเพศเมียเป็นตุ่ม ผล มีผิวหนาเป็นมัน มีเนื้อหยาบ
เป็นแบบผลแห้งแตก ผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง หรือผลแบบส้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Feroniella lucida</i> (Scheff.) Swingle
ชื่อวงศ์	RUTACEAE
ชื่ออื่น	กาลัง มะสัง (ภาคกลาง ภาคเหนือ), ผักสัง (มุกดาหาร)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 5-10 ม. ลำต้นและกิ่งก้าน มีหนามแหลมยาว แข็ง เปลือกสีเทาแกมดำ แตกเป็นสะเก็ด
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวหรือสองชั้น ปลายคี่ เรียงเวียนเป็นเกลียว ตามกิ่ง รูปกลมรีหรือไข่กลับ ฐานใบสอบ ปลายใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบโค้งขึ้นด้านบนเล็กน้อย สีเขียวเข้ม เป็นมัน ตามผิวใบมีต่อมน้ำมัน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบ กลีบเลี้ยงและกลีบดอก มี 5-6 กลีบ เกสรเพศผู้มี 10-12 อัน แยกกัน เกสรเพศเมียมี 1 อัน
ผล	ผลกลม สีเขียว เมื่อแก่จัดสีน้ำตาล เปลือกแข็งและหนามาก มีเมล็ดจำนวนมาก ผลมีรสเปรี้ยว
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	ตลอดปี
การใช้ประโยชน์	ต้น ทำเป็นไม้กระพุ่มประดับ รากและแก่น ต้มน้ำดื่มหรือฝนน้ำ กินแก้ไข้ แก่นรวมกับแก่นมะขาม ใช้ต้มน้ำดื่มขณะอยู่ไฟ ใบ รสฝาดมัน บำรุงร่างกาย สมานบาดแผล แก้ท้องเดิน แก้ท้องอืดเพ้อ ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักกับลาบ ผล รับประทานได้ มีรสเปรี้ยว ผลอ่อนแก้ไข้

วงศ์ลำไย (SAPINDACEAE)

ไม้เถาเลื้อย ไม้พุ่มหรือไม้ต้น บริเวณยอดอ่อนมักมีขนนุ่ม
สีน้ำตาลแดงคลุม ใบ ประกอบแบบขนนกหรือฝ่ามือ เรียงแบบสลับ
ดอก ออกเป็นช่อแบบ ช่อกระจกระจ ช่อแยกแขนง ช่อเชิงหลั่น หรือช่อกระจุก
ดอกย่อยมีขนาดเล็ก มีขอวงวนเบี้ยวอยู่ระหว่างกลีบดอกกับเกสรเพศผู้
สมบูรณ์เพศหรือมีเพศเดียว กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ แยกกัน กลีบดอกมี 5 กลีบ
บางชนิดอาจไม่มี ฐานกลีบมีขนอ่อนหรือเยื่อเกล็ดปกคลุม เกสรเพศผู้
มี 8-10 อัน แยกเป็น 2 ชั้น ติดตั้งแยกกันอยู่ที่ขอบหรือบนวงขอบวน
เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1-3 ห้อง เชื่อมติดกันเป็นลอน
หรือเรียบ แต่ละห้องมีออวุล 1 ออวุล การติดของไข่ แบบพลาเซนตา
รอบแกนร่วมหรือพลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผล มีเนื้อหลายเมล็ด
ผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง ผลแห้งแตก ผลเปลือกแห้งเมล็ดเดี่ยว
เมล็ด มีขนาดใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Oken
ชื่อวงศ์	SAPINDACEAE
ชื่ออื่น	กาซ้อ คู้ย (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี), กาซ้อง (กาญจนบุรี), ค้อ (กาญจนบุรี ภาคเหนือ), คอส้ม (เลย), เคาะ (เชียงใหม่ พืชกุลโลก), เคาะจัก มะเคาะ (ภาคเหนือ), สะอู่เสก (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน), ตะคร้อไข่ (ภาคกลาง), ปั้นร้ว (เขมร สุรินทร์), ปั้นโรง (เขมร บุรีรัมย์)
ลักษณะวิสัย	ไม้ต้น ขนาดใหญ่ สูง 10-40 ม. ลำต้นเป็นปุ่มปม เปลือกเรียบสีเทา เปลือกในสีน้ำตาลแดง
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ปลายคู้ ใบย่อยเรียงแบบตรงข้าม รูปไข่ถึงรูปรี ฐานใบมนถึงสอบ ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขน
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุกแยกแขนง ออกตามกิ่งและซอกใบบริเวณ ปลายยอด ดอกแยกเพศ กลีบเลี้ยง 6-8 กลีบ แยกกัน ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 6-8 อัน แยกกัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่ใต้วงกลีบ
ผล	รูปร่างกลม ปลายแหลม แข็ง ผิวเกลี้ยง เปลือกเหนียวคล้ายหนัง ผลมีเนื้อ 1-2 เมล็ด มีเยื่อหุ้มสีเหลืองใส
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	เมษายน-กันยายน
การใช้ประโยชน์	เนื้อไม้ ใช้ในงานก่อสร้างทำพื้นและถ่านคุณภาพดี ให้ความร้อนสูง ใบอ่อนรับประทานเป็นผักสด ใบแก่ใช้เลี้ยงสัตว์ ผล เนื้อในผลสีส้ม รับประทานได้ มีรสเปรี้ยว เมล็ด ให้น้ำมันใช้ใส่ผม ผสมสีย้อมผ้า แก้วผดผื่นคัน นิยมปลูกเลี้ยงครั้งในอินเดีย

วงศ์ปลาไหลเผือก (SIMAROUBACEAE)

เป็นไม้ยืนต้นหรือไม้พุ่ม เปลือกมีรสขมจัด

ใบ ประกอบแบบขนนก เรียงแบบสลับ ก้านใบมักแผ่เป็นปีก

ช่อดอก เป็นช่อดอกแบบช่อกระจุกหรือช่อแยกแขนง ออกตามซอกกิ่ง

ดอกแยกเพศต่างต้นหรือดอกสมบูรณ์เพศบนต้นเดียวกัน

กลีบเลี้ยงมี 3-5 กลีบ เชื่อมติดกันที่โคน ปลายแยกเป็น 3-8 แฉก

กลีบดอกมี 3-5 กลีบ แยกกัน เกสรเพศผู้ มีจำนวนเท่ากันหรือมากกว่า

กลีบดอก ที่ฐานของก้านเกสรมักมีเกล็ดหุ้ม เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือ

วงกลีบ ภายในมี 4-5 ห้อง เชื่อมรวมกัน แต่ละห้องมีอวุล 1 เม็ด

การติดของไข่ เป็นแบบ พลาเซนทารอบแกนร่วม

ผล แห้งแตกหรือผลแบบปีกเดี่ยว เมล็ด ค่อนข้างแบน

ไม่มีอาหารสะสม

หนามคนทา

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.
ชื่อวงศ์	SIMAROUBACEAE
ชื่ออื่น	กะลันตา (ภาคกลาง), สี่ฟัน (ภาคใต้ เพชรบุรี),
ลักษณะวิสัย	ไม้พุ่มหรือไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 4-5 ม. เปลือกเรียบ สีนํ้าตาลดำ ลำต้นและกิ่งมีหนามขนาดใหญ่
ใบ	ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงแบบสลับ ใบย่อย รูปรีหรือรูปไข่ ฐานใบสอบหรือรูปกลม ปลายใบแหลม ขอบจักฟันเลื่อยห่าง ๆ แผ่นใบบาง มีขนสั้น
ดอก	ออกเป็นช่อ แบบช่อรวมหรือออกเป็นดอกเดี่ยว ออกระหว่างซอกใบ ที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงมี 4-5 กลีบ โคนเชื่อมกัน ปลายเว้าเป็น 3 พู มีขนเล็กน้อย กลีบดอกมี 4-5 กลีบ แยกกัน เกสรเพศผู้มี 10 อัน อับเรณูแตกตามยาว เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ
ผล	ผลสด ค่อนข้างกลม เมล็ดเดี่ยว แข็ง
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	มีนาคม-มิถุนายน
การใช้ประโยชน์	เปลือกต้นและราก รสขม ใช้เป็นยารักษาไข้ รักษาโรคทางเดินลำไส้และ ท้องร่วง ใบและกิ่ง สารสกัดจากใบและกิ่ง มีฤทธิ์ต้านเชื้อมาลาเรีย

วงศ์องุ่น (VITACEAE)

ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง มีมือเกาะตรงข้ามใบ ช่ออวบและเป็นข้อต่อ
 หูใบเล็ก หลุดร่วงง่าย ใบ เดี่ยวหรือใบประกอบแบบขนนกหรือแบบนิ้วมือ
 ออกสลับระนาบเดียวกัน มีจุดโปร่งแสง ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนง ตรงข้ามใบ
 หรือที่ปลายยอด สมมาตรตามแนวรัศมี สมบูรณ์เพศหรือแยกเพศ ดอกขนาดเล็ก
 มีจานดอกอยู่ระหว่างเกสรเพศผู้หรือมีต่อม 5 ต่อมชัดเจน กลีบเลี้ยงมี 4-5 แฉก
 เห็นไม่ชัด บางทีลดรูปเป็นขอบรอบรังไข่ กลีบดอกมี 4 หรือ 5 อัน ติดตรงข้าม
 กลีบดอก ก้านเกสรเพศผู้แยกจากกัน อับเรณูติดที่ฐาน แตกตามยาว
 เกสรเพศผู้เป็นหมัน พบในดอกเพศเมีย เกสรเพศเมียมี 1 อัน มี 2 คาร์เพล
 รังไข่ติดเหนือวงกลีบมี 2 ช่อง ผนังกันมักไม่สมบูรณ์ แต่ละช่องมี 1 หรือ
 2 ออวูล ติดบนพลาเซนทารอบแกนร่วม ก้านเกสรเพศเมียมี 1 อัน สั้น
 ยอดเกสรเพศเมียมี 1 อัน เล็ก เป็นจานหรือเป็นตุ่ม ผล มีเนื้อ
 เมล็ด เปลือกแข็ง มีร่องลึกด้านบน มี 1-4 เมล็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cayratia trifolia</i> (L.) Domin
ชื่อวงศ์	VITACEAE
ชื่ออื่น	เครือพุดสาม (ภาคเหนือ), เถาคัน (ภาคกลาง ปัตตานี)
ลักษณะวิสัย	ไม้เลื้อย เนื้ออ่อน ยาว 2-20 ม. มีมือเกาะ เถาแก่ สีเทา เถามีลักษณะเป็นข้อ ๆ
ใบ	ใบประกอบมีใบย่อย 3 ใบ ใบย่อยรูปวงรีหรือรูปใบหอก ฐานใบแหลม ปลายใบแหลม ขอบใบจักซี่ฟัน ใบหนาสีเขียวเข้ม เป็นมันเรียบ แผ่นใบด้านล่างมีขน ระหว่างก้านใบ มีหนวดที่ใช้เกี่ยวพัน
ดอก	ดอกออกเป็นช่อกระจุก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบดอกสีเขียวอ่อน
ผล	ผลสด มีเนื้อหลายเมล็ด รูปร่างกลมแป้น ผลสุกสีดำ
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	-
การใช้ประโยชน์	ราก เป็นยาลดไข้ เถา เป็นยาขับเสมหะ แก้ไข้ใน แก้ฝีในท้อง แก่ริดสีดวง ลำไส้ใบ ใช้ดูหนองที่หัวฝี ผล น้ำในผลที่แตกสีม่วงแดงหากถูกผิวหนัง จะทำให้คันระคายเคือง

วงศ์ขิง (ZINGIBERACEAE)

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี มีเหง้าเจริญออกด้านข้าง ส่วนต่าง ๆ มักมีกลิ่นหอม ลำต้นสั้น หรือกาบใบเรียงสลับโอบกันแน่นเป็นลำต้นเทียม ใบ เรียง 2 ระบาย หรือออกเป็นกอ มีกาบใบและลิ้นใบ แผ่นใบกว้างเป็นหลอด ใบอ่อน ดอก ออกเป็นช่อ แบบช่อกระจุก ช่อกระจุก หรือช่อเชิงลด ที่ปลายยอด ช่อใบหรือที่โคนหน่อ มีใบประดับ ดอก สมบูรณ์เพศ สมมาตรด้านข้าง วงกลีบเลี้ยง เชื่อมเป็นหลอดหรือเชื่อมติดกันที่โคน ปลายแยกเป็น 3 แฉก หรือหยักคล้ายซี่ฟัน วงกลีบดอกเชื่อมเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 3 แฉก มีหลายแบบและหลายขนาด เกสรเพศผู้ สมบูรณ์ 1 อัน เกสรเพศผู้ที่เป้นหมัน 2 อัน เชื่อมติดกันคล้ายกลีบดอก เรียกว่า กลีบปาก รังไข่ได้วงกลีบ มี 1 หรือ 3 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนทารอบแกนร่วมตามแนวตะเข็บหรือพลาเซนตาที่โคน ก้านเกสรเพศเมียเรียว อยู่ที่ยปลายใกล้กับก้านชูอับเรณู ผล แห้งแตก มีเมล็ดเล็กจำนวนมาก

กระเจียวแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Curcuma angustifolia</i> Roxb.
ชื่อวงศ์	ZINGIBERACEAE
ชื่ออื่น	กระเจียว (ภาคกลาง), กาเดียว (เลย), จวด (ชุมพร สงขลา), อาวแดง (ภาคเหนือ)
ลักษณะวิสัย	ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน อาจขึ้นเป็นต้นเดี่ยวหรือหลายต้นรวมกัน เป็นกอ สูงประมาณ 50 ซม.
ใบ	ใบเดี่ยว ใบเป็นกาบเรียงซ้อนกันแน่นเป็นลำต้นเทียม เรียงแบบสลับ รูปรี หรือ รูปขอบขนาน ยาว 30-40 ซม. มีสีเขียวตลอดใบ หรือมีสีแดงแต้มเป็นแถบตามความยาวตลอดสองข้างของเส้นกลางใบ
ดอก	ดอกออกเป็นช่อแน่น แบบช่อเชิงลด รูปทรงกระบอก ก้านช่อดอก ชูออกจากปลายลำต้นเทียม ใบประดับส่วนล่างสั้นและกว้าง ปลายมน สีเขียว ใบประดับส่วนยอด ยาวและแคบกว่า ปลายแหลมหรือมน สีแดงเข้มหรือแดงเข้มเฉพาะส่วนปลาย ดอกสีเหลือง หลอดกลีบเลี้ยงและหลอดกลีบดอก มีขน แยกบนรูปรี แฉกข้างแคบกว่าเล็กน้อย กลีบปากรูปไข่กลับ สีเหลือง ปลายแยก เป็น 2 พู เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันรูปไข่กลับหรือรูปรี สีเหลือง มีขนสั้น เกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ มีจุดสีแดงจำนวนมาก โคนอับเรณู เรียวแหลม เป็นเดือย 2 อัน โค้งเข้าหากัน เกสรเพศเมีย มีรังไข่ใต้วงกลีบ มีขนสั้นหนาแน่น
ผล	ผลรูปไข่ ผิวมีขนหนาแน่น เมล็ด มีรปร่างคล้ายหยดน้ำ
ช่วงเวลาการมีดอกและผล	กุมภาพันธ์-กรกฎาคม
การใช้ประโยชน์	ดอก ช่อดอกอ่อน นำมาลวก จิ้มน้ำพริก มีรสเผ็ดร้อน กลิ่นหอม ช่วยขับลม

เปราะป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Kaempferia marginata Carey ex Roscoe

ชื่อวงศ์

ZINGIBERACEAE

ชื่ออื่น

เปราะเถื่อน (ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์), เปราะป่า (ภาคกลาง ภาคใต้)

ลักษณะวิสัย

ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน มีรากสะสมอาหารออกเป็นกระจุก

ใบ

ใบเดี่ยว รูปกลม ฐานใบมนหรือรูปไข่ ปลายใบแหลมหรือมีติ่งแหลม ขอบใบเรียบมีสีม่วงแดง ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ผิวใบด้านล่างสีม่วงแดง มีขน ใบอ่อนม้วนเป็นกระบอก

ดอก

ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด ออกที่ปลายยอดลำต้นเหนือดิน กลีบเลี้ยงเป็นหลอด กลีบดอก รูปรีถึงรูปขอบขนาน ปลายรูปค้อน เรียวแหลม แฉกข้าง รูปรี ปลายมน กลีบปากรูปไข่กลับ ปลายมี 2 พู ปลายพู่หยักมน ขอบสีขาว กลางกลีบปากมีสีม่วง เกสรเพศผู้ ที่เป็นหมัน ปลายค่อนข้างแหลม สีขาว เกสรเพศผู้ มีก้านเกสร สั้นเหนืออับเรณู รูปกึ่งสี่เหลี่ยมจัตุรัส สีขาว ปลายมน เกสรเพศเมีย มีรังไข่อยู่ใต้วงกลีบ ผลรูปไข่ สีขาว แตกเป็น 3 พู เมล็ดรูปทรงไข่ สีน้ำตาล

ผล

ช่วงเวลาการมีดอกและผล มิถุนายน-สิงหาคม

การใช้ประโยชน์

ยอดอ่อน นำมารับประทานเป็นผักสดหรือลวก ต้ม จิ้มกับน้ำพริก แก้วบอง นำมาปรุงอาหาร เช่น ผัดเผ็ด ยำ แกงส้ม ใบและเหง้า คั้นเอาน้ำใช้ป้ายคอ เพื่อบรรเทาอาการเจ็บคอ ใช้เป็นเครื่องเทศ และเครื่องยา

ดัชนีชื่อวิทยาศาสตร์

A	
<i>Abutilon indicum</i> (L.) Sweet	95
<i>Acacia harmandiana</i> (Pierre) Gagnep.	76
<i>Acacia leucophloea</i> (Roxb.) Willd.	77
<i>Albizia lebbek</i> (L.) Benth.	78
<i>Albizia lebbekoides</i> (DC.) Benth.	79
AMARANTHACEAE	13
<i>Amphineurion marginatum</i> (Roxb.) D. J. Middleton	23
ANACARDIACEAE	15
ANNONACEAE	19
<i>Antidesma ghaesemilla</i> Gaertn.	55
APOCYNACEAE	22
<i>Aporosa villosa</i> (Wall. ex Lindl.) Baill.	56
<i>Artocarpus thailandicus</i> C.C. Berg	105
ASPAGACEAE	26
<i>Asparagus racemosus</i> Willd.	27
ASTERACEAE (COMPOSITAE)	28
<i>Azadirachta indica</i> A. Juss. var. <i>siamensis</i> Valetton	101

B	
<i>Bauhinia racemosa</i> Lam.	62
<i>Bauhinia saccocalyx</i> Pierre	63
<i>Bauhinia viridescens</i> Desv.	64
BIGNONIACEAE	30
<i>Bombax anceps</i> Pierre	94
<i>Buchanania lanzan</i> Spreng.	16
<i>Buchanania siamensis</i> Miq.	17
BURSERACEAE	35

C	
CAPPARACEAE	37
<i>Capparis flavicans</i> Kurz	38
<i>Careya arborea</i> Roxb.	92
<i>Carissa spinarum</i> L.	24
<i>Catunaregam tomentosa</i> (Bl. ex DC.) Tirveng.	115
<i>Cassia fistula</i> L.	65
<i>Cayratia trifolia</i> (L.) Domin	128
COLCHICACEAE	40
COMBRETACEAE	42
<i>Combretum quadrangulare</i> Kurz	43
<i>Cratoxylum cochinchinense</i> (Lour.) Bl.	85
<i>Cratoxylum formosum</i> Jack Dyer subsp. <i>pruniflorum</i> (Kurz) Gogé	86
<i>Croton roxburghii</i> W.P. Balakr	57
<i>Curcuma angustifolia</i> Roxb.	130
CYCADACEAE	47
<i>Cycas siamensis</i> Miq.	48

D	
<i>Dalbergia nigrescens</i> Kurz	73
<i>Dioecrescis erythroclada</i> (Kurz) Tirveng.	116
<i>Diospyros rhodocalyx</i> Kurz	53
DIPTEROCARPACEAE	49
<i>Dolichandrone serrulata</i> (DC.) Seem.	31

E	
EBENACEAE	52
<i>Erythrophleum succirubrum</i> Gagnep.	66
EUPHORBIACEAE	54

F

FABACEAE (LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE)	61
FABACEAE (LEGUMINOSAE- PAPILIONOIDEAE)	72
FABACEAE (LEGUMINOSAE- MIMOSOIDEAE)	75
<i>Feroniella lucida</i> (Scheff.) Swingle	112
FLACOURTIACEAE	82
<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) Merr.	83
<i>Flueggea virosa</i> (Roxb. ex Willd.) Voigt	58

G

<i>Gardenia obtusifolia</i> Roxb. ex Kurz	117
<i>Garuga pinnata</i> Roxb.	36
<i>Gloriosa superba</i> L.	41
<i>Gomphrena celosioides</i> Mart.	14
<i>Grewia eriocarpa</i> Juss.	96

H

<i>Haldina cordifolia</i> (Roxb.) Ridsdale	118
<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	126
<i>Heterophragma sulfureum</i> Kurz	32
<i>Hymenodictyon orixense</i> (Roxb.) Mabb.	119
HYPERICACEAE (CLUSIACEAE, GUTTIFERAE)	84

I

IRVINGIACEAE	87
<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A.W. Benn.	85

J

<i>Jatropha gossypifolia</i> L.	59
---------------------------------	----

K

<i>Kaempferia marginata</i> Carey ex Roscoe	131
---	-----

L

<i>Lannea coromandelica</i> (Houtt.) Merr.	18
LAURACEAE	89
LECYTHIDACEAE	91
<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C.B. Rob.	90

M

<i>Maerua siamensis</i> (Kurz) Pax	39
MALVACEAE	93
MELASTOMATACEAE	98
MELIACEAE	100
<i>Memecylon edule</i> Roxb.	99
MENISPERMACEAE	102
<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	33
MORACEAE	104
<i>Marinda tomentosa</i> Heyne ex Roth	120

O

OLACACEAE	106
<i>Olax scandens</i> Roxb.	107

P

<i>Pachygone dasycarpa</i> Kurz	103
<i>Phyllanthus emblica</i> L.	60
<i>Pithecellobium dulce</i> (Roxb.) Benth.	80
POACEAE (GRAMINEAE)	108
<i>Polyalthia cerasoides</i> (Roxb.) Benth. ex Bedd.	20
<i>Polyalthia evecta</i> (Pierre) Finet & Gagnep.	21
<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	74
<i>Pterolobium integrum</i> Craib	67

R	
<i>Radermachera ignea</i> (Kurz) Steenis	34
RHAMNACEAE	110
RUBIACEAE	114
RUTACEAE	121

S	
SAPINDACEAE	123
<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Oken	124
<i>Schoutenia ovata</i> Korth.	97
<i>Senna garrettiana</i> (Craib) Irwin & Barneby	68
<i>Senna siamea</i> (Lam.) Irwin & Barneby	69
<i>Shorea obtusa</i> Wallex Blume	50
<i>Shorea siamensis</i> Miq.	51
SIMAROUBACEAE	125
<i>Sindora siamensis</i> Teijsm. & Miq.	70

T	
<i>Tamarindus indica</i> Linn.	71
<i>Terminalia glaucifolia</i> Craib	44
<i>Terminalia mucronata</i> Craib & Hutch.	45
<i>Terminalia triptera</i> Stapf	46
<i>Tridax procumbens</i> L.	29

V	
<i>Vietnamosasa pusilla</i> (A. Chev. & A. Camus) T.Q. Nguyen	109
VITACEAE	127

W	
<i>Wrightia arborea</i> (Dennst.) Mabb.	25

X	
<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) Taub	81

Z	
ZINGIBERACEAE	129
<i>Ziziphus cambodiana</i> Pierre	111
<i>Ziziphus mauritiana</i> Lamk.	112
<i>Ziziphus oenoptia</i> (L.) Mill.	113

ดัชนีชื่อไทย

ก	
กุ่ม	18
กระเจียน	20
กระเจียวแดง	130
กระโดน	92
กระบก	88
กระมอ	117
แก้วมือไว	67

ข	
ขี้ข้าว	118
ขี้เหล็ก	69
ขี้เหล็กสาร	68
ขี้ยาย	46

ค	
คาง	79
คูณ	65
แคทราย	31
แครกฟ้า	32
ครอบจักรวาล	95
เครื่องดั่ง	103

ง	
งิ้วป่า	94

จ	
แจ่ง	39

ฉ	
ฉนวน	73
ฉลอบแดง	77

ช	
ชงโค	62

ช	
ชาด	66

ด	
แดง	81
แดงสะแก	97
ดองดิ่ง	41

ต	
ตะโกนา	53
ตะขบป่า	83
ตะคร้อ	124
ตะคร้อ	36
ตะแบกเลือด	45
ตั่วเกลี้ยง	85

ตั่วชน	86
ตืนตักแก	29
เต้ง	50
เต้	70

ถ

เถาคัน	128
--------	-----

ธ

ธนนไชย	17
--------	----

น

นมน้อย	21
น้ำใจใคร่	107

บ

บานไม่รู้โรยป่า	14
-----------------	----

ป

ปีบ	33
ปีบทอง	34
ประดู่ป่า	74
ปรังป่า	48
ปอแก่นเทา	96
เปล้า	57
เปราะป่า	131

พ

พลองเหมือด	99
พฤกษ์	78
พิมาน	76
พุทรา	112
เพ็ก	109

ม

มะขาม	71
มะขามเทศ	80
มะขามป้อม	60
มะแตก	58
มะม่วงหาวแมงวัน	16
มะหาด	105
มุยแดง	116
เม่าไขปลา	55
โมกเครือ	23
โมกมัน	25

ย

ยอป่า	120
-------	-----

ร

รัง	51
-----	----

ด

ลองเลาะ	118
เล็บเหยี่ยว	113

ส

สะแก	43
สะเดา	101
สบู่แดง	59
สามสิบ	27
สั้มกบ	119
เสี้ยวฟอม	64
เสี้ยวป่า	63

ท

หนามคนทา	126
หนามตะครอง	111
หนามแท่ง	115
หนามพรม	24
หนามวัวเลีย	38
หมีเหม็น	90
แหenna	44
เหมือดโหด	56

บรรณานุกรม

- ก่องกานดา ชยามฤต. 2548. ลักษณะประจำวงศ์พรรณไม้ 1. ประชาชน, กรุงเทพฯ.
- ก่องกานดา ชยามฤต. 2549. ลักษณะประจำวงศ์พรรณไม้ 2. ประชาชน, กรุงเทพฯ.
- ก่องกานดา ชยามฤต. 2551. ลักษณะประจำวงศ์พรรณไม้ 3. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- กรมวิชาการเกษตร. 2554. พรรณไม้พื้นเมืองไทยจากเขาใหญ่สู่ลำน้ำโขง. พูเก็ตเตอร์,
กรุงเทพ.
- จรัญ มากน้อย. 2555. พืชสกุลขมิ้นในประเทศไทย. The genus *Curcuma* L.
(Zingiberaceae) in Thailand. องค์การสวนพฤกษศาสตร์ กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, เชียงใหม่
- จำลอง เพ็งคล้าย. 2552. พันธุ์พืชนานาพรรณในสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จังหวัดชลบุรี.
เวิร์ค สแควร์, กรุงเทพฯ.
- นุชจรี ตะทะนะ และมณฑล นอแสงศรี. 2555. พรรณไม้ดอยนางนอน. วนิดาการ
พิมพ์, เชียงใหม่.
- ประนอม จันทรโณทัย. 2550. พรรณไม้ภูพาน. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ขอนแก่น.
- ประนอม จันทรโณทัย. 2554. คู่มือศึกษาพรรณไม้ร่มเกล้ากลีบพฤษภ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ขอนแก่น.
- ประนอม จันทรโณทัย และวิโรจน์ เกษรบัว. 2554. คู่มือศึกษาพรรณไม้: โครงการ
อนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พื้นที่โคกภูตากา. โรงพิมพ์คลังนานา
วิทยา, ขอนแก่น.
- ปิยะเฉลิมกลั่น. 2544. พรรณไม้วงศ์กระดังงา. บ้านและสวน, กรุงเทพฯ
- สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2554. พรรณไม้ในศูนย์ศึกษา
ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. โรงพิมพ์ศิริภักดิ์ ออฟเซ็ท,
มหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. 2540.
ผักพื้นบ้าน ความหมายและภูมิปัญญาของสามัญชนไทย. โรงพิมพ์
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, กรุงเทพฯ.

- สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
2552. พรรณไม้ภูผอยลม. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- สมพร ภูติยานันต์. 2542. การตรวจเอกลักษณ์พืชสมุนไพร ภาคพิเศษ. โรงพิมพ์
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, กรุงเทพฯ.
- เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้
สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. ศัพท์พฤกษศาสตร์. ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์,
กรุงเทพฯ.
- Berg, Cornelius C., NannapatPattharahirantricin, and BhanumasChan-
tarasuwan. 2011. Moraceae. Flora of Thailand 10: 475-675,
Plates LVII-LXXXVI.
- Chayamarit, Kongkanda. 1991. Capparaceae. Flora of Thailand 5: 241-
271, Plates XVII-XIX.
- Chayamarit, Kongkanda. 2010. Anacardiaceae. Flora of Thailand 10: 265-
329, Plates XXXIII-XXXV.
- Chayamarit, Kongkanda, and Peter C. Van Welzen. 2005. Euphorbiaceae.
Flora of Thailand 8: 1-303, Plates I-XVI.
- Kesonbuaa, Wirot, and PranomChantaranonthai. 2013. The genus Morinda
(Rubiaceae) in Thailand. ScienceAsia 39: 331-339.
- Larsen, Kai, SupeeSaksuwan Larsen, and Jules E. Vidal. 1984. Leguminos-
ae – Caesalpinioideae. Flora of Thailand 4: 1-129, Plates I-IV.
- Middleton, David. 1999. Apocynaceae. Flora of Thailand 7: 1-153, Plates
I-VI.
- Nanakorn, Weerachai. 1985. The genus Terminalia (Combretaceae) in
Thailand. Thai Forest Bulletin (Botany) 15: 59-107.
- Nielsen, I.C. 1985. Leguminosae – Mimosoideae. Flora of Thailand 4:
131-222, Plates V-VIII.
- Puff, Christian, KongkandaChayamarit, and VoradolChamchumroon.
2005. Rubiaceae of Thailand. A pictorial guide to indigenous
and cultivated genera. The Forest Herbarium, National Park,
Wildlife and Plant Conservation Department, Bangkok.

Flora of SUT

<http://rspg.sut.ac.th/>

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
111 ถนนมหาวิทยาลัย ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทรศัพท์ 0 4422 4995 โทรสาร 0 4422 4979